

ΤΑ ΗΡΩΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΤΟΥ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

1925

Παρηγορητική είναι ή σκέψις, ότι, οι Μεγάλοι Άνθρωποι, κατά όποιον τρόπον και άν τούς πάρη κανείς, είναι συναναστροφή που άποφέρει κέρδος. Δέν ήμπορούμεν ν' άσχοληθώμεν, ίστω και άτελώς, μ'έναν Μεγάλον Άνθρωπον, χωρίς νά κερθίσωμεν κάτι μαζύ του. Είναι ή ζωντανή πηγή του φωτός, κοντά στην όποιαν καλό κι' ευχάριστον είναι νά 'βρίσκεσαι. Τό φώς που φωτίζει, που εφώτισα τό έρβη του κόσμου. Και τοúτο όχι ώσαν μία λυχνία απλώς αναμένη, αλλά μάλλον ώσαν ένα άστρον της φύσεως λάμπον ως ένα άστρον του Ούρανου. Μία άκχειλιζουσα πηγή φωτός, όπως τό είπα, έμφύτου και πρωτότυπης διασθήσεως, άνδρικότητας και εύγενείας ήρωϊκής. Στην άκτινοβολία της όποιας κάθε ψυχή αισθάνεται ευχαρίστησιν. Όπως και άν είναι, δέν θά παραπονεθήτε άν περιπλανηθήτε λίγον καιρόν με μία τέτοια συντροφιά....»

ΘΩΜΑΣ ΚΑΡΛΑΪΛ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

1922

 SISMANOGLIO
MICARDO

ΤΑ ΗΡΩΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΤΟΥ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΑΜΠΡΙΔΟΥ

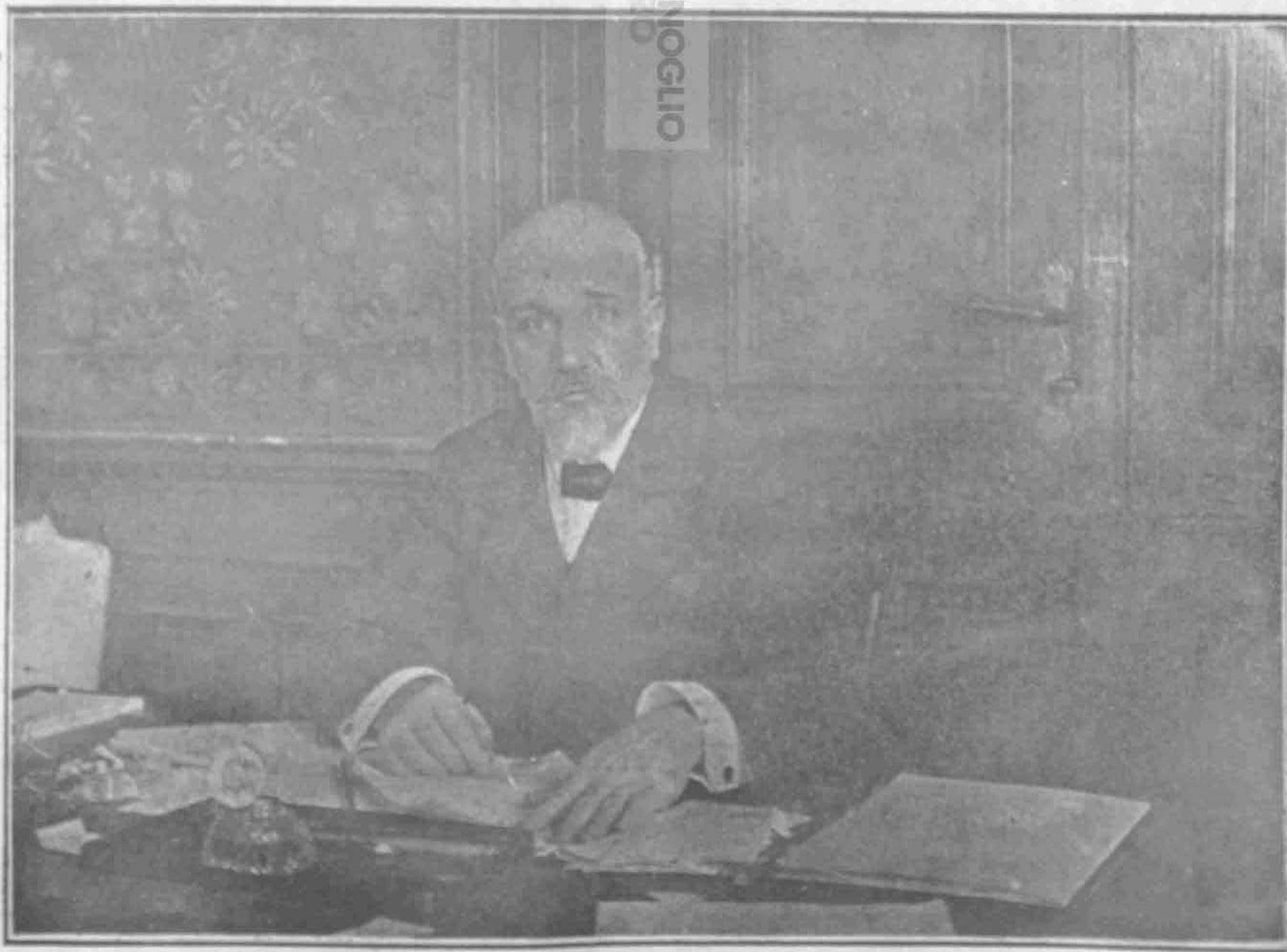
Ἀρχισυντάκτου τῆς Ἀθηναϊκῆς ΠΑΤΡΙΔΟΣ (1916—1919) καὶ
Ἀπεσταλμένου τῆς εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς Εἰρήνης (1919—1921)
Ἀνταποκριτοῦ τῆς «MATIN» τῶν Παρισίων εἰς τὰς Ἀθήνας (1916—1919)

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1916—ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1920

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ—ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ—ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ—ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΛΛΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΠΟ-
ΛΕΜΟΝ—Η ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΙ Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ
—Η ΑΠΟΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ, Η ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ
ΟΙ ΑΙ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΙ-
ΟΥ 1920—Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ—
Η ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ—Η
ΔΟΛΟΦΟΝΙΚΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΚΑΙ Ο ΕΞΟΣΤΡΑΚΙΣΜΟΣ.

—Τὸ πλέον σύντομον στίχο μου
λέγει περισσότερα ἀπὸ τὴν μακρύτερην
ἔκθεσιν.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ

(Κλιπὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς Γ. Λαμπριδοῦ)

Ὁ Βενιζέλος εἰς τὸ γραφεῖον του εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμετῆς.

Ο κ. Βενιζέλος με τον γιόν του Σαρκοζιάδη, αντιπλομαγόν τότε. Είς τὸ γράφημα τοῦτο, εἶς τὴν Θεσσαλονίκην
(Κλιεῖ σὲ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Εὐ. Δημητρίου)

Ὁ Βενιζέλος παραδίδει τὴν σημαίαν του εἰς τὸ ἴδιον Σύνταγμα τῶν Σερῶν, ἓνα ἐκ τῶν πρώτων ἀναχωρησάντων· εἰς τὸ Μέτωπον μετὰ τὴν ἐγκαταστάσιν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.
(Κλίσις ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαυριδίου)

Ἡ ἩΡΩΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ἡ πολιτικὴ, ἡ συνεχὴς εἰς τὰ δημόσια πράγματα ἀπασχόλησις καί, ἐὰν θέλετε, εἰς μίαν διατύπωσιν πλέον συγχρονισμένην, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πολιτικοῦ, εἶνε, φυσικά, μία ἐργασία τρίτης τάξεως. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀπολύτων, ὄχι τῶν σχετικῶν, ἀξιών αὐτὴν τὴν θέσιν εἶνε δυνατόν νὰ δώσωμεν εἰς τὴν πολιτικὴν. Καί θεδαίως, κανεὶς δὲν θὰ σκαφθῆ νὰ προτάξῃ ἐνὸς μεγάλου καλλιτέχνου, ἐνὸς Σαίξπηρ ἢ ἐνὸς εὐεργετικοῦ διὰ τὴν Ἀνθρωπότητα ἐρευνητοῦ τῶν χημικῶν σπουδαστηρίων, ἓνα ἔργομα πολιτικοῦ, ἀκόμη, καὶ τὸ θορυβωδέστερον. Ὅπου ὄλα τελειώνουν ὁ Ὅμηρος ἀρχίζει. Ὁ Ὅμηρος κείται πέραν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Καί ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, αἱ Ἀθηναίαι καὶ ἡ Σπάρτη μετὰ τοὺς μεγαλοφυεῖς καὶ τοὺς ἐνδόξους στρατηγούς, τῶν ἀπέθαναν καὶ ἐκονιοποιήθησαν. Ἐνῶς ζῆ ἀθάνατος καὶ ὀλόδροσος ὁ Ὅμηρος.

Ἄλλ' ἡ τάξις τῶν πολιτικῶν περιμένει τὸν ἐξαγνισμὸν καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς—καὶ εὐτυχῶς, ἀπὸ αὐτοῦ τὴν εὕρισκε:—ἀπὸ τοῦς ὑπερφυσικοῦς τύπους τῶν πολιτικῶν, ἐκείνους ποῦ ἐγγίζουσι μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ πολιτικοῦ οὐραίου, τῆς πολιτικῆς διαίσθησεως, τῆς δημιουργικῆς ἰκανότητος καὶ μετὰ τ' ἀποτελέσματα τῶν φωτεινῶν ἐπιδιώξεων τῶν τὰ σύνορα τοῦ προφητισμοῦ—διὰ τὴν ἐποχὴν καὶ τὸ περιβάλλον των,— καὶ μετὰ τὴν εὐεργετικότητα καὶ τὴν ὀραϊότητα τοῦ ἔργου των, γενναίως πλησιάζουσι τὰ ὄρια τοῦ ὑπερανθρώπου, διὰ τὸ καλὸν τῆς χώρας των καὶ τῆς Ἀνθρωπότητος.

Οἱ τύποι αὗτοι εἶνε οἱ πολιτικοὶ ἥρωες.

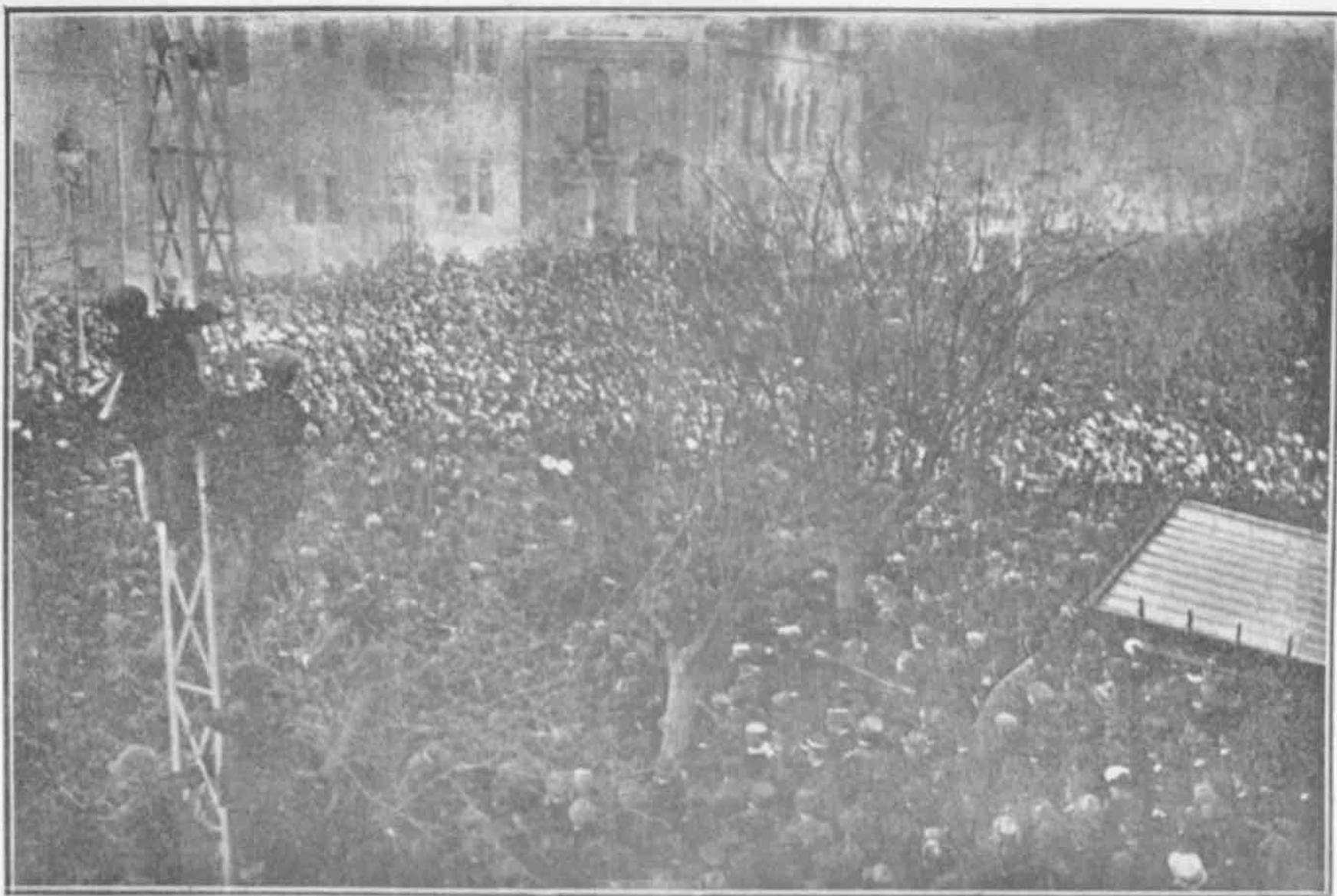
Ἡ πλέον βαθυστόχαστη Κριτικὴ τοῦς συγκατέλεξεν εἰς τὴν χορείαν τῶν Μεγάλων καὶ τῶν Ἡρώων. Ὁ Οὐγκὼ εἰς τὸν πλατύστομον «Σαίξπηρ» του χωρὶς διαταγῶν καὶ μ' ἓνα ὀραϊόν

φωτεινὸν θάρρος, πλάι εἰς τὸν Μπετίβεν χαράσσει τὰ ὀνόματα τοῦ Γαριβάλδι καὶ τοῦ Βάσιγκτων. Καὶ πλάι εἰς αὐτὰ τὰ ὀνόματα τοῦ Αἰσχόλου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, τοῦ Κοπέρνικ, τοῦ Ντεκάρτ.

Κατόπιν ἀπὸ τὰ ὀλίγα αὐτὰ τὰ προεισαγωγικά χωρεῖ ἄρα γε διαταγῶς προκειμένου νὰ τοποθετήσωμεν τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον μετὰ τῶν Μεγάλων Ἀνθρώπων; Οἱ τίτλοι ποῦ κατέχει σήμερον εἰς τὰς χεῖρας του δικαιοματικῶς τοῦ ἐξασφαλίζουν μίαν θέσιν καλὴν εἰς τὴν Οἰκουμένην τῶν πολιτικῶν Ἡρώων. Παρέλαθεν Ἑλλάδα 65 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρον. Παραλοτικὴν εἰς τὸ ἠθικόν της. Δίσπιστον πρὸς ἑαυτὴν. Ἀνίκανον νὰ ἐγερθῆ καὶ περιπατήσῃ. Κράτος—Λάζαρον. Ἔθνος—Λάζαρον. Καὶ εἰς διάστημα οὐτε κἀν πέντε ἐτῶν τὰ ἀνέστησεν ἀμφοτέρω. Ἐπεριπάτησαν. Καὶ ἤλθαν νὰ πῆξουν τοὺς πασσάλους τῶν νέων ὀροσῆμων τῶν μακρῶν, ἀπείρως μακρῶν, ἑκατοντάδας πολλὰς χιλιόμετρον πέραν ἀπὸ τὰς γραμμάς τῆς ἀρχικῆς, διατακτικῆς, ἐκκινήσεως.

Τὸ μικρὸν Κράτος τοῦ 1909, εὕρισκεται εἰς τὰ 1921 ἀπλωμένον ἐπὶ δύο ἡπείρων, βραχόμενον ὑπὸ τεσσάρων θαλασσῶν, ἐξηπλωμένον εἰς μίαν ἑκτασιν 180 περίπου χιλ. τετρ. χιλιόμετρον, ἀκουμβοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κεφαλὰς δύο Ὀλύμπων, ὅπουθεν ὀρίζοντες ψυχολογικοὶ καὶ ὀλτικοὶ τεράστιοι ἀνοίγονται, ἀφορμαὶ ἀχανεῖς πρὸς ὄνειρα γιγάντια.

Πῶς συντελέσθη αὐτό; Καὶ ἐκὸς δὲν εἶνε τὸ θεῶμα;

Ἡ φωτογραφία αὐτή εἶναι πραγματικὸν ἱστορικὸν ντοκυμέντο. Παριστάνει τὸ τεράστιον συλλογητήριον τῆς 14ης Ἀυγούστου 1916. Εἶνε τὸ μεγαλειότερον ποὺ εἶδαν αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Βασιλείου. Εἰς 50—60 χιλιάδες ἐπελογίσθησαν, ἀπὸ τοὺς μετριοπαθεσιώτερους, οἱ διαδηλωταί. Διὰ πρώτην φοράν κατ' αὐτὸ ὁ Βενιζέλος ἐξεσφενδόνισεν ἀπὸ τὸν ἐξώστην τῆς οἰκίας του τῆς οἴκου Λυκαβητοῦ πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν κατηγορίαν δι' ἠγέρθη τὴν γερμανικὴν νίκην. Ὁ Βασιλεὺς ἠρνήθη νὰ δεχθῆ τὴν ἔκπληξιν τοῦ Ἀθηναίου λαοῦ ἢ ὁποῖα ἐζήτησε τὴν ἐπομένην νὰ τοῦ ὑποβάλλῃ τὸ ψήφισμα τῆς διαδηλώσεως τὸ ὁποῖον ἐθεώρησεν ἰβριστικὸν δι' αὐτὸν καὶ ὁ Βενιζέλος ἀπεφάσισε—τότε μόνον— νὰ κάμῃ τὴν Ἐσπανάσιον του. Μερικὰς ἡμέρας ἔπειτα ἐφυγεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην διὰ Κρήτης καὶ Κυκλάδων. Ἀπὸ τὴν διαδήλωσιν αὐτὴν ἀρχίζει ἑμπράκτως ἡ Ἐσπανάσιος.

(Κλισιὸ «Πατριδοσ» Ἀθηνῶν)

«Ἐ, ἡ παραγωγή τῶν ψυχῶν, ἰδοὺ τὸ μυστικὸν τῆς ἀβύσσου! μᾶς ἐξήγησεν ὁ ποιητής. Τὸ ἔμφυτον, ποῖα σκιά! Ποῖα εἶνε αὐτὴ ἡ συμπύκνωσις ἀπὸ ἀγνωστον ποὺ γίνεται εἰς τὰ ἐρέβη καὶ ἀπ' οὗ αἰφνιδίως ἀναπηδᾷ αὐτὸ τὸ φῶς, μία μεγαλοφυΐα; Ποῖος εἶνε ὁ νόμος ποὺ ρυθμίζει αὐτὰς τὰς ἀναγορεύσεις; ὦ! ἀγάπη! Ἡ ἀνθρώπινη καρδιά κάμνει ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἔργον τῆς. Καὶ τὰ ἔγκατα τῆς δημιουργίας συγκινεῖνται...»

Διότι, στοιχειώδης ψυχραιμία εἰς τὴν παρατηρητικότητα μᾶς ὑποχρεώνει νὰ διαπιστώσωμεν δι' ὅσον ἐπιμόνως καὶ ἂν θελήσωμεν νὰ μὴ καταστήσωμεν τὸ ἔργον τοῦ ἔργον προσωπικὸν καὶ ὄχι ἐργασίαν ὄλων τῶν ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν μορίων τῆς συνολικῆς καὶ μᾶς ψυχῆς τοῦ ἔθνους του, ὅμως δὲν κατορθώνομεν νὰ ἰδοῦμεν τὸ ἔργον τοῦ ὡς δημιουργίαν ἀπρόσωπον.

Δὲν εἶνε, τολμῶμεν νὰ τὸ διακηρύξωμεν, ἀδυναμία μας, εἶνε, μάλλον, ἀκρίβεια ἐξακριβώσεως. Ἀφαιρέσατε τὸν Βενιζέλον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀπομακρύνετε τὸν ἀπὸ τὰς φυσικὰς ἐξηγήσεις ποὺ εἶνε δυνατόν φυσιολογικῶς νὰ δοθοῦν εἰς τὸ ἑλληνικὸν φαινόμενον, τὸ ἀπὸ τοῦ 1909 ἕως τὰς σημερινὰς ἡμέρας, γυμνῶντε τὸν τόπον, περιπλέκετε μέχρις ἀδιεξόδου τὸ πρόβλημα.

Ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος εἶπεν: «Ὅταν διαβάζω τὸν Ὅμηρον παρατηρῶ τὸν ἑαυτὸν μου διὰ νὰ ἰδῶ ἂν τὸ ὄψος μου δὲν ἐφθασεν αἰφνιδίως τοὺς εἰκοσι πόδας».

Αὐτὴ ἡ ἀπορία ἀναπηδᾷ, ἀκαταμαχῆτως, εἰς τὴν σκέψιν μας ὅταν παρατηροῦμεν τὸ ἔθνος μας, διὰ νὰ κρίνωμεν τὴν ἀξίαν τῶν ἀπτόν ἔργων του καὶ τῶν ἀορίστων χαιρονομιῶν του, μὲ τὸν Βενιζέλον, ἢ χωρὶς αὐτόν...

Ἀναγνωρίζομεν ἀμέσως δι' ἴστο προωρισμένους διὰ νὰ γίνῃ κατὰ περισσότερο ἀπὸ ἕνα ἀπλοῦς πολιτικός. Ὅτι ἴστο προωρι-

σμένος δι' ἔθνικὸς Προφήτης.

Ἡ ἀναγνώρισις αὐτὴ εἶνε εὐκόλον νὰ γείνη. Ἐχομεν πρόχειρον τὸ κριτήριον δι' αὐτήν. Δὲν εἶναι τάχα μέγας ἰδεαλιστής; Δὲν τὸ διακηρύσσει ὁ ἴδιος, ὕψηλοφῶνως, πάντοτε, ὁσάκις τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία;

Ἰδεαλιστής εἰς τὴν πολιτικὴν; Ἰδοὺ μία ἄφρων τόλμη! Ἀκούω νὰ ψιθυρίζουν περιδεῖς διάφοροι ὄπαδοι τοῦ Μακκιαβέλι.

Ναί, Κύριοι, μὴ ταράττεσθε. Ἰδεαλιστής εἶνε ὁ ἄνθρωπος μας. Ἰδεαλιστής ἐνσυνειδήτως. Ἰδεαλιστής εἰλικρινῶς.

Ἀλλὰ τί εἶνε τὸ ἰδανικὸν διὰ νὰ εἶνε τόσο ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους;

Ὁ ποιητὴς τὸ ὄρισεν:

«Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἔχει μίαν κορυφήν.

Ἡ κορυφή αὐτὴ εἶνε τὸ ἰδανικόν.

Ὁ Θεὸς καταβαίνει ἕως ἐκεῖ.

Ὁ ἄνθρωπος ἀνεβαίνει ἕως ἐκεῖ ἐπάνω».

Ἄλλ' ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ αὐταπατηθῇ, παραδεδομένος ὅπως εἶνε εἰς τὴν γλυκεῖαν μέθην τῆς ναρκωτικῆς χιμαίρας τοῦ ἰδεαλισμοῦ. Πιθανόν. Ἀλλὰ διὰ μίαν στιγμὴν ἀπάτην καὶ ἀδυναμίαν, πόσαι ὦραι καὶ πόσαι ἡμέραι δυνάμεως τεραστίας ἀντιστοιχοῦν; Δυνάμεως τὴν ὁποῖαν ἀδύνατον εἶνε νὰ θηλάσῃ ψυχὴ ἀνθρώπου ἀπὸ ἄλλου παρὰ ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς μαστοὺς τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ τοῦ Αἰσθήματος. Ὅχι βεβαίως ἀπὸ τὰ ἰσχνὰ στήθη τοῦ στεγνοῦ, ξηροῦ Πνεύματος!...

Εἶνε ἰδεαλιστής. Δὲν ἐφοβήθη νὰ τὸ διακηρύξῃ δημοσίως.

Εἰς τὴν ἱστορικὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῆς 13 Ἀυγού-

Ἡ ἀφιξίς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τοῦ Βενιζέλου καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὁπαδῶν του ποὺ προσεχώρησαν εἰς τὸ Κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. — Ἐπὶ τῆς «Ἐσπερίας», ἔμπροσθεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ στρατηγὸς Ἐμμ. Ζημβρακάκης ἦλθε νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν Ἀρχηγὸν ὅτι ὁ στρατὸς τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ὅσοι ἐσώθη ἀπὸ τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς Γερμανοβουλγάρους, τίθεται ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Πλάι εἰς τὸν Στρατηγὸν (διαβάζοντα τὴν προσφώνησίν του) ὁ Ρέπουλης, δεξιὰ τοῦ Βενιζέλου ὁ Σοφοῦλης καὶ ἀριστερὰ του ὁ κ. Κουτούσης καὶ ὁ κ. Καφαντάρης. Ὁπίσθεν τοῦ κ. Σοφοῦλη ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης καὶ ὁ κ. Περικλῆς Ἀργυρόπουλος.

(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρίδου)

στοῦ 1917, μῆνας μετὰ τὴν μεταφορὰν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶπεν ὁμιλῶν διὰ τὴν πρώτην πρότασιν του πρὸς τοὺς Συμμάχους περὶ ἐπεμβάσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν ἀγῶνα.

«... Καὶ πρέπει νὰ σὰς εἶπω, Κύριοι, ἴσως, ὅτι ἡ δῆλωσις αὕτη ἐγένετο πρὸ τῆς μάχης τοῦ Μάρνη, ἢ μάλλον ἐγένετο καθ' ἕνα χρόνον διεξήχθη τῆ μάχη ἢ ὅποια κατόπιν ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅταν οἱ Γερμανοὶ εἶχον φθάσει εἰς Κομπιένην. Ἐπέμενα δὲ τότε νὰ κάμω τὴν δῆλωσιν αὕτην καὶ νὰ μὴ ἀναμείνω τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ἐκείνης διότι, εἶπα, ἀκριδῶς ἤθελον νὰ ἐπιτύχω νὰ μὴ ὑποτεθῆ, ἐὰν ἡ μάχη αὕτη ἀπέβαινε κατὰ τῶν Γερμανῶν, ὅτι ἐπῆγγα εἰς βοήθειαν τῶν νικητῶν, ἀλλὰ ἠθέλησα νὰ δείξω ποῖον εἶναι τὸ βαθὺ αἰσθημα τῆς χώρας καὶ τῶν κυβερνῶντων αὕτην (χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαί), ποῖον εἶναι τὸ βαθὺ αἰσθημα αὕτης καὶ τῶν Κυβερνητῶν αὕτης περὶ τῆς ἀλληλεγγύης, περὶ τῆς συμπτώσεως τῶν συμφερόντων τῶν Ἑλληνικῶν πρὸς τὰ ἀνατολικά ἢ κυρίως τὰ Αἰγαιοπελαγικά συμφέροντα τῶν δύο Δυτικῶν Δυνάμεων.»

Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ἡ φρόνησις ἢ βαθεῖα, κοντὰ εἰς τὸν πλατὸν ἰδεαλισμὸν.

«Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐπικριθῆ, Κύριοι, ἐνέργεια τοιαύτη διὰ τὸν σκεπτόμενον ὅτι τῆς Τουρκίας μετεχούσης τοῦ πολέμου ἢ Ἑλλάς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μείνῃ οὐδετέρα, ἀφοῦ μετὰ τὴν Τουρκίαν εἶχον ἕνα ἐκκενρῆ πόλεμον, τὸν πόλεμον διὰ τὰς Νήσους, τὸν ὅποιον συμφέρον εἶχε νὰ διεξαγάγῃ μετὰ τόσοσιν ἰσχυρῶν Δυνάμεων καὶ ἀφοῦ, ἐὰν ἡμεῖς δὲν μετείχομεν τοῦ πολέμου, εἰς τὸν ὅποιον μετείχεν ἡ Τουρκία, ἐὰν μὲν ἡ Τουρκία ἐνίκη, ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τῆς θὰ ἦτο ἡ ἐντελής καταστροφὴ τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ ἀφαίρεσις τῶν Νήσων τῶν παρὰ τὴν Μικρασιατικὴν παραλίαν κειμένων ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν δὲ ἡ Τουρκία ἠττήατο, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ὅτι ἡ ρύθμισις τοῦ Μικρασιατικοῦ ζητήματος θὰ ἐγένετο ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν ἐπίδρα-

σιν τοῦ Κράτους τοῦ Ἑλληνικοῦ; Θὰ ἦτο λοιπὸν μωρὸς ὁ Κυβερνήτης ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἔκαμνε ὅ,τι ἔκαμα ἐγὼ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Καὶ ἐὰν ὑπῆρξε ἡ διαφωνία καὶ ἀμφισβήτησις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ ἂν ἡ διαφωνία αὕτη ἐξέλιπε διὰ τὸ κύρος καὶ τὴν δύναμιν, τὴν ὅποιαν ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνεγνώριζε τὸ Στέμμα ὅτι εἶχα παρὰ τῆ λαῶ, ὥστε νὰ μὴ ἐτόλμα νὰ ἐκδηλώσῃ διαφωνίαν, ἢ ἀντίθετος γνώμη ἢ δύνατον νὰ γεννηθῆ μόνον δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τοῦ πολέμου ἀπέκλινον πρὸς ἐκείνον τὸν συνδυασμὸν τῶν Δυνάμεων, πρὸς τὸν ὅποιον δὲν εἶχε τίποτε κοινὸν ὁ Ἑλληνισμὸς. Πρὸς τὸν συνδυασμὸν, εἰς τὸν ὅποιον εὐρίσκοντο ὅλοι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀντιμέτωποι τοῦ ἄλλου συνδυασμοῦ, πρὸς τὸν ὅποιον ὅλα τὰ συμφέροντά μας μᾶς ὄθουν...»

Αὐτὰ εἶπε τότε εἰς τὴν Βουλὴν.

Ἄλλ' ἠτύχησα νὰ τὸν ἀκούσω καὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τὴν ὅποιαν τοῦ ἔκαμην ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, εἰς τοὺς Παρισίους, τὴν 8)21 Ἰουνίου 1919.

Ἐπωφελήθη καὶ αὕτης τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἐμιλήσῃ διὰ τὸ θέμα τὸ προσφιλὲς εἰς τὴν ψυχὴν του, διὰ τὸ δυνατόν τοῦ ἰδεαλισμοῦ εἰς τὴν πολιτικὴν. Καὶ ἐνθουοῦμαι ὅτι ἡ σοφὴ ἐκείνη συνέλευσις τῶν Γάλλων Ἀκαδημαϊκῶν ὑπεγράμμισε μετὰ τὴν ἰδιαιτέρως διακριτικὴν ἐπιδοκιμασίαν μιᾶς μακρᾶς, διπλασιασμένης σιωπῆς, γεμάτης σκέψιν καὶ ἐπαινον, τὴν περικοπὴν τοῦ λόγου του αὕτην:

«Ἡ παραδοχὴ μου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν ὀφείλεται ἀναμφιβόλως εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἔκρινα πάντοτε ὅτι εἰς τὸν δημόσιον βίον δὲν πρέπει νὰ χωρίζῃ τις ποτὲ τὴν ἠθικὴν τῆς πολιτικῆς.»

Καὶ κατωτέρω προσέθετε :

«Οὕτω ἢ Ἑλλάς, ἀφοῦ μετέσχε τοῦ μεγάλου πολέμου με

Ἐπί τῆς «Ἐσπερίας» μεταφερούσης τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Οἱ ἐπίσημοι ἐπιβάται κυττάζουν γελῶν-
τες μετ' εὐχαριστήσεως συμμαχικῶν ἀεροπλάνων ὑπεριπτάμενον τῆς «Ἐσπερίας» πρὸς τὴν τοῦ Βενιζέλου.

(Κλιπὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρίδου)

τὸν μοναδικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τι-
μὴν αὐτῆς, δοκιμάζει προσθέτως καὶ τὴν ὑπεριπτάτην ἱκανοποίη-
σιν νὰ δύνανται ν' ἀναμείνῃ ἐκ τῆς νίκης τὴν συμπλήρωσιν τῆς
ἐθνικῆς αὐτῆς ἀποκαταστάσεως.

«Ἐπιτρέπεται ν' ἀνεύρη τις εἰς τοῦτο τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι
διὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀνδρας ὅπως καὶ διὰ τοὺς
λαοὺς, ὁ σεβασμὸς τῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς,
θεωρουμένων ἀδιαχωρίστων ἀπὸ τῶν κανό-
νων τῆς πολιτικῆς, ἀποτελεῖ τὸ καλλίτερον καὶ
ἴσως τὸ ἀσφαλέςτερον μέσον ἐπιτυχίας.»

Ἡ βενιζελικὴ σκέψις ὑψώνεται ἐδῶ μέχρι τῶν ἀταρχῶν κύ-
κλων τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Δὲν εἶνε ὁ Πλάτων ὁ πρῶτος
κῆρυξ τῆς ἠθικῆς εἰς τὴν πολιτικὴν, ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἐδίδαξεν
ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πολεμοῦμεν ἕνα ἀδελφὸν καὶ φιλήσυχον
γείτονα ἀλλὰ μόνον ἕνα κακὸν καὶ ἐπιθετικὸν ἀντίπαλον;

Ὅχι, ὁ Βενιζέλος δὲν εἶναι βεβαίως ὁ κοινὸς τύπος τοῦ πο-
λιτικοῦ. Τοῦ πολιτικοῦ κερματάρχου. Τοῦ πολιτικοῦ ἀνθρωπάκου.
Ἐπάρχει ἕνα πλούσιον φιλοσοφικὸν νεῦρον εἰς τὸν ἐγκέφαλόν
του. Ἐνῶ αἷμα ἥρωϊκὸν κυλᾷ εἰς τὰς φλέβας του

Εἶναι ὄρατον νὰ γείνηται ἄξιος νὰ σοῦ ἐπιτίθενται! εἶπεν ὁ
ποιητὴς. Ἡ μεγαλοφυΐα εἶνε ὁ αἰώνιος κατηγορούμενος, σινε-
πλήρωσεν ἄλλοῦ.

Πόσα δὲν τοῦ προσήψαν . . . Πόσας ὕβρεις δὲν τοῦ ἔκαμαν.
Ἀπὸ τὸ κίνημα τοῦ Θερίσσου ἤδη ἦτον ὁ «Προδότης». Εἰς ὁρι-
σμένην στιγμὴν, τότε, εἶχαν ἐπικηρυχθῆ ἡ κεφαλὴ του. Ἀρ ὁ
τερον, δταν ἐκάλεσε τοὺς Ἀγγλογάλλους εἰς Θεσσαλονίκην, μὲ
τὸ σχέδιον νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειάν τῆς συμμάχου Σερβίας ἦτο
πάλιν διὰ μέγιστον μέρος τοῦ Ἑλλαδικοῦ Λαοῦ ὁ «Προδοτῆς».
Ἀρκατοῦς μῆνας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὰς Ἀθήνας τοῦ
ἔμειναν ἀκόμη ἡ ὕβρις: «ὁ Προδότης!» Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν δι-
ήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Δὲν παρήλθον ἕξ μῆνας καὶ ὁ Λαὸς τὴν ἐξέ-

χασε καὶ αὐτὴν, ὅπως καὶ τόσας ἄλλας . . .

Ἐπράθνετο τὸ κατ' αὐτοῦ λαϊκὸν μῖσος ἀπὸ τὴν μετριο-
πάθειαν τὴν ὅποιαν ἐφήρμοσεν ἀπέναντι τῶν πολιτικῶν τοῦ ἀντι-
πάλου. Οἱ ἐχθροὶ του διείδον τὸν κίνδυνον, τὸν πολὺ βαθύτερον
παρά τὸν τοῦ συνέτριβε, ἐὰν τοὺς ἐταυφάιζε.

Καὶ ἐρρίψαν εἰς τὸν ἀνόηκτον Λαόν, σατανικῶς, σκύβοντας
τὸ κεφάλι διὰ νὰ μὴ φανοῦν, μίαν ἄλλην ὕβριν, ἀπαισιωτέραν:
«ὁ Τύραννος!»

Τὸ παιδίον—Λαὸς ἔπεισεν εἰς τὴν παγίδα.

Κάτω ὁ Τύραννος! ἔβρουσαν ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ἤδη τῆς 1ης
Νοεμβρίου τοῦ 1920 ὁ τόπος ἔλος.

Τὸν ἐκατηγόρησαν ἐπίσης ὡς δραματιστὴν. Κατὰ τὸν πόλε-
μον εἶχε καταστήσει κοινὸν ἀστειὸν εἰς τὰς ἀντ' φιλελευθέρως ἐ-
φημερίδας καὶ τοὺς κύκλους τῶν ἀντιβενιζελικῶν ἐφημερίδων νὰ
ὀμιλοῦν διὰ τὸν ἦχον ἀπὸ τὰ κουδουνάκια τῶν πλουσιῶν ποιμνί-
ων τὰ ὅποια ἐβλεπεν ὁ Βενιζέλος εἰς τὴν Μικρασίαν, δταν νευρι-
κῶς ἐκαλοῦσε τὴν Φυλὴν νὰ μὴ χάσῃ τὴν εὐκαιρίαν τὴν πα-
ρουσιασθεῖσιν κατ' ἐπανάληψιν κατὰ τὰς συμμαχικὰς ἐπιχειρή-
σεις εἰς τὰ Δαρδανέλλια, ὅπως ἡ Ἑλλὰς ἐπεκταθῆ εἰς τὴν Μι-
ραν Ἀίαν.

Ντίγκ Ντίγκ—Ντίγκ—Ντίγκ—Ντίγκ—Ντίγκ, ἔλεγαν ἀνα-
αγγάζοντες ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, εἰ «ἔξυπνοι» εἰς τὰ καφε-
νεῖα τοῦ Ἰστανῆ τῆς ὀκνηρίας καὶ τῆς ἀρνήσεως.

Καὶ στα ἡ στιβαρὰ χεῖρ του τοῦ ὁδηγῆσεν ἀκοντὰς εἰς ἐκεῖ,
εἰς τὰ πλουτῆς μικρασιατικὰς πεδιάδας, δταν ἀκούσαν μὲ τὰ
ἴδια τῶν αὐτῶν τὴν χαρμύστινον κωδωνοκρουσίαν τῶν παρμυ-
θῆνι ν, πραγματι, ποιμνίων τῶν ἡ εἰρηνεῖα ἐβρουδίσθη.

Μόνον ὁ φιλόσοφος τὴν ἐδικαιολόγησε διὰ τὸν δραματισμὸν
του: «Ἐνα δραματιστικὸν πνεῦμα, εἶπεν, ἡμπορεῖ νὰ εἶναι τὰύτο-
χρονον καὶ πνεῦμα ἀκριδῆς. Ὅπως ὁ Ντάντι. Ὁ ὅποιος γράφει

«Η Τριανδρία επί της «Εσπερίας». Ο Βενιζέλος, ο ναύαρχος Κουντουριώτης και ο στρατηγός Αναγλής.
(Κλιση έκ της ανεκδότου Συλλογής Γ. Λομπρίδου)

μίαν ρητορικήν και μίαν γραμματικήν.»

«Αλλ' ο Βενιζέλος δεν απέκρυψε ποτέ την ιδιότητά του αυτήν τοῦ πολιτικοῦ δραματιστοῦ. Ἀπεναντίας ἦτο ὑπερήφανος δι' αὐτήν, γνωρίζων τὴν πραγματικὴν τῆς ἀξίαν, καὶ ἀνίκανος νὰ ὑποτιμήσῃ τὴν μαγικὴν δύναμιν τοῦ ἀντιπροσωπεύει, ὅταν ὑπάρχῃ εἰς κάποιον.

Εἰς τὸν περίφημον λόγον τοῦ τῆς ἱστορικωτάτης συνεδρίας τῆς 13 Αὐγούστου τοῦ 17 ὁμίλησε περὶ τούτου.

«... Ἀλλὰ δὲν ἐπιτόχομεν μόνον ταῦτα διὰ τῆς δηλώσεώς μου κατ' Αὐγούστου τοῦ 1914 πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως. Χωρὶς νὰ ἔχω εὐδαμῖαν ρητὴν δῆλωσιν καὶ χωρὶς νὰ ἔχω εὐδένα κἀν ὑκαινεγμὸν περὶ τούτου, διὰ τῆς πολιτικῆς διαιοθήσεως ἡννόουν, ἤμην πεπεισμένος...»

Καὶ εἰς ἓνα ἄλλο σημεῖον τοῦ λόγου τοῦ ἔλεγε :

«... ἐπὶ οὗτος ὁ ξέως διέγνωσα...»

«Ἡ αὐτοπεποίθησις αὐτὴ εἶνε τόσον χαρακτηριστικὴ ὅταν ἀπαντᾷται εἰς ἓνα σεμνὸν καὶ ἓνα μετριόφρονα ὅπως αὐτός...»

«Ἀλλ' εἶνε προσθέτως φανερόν ὅτι ὁ Βενιζέλος ἐπέδιωσε νὰ εἰσαγάγῃ τὸ ἀνθρώπινον ἰδανικὸν εἰς αὐτὴν τοῦτον τὸν λαὸν μας, εἰς τὴν καθημερινὴν του ζωὴν. Ὅλοι εἰκαθυστερημένοι λαοὶ οἱ ἀνήγοντες εἰς τὸ ἴδιόν μας ὀλιθερόν ἐπίπεδον πολιτισμοῦ, ἀπυροχολημένοι ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν σκληρώτατον εσωτικὸν ἀγῶνα, ἀγῶνα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀμέσων ὑλικῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς, παραμελοῦν τὰς ἠθικὰς ἀνάγκας των. Καὶ δὲν εἶνε δυνατόν βεβαίως νὰ ἔχουν γενικὰ ἀνθρώπινα ἰδανικά. Ὁ Βενιζέλος διὰ τοῦ Ἔργου τοῦ ἐζήτησε νὰ προπαγανδίσῃ καὶ τὴν ὁραιότητα ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειρον πρακτικὴν καὶ δημιουργικὴν δύναμιν τοῦ ἰδεαλισμοῦ.

Τὸ ἰδανικὸν εἶνε εἰς τοὺς λαοὺς χρησιμώτερον καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ φεῦδι. «Ζῆ κινεῖς διὰ τοῦ πραγματικῶ. Ὑψίσταται ὁμοῦς διὰ τοῦ ἰδανικοῦ. Θέλετε ν' ἀντιληφθῆτε τὴν διαφορὰν; Τὰ ζῦφα ζῶν, ὁ ἀνθρώπος ὑψίσταται.» Εἶπεν ὁ Οὐγκιό.

«Ἀλλὰ γνωρίζομεν καὶ τὴν ἄλλην παρατήρησιν τῶν ἀρνητικῶν ἐνευμάτων. Τὸν παραδέχονται ὡς ἐξαιρετικὸν πολιτικόν, μερικοὶ καὶ ὡς μεγάλον. Ἀλλὰ τοῦ ἀρνοῦνται τὴν προσωπικὴν συμβολὴν τοῦ εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ.

Εἶνε δημιουργήματα τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν περιστάσεων, λέγουσιν, εἶνε ὁ ἀνθρώπος τοῦ Γουδῆ, αὐτὸ τὸν ἀνέδειξε...»

Ὡ! τῆς μελαγχολικῆς σκέψεως. Αἱ περιστάσεις καὶ οἱ καιροὶ ἀναδεικνύοντες τὸν Μεγάλον Ἄνθρωπον. Ἀλλὰ ἐπὶ ἑκατὸν ὀλόκληρα ἔτη τὸν ἐζητοῦσαν γοερώς δοῦσαι καὶ ὀδυρόμεναι αἱ περιστάσεις σας καὶ οἱ καιροὶ σας, ὦ, ἄνθρωποι, τὸν Μεγάλον Ἄνδρα. Ἀλλὰ ποῦ ἦτο κρυμμένος καὶ δὲν ἐφαίνετο; Μὲ ποῖον κηρὸν εἶχε κλείσει τ' αὐτὰ τοῦ ὅστις ἡ βεῦσα πρόσκλησις τῶν καιρῶν καὶ τῶν περιστάσεων νὰ μὴ φθάσῃ ἕως τὴν ἀκοὴν του;...

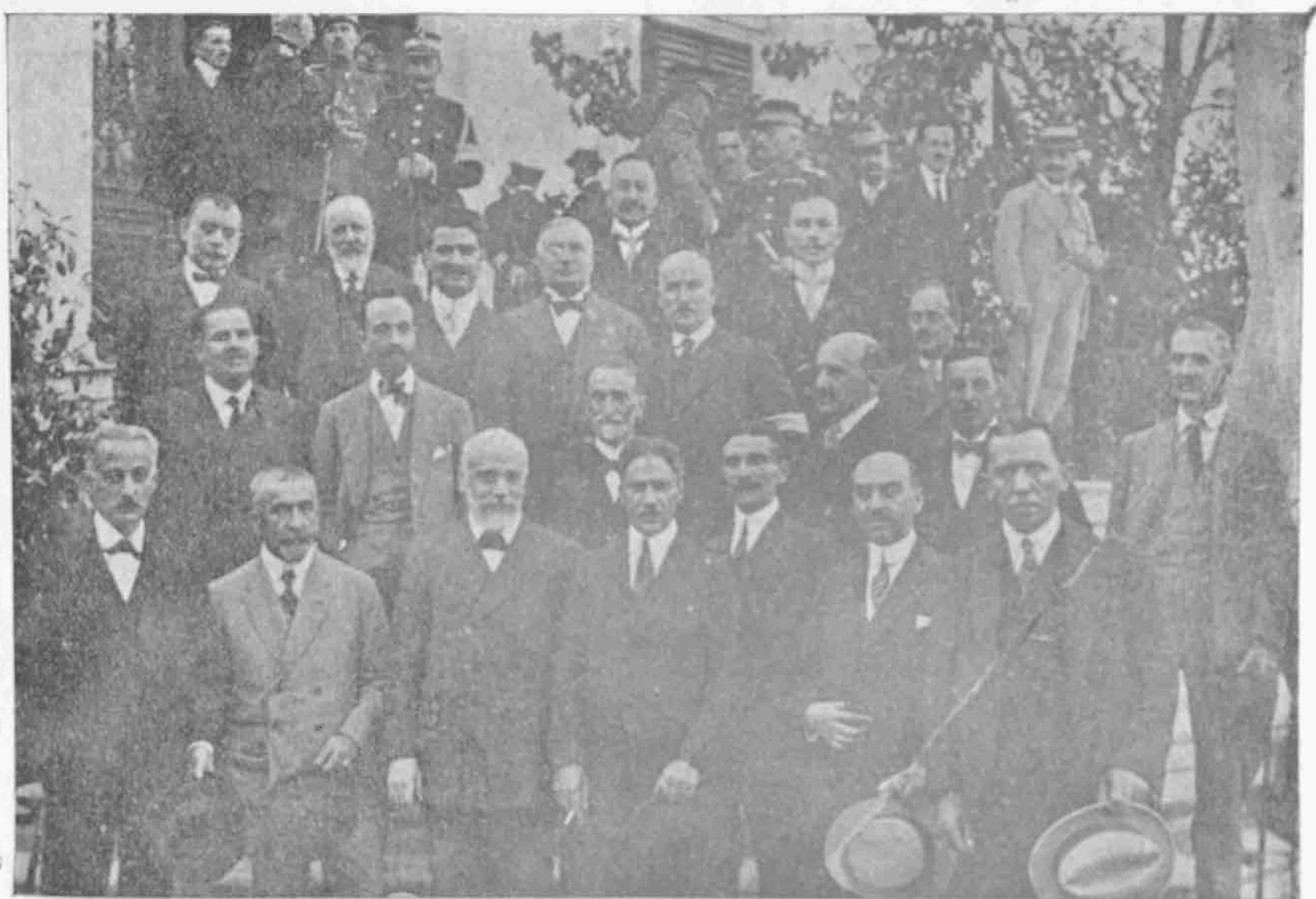
Εὔρεν ὁμοῦς πλουσίαν κληρονομίαν, τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Γουδῆ. Τὸ παραδεχόμεθα. Ἀλλὰ μὲ πόσῃν μεγαλοφυίᾳ τὴν διεχειρίσθη... Πῶς τὸ ἀργύριον τοῦ τὸ ἐπολλαπλασίασεν εἰς τὸ ἀπειρον!

Ἀλλὰ μήπως ὁ Ναπολέων δὲν ἐκληρονόμησε τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν; Φρειδερίκος ὁ Μίγας δὲν ἐκληρονόμησε τὸν πόλεμον τῆς Σιλезίας; Καὶ ὁ Λούθηρος τὰ σκότῃ τοῦ κακοῦ κλήρου;

Ἐσκέφθη διὰ τούτου κανεὶς ἱστορικὸς νὰ τοὺς εἴπῃ μικροτέρους ἀπ' οὗτοι εἶναι;

Ἰδεαλιστὴς ὅσον θέλετε ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ πραγματοποιός.

Δὲν ἠξυτέρωμεν ἐν τῷ Ἔθνῳ ἐπρόσειεν ἀρκετὰ τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ ἔργου τοῦ Βενιζέλου. Ὅτι προγραμματικῶς καὶ συστηματικῶς εἰργάσθη νὰ μεταφέρῃ τὴν ρομαντικὴν, κλειστήν, ἀφώτιστον καὶ γενικὰ καθυστερημένην Ἑλλάδα τοῦ 64 εἰς τὴν ἐποχὴν τὴν ὁποίαν ἐσημείωνεν ἐκάστῃτε ὁ ἡμεροδείκτης τῆς γύρω μας ζωῆς, εἰς τὰ 1910, εἰς τὰ 12, τὰ 13, τὰ 15, τὰ 17 καὶ τὰ 19.

Οι πολιτικοί φίλοι του Βενιζέλου οι προσχωρήσαντες εις τὸ Κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, φωτογραφημένοι εἰς τὴν Θεσσαλονίκην
 Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, δεξιὰ τοῦ κ. Βενιζέλου ὁ Ρέπουλης καὶ ὁ Ναύαρχος Γκίνης. Ἀριστερὰ του ὁ κ. Α. Ἐμπειρίκος, ὁ κ. Ἀλεξανδρῆς, ὁ κ. Ἀβέρωφ καὶ ὁ κ. Σίμος τῆς «Πατριδος». Εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν, ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ: Ὁ κ. Καφαντάρης, Σηρός, Γ. Φιλάρετος, Μ. Νεγρεπόντης καὶ Κασαβέτης. Εἰς τὴν τρίτην γραμμὴν κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν: Ὁ ναύαρχος Μιασούλης, ὁ κ. Βασίλειος Μπάλκος, βουλευτὴς Πρεβέζης, ὁ κ. Ἄνδρ. Μιχαλακόπουλος, ὁ κ. Σοφούλης, ὁ κ. Σκυρομήλιος, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Χειμάρρας, ὁ κ. Διομήδης. Ὅπισθὲν των οἱ κ. κ. Πάσης καὶ Λύγκας. (Κλισιὴ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῦ)

(Κλισιὴ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῦ)
 Οἱ προσχωρήσαντες ἐκ τῶν πρώτων φιλελεύθεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ναυτικοῦ

Ο στρατηγός Τσιάννου εξομολογείται να αναγγείλη εις τόν Βενιζέλον επί της «Εσπερίας» ότι ο στρατός της Ανατολικής Μακεδονίας τίθεται υπό τας διαταγάς του. Είς τó βάθος διακρίνεται ή προαυμνίαση; Θεσσαλονίκη; (Κλιού εκ της άνεκδότου Συλλογής Γ. Λαμπριόου)

Ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας, ἡ Ἑλλάς συνεδέθη μὲ τὴν Εὐρώπην διανοητικῶς ἀλλὰ καὶ σιδηροδρομικῶς καὶ ἀεροπορικῶς πολὺ περισσότερο παρὰ ἐπὶ πενήντα ὁλόκληρα ἔτη.

Ἐνῶ αἱ ἄλλαι γειτονικαὶ τῆς χώρας, ἡ Βουλγαρία, ἡ Σερβία καὶ ἀπὸ τοῦ νεοτουρκικοῦ Συντάγματος καὶ αὐτὴ ἡ Τουρκία συνεπλήρωναν γοργῶς τὸν πολιτικόν, ἠθικόν καὶ κοινωνικόν συγχρονισμόν των, ἡ Ἑλλάς ἔμενε κατάκλειστος αἰσθηματικῶς, πολιτικῶς ἀνεπικοινωνήτος μὲ τὸν λοιπὸν πολιτισμένον κόσμον, ὕλικῶς καὶ ψυχικῶς χωρὶς ἐπαφὴν μὲ τοὺς συναγωνιστὰς τῆς.

Ὁ Βενιζέλος ἐπεμβαίνει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Χαράσσει νέας συμμαχικὰς σχέσεις μὲ τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ μακρότερον αὐτῆς Λαοὺς. Εἰς τὰ 1912, Βαλκανικὴ Συμμαχία, εἰς τὰ 1916 σύμπραξις μὲ τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως. Ὅπως χαράσσει καὶ νέας σιδηροδρομικὰς γραμμὰς (ἐνωτικὸς σιδηρόδρομος, 1915 καὶ 1919) ἐνούσας ἀμέσως τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς μέσης καὶ δυτικῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ τὴν συγχρονίζει καὶ ὡς Κράτος. Τῆς δίδει στρατὸν καὶ γενικοὺς ἐξοπλισμοὺς κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηρὰν, ἀναλόγους πρὸς τὰς διεκδικήσεις τῆς, ἀρμονικομένους μὲ τὴν ἄλλην γενικὴν ζωτικότητά του ὡς Ἐθνοῦς καὶ ὡς Κοινωνίας. Τὴν προικίζει μὲ οἰκονομικὰς μεταρρυθμίσεις, μὲ συγχρονισμένην οἰκονομικὴν πολιτικὴν. Μεταρρυθμίζει καὶ ἀερίζει τὸν δικαστικὸν κλάδον, τὸν διοικητικόν, τὸν ἐκπαιδευτικόν.

Συγχρονίζει καὶ τὴν Κοινωνίαν. Ἀρμονίζει τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ Κράτους ἀπέναντι αὐτῆς μὲ τὰς προφανεστέραις ἀνάγκαις τῆς Κοινωνίας. Δέκα ἔτη προτοῦ εὐρεθῆ ὁ Μποσεδικισμὸς μοιράζει τὰς καλλιεργησίμους γαῖας τῆς Θεσσαλίας, τὰς ὁποίας τὸ Κράτος προηγουμένως ἀπαλλοτριώνει, εἰς τοὺς καλλιεργητὰς. Ἐνῶ προικίζει τὸν ἐργατικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις κατὰ τὸ 1910 δὲν ὑπερέβαινε τὰς 15 χιλιάδας βιομηχανικῶν ἐργατῶν, μὲ νομοθεσίαν προστατευτικὴν τοιαύτην τῆς ὁποίας στεροῦνται μέχρι σήμερον περισσότεραι τῆς μιᾶς μεγάλαις ἐυρωπαϊκαὶ χῶραι.

Ἀπρόοπτον. Ἀνεξίγητον φαίνεται τὸ ἔργον τοῦ Βενιζέλου. Αὐτὴ ἡ γενικὴ ἑλληνικὴ ἀναδημιουργία. Ὁ τριπλασιασμὸς τῶν ἐδαφικῶν μας ὀρίων. Ὁ πολλαπλασιασμὸς εἰς τὸ ἀπειρον τῶν ψυχικῶν μας συ ὀρίων.

Ἀπρόοπτον. Ἀνεξίγητον. Ἐφόσον δὲν ἀποφασίσωμεν νὰ δώσωμεν εἰς τὸ φαινόμενον τὴν φυσιολογικὴν του ἐξήγησιν.

Βεβίως ἡ Ἑλλάς τοῦ 1912 δὲν ἦτο ἱκανὴ δι' ἔργον τοιοῦτον. Ἡ ἀδυναμία τῆς ἦτο φαινόμενον μοιραῖον. Μοιραία συνέπεια 100 ἐτῶν ἐλευθερᾶς πολιτικῆς ζωῆς βαθύτατα ἀντιφυσιολογικῆς εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν διάπλασίν τῆς, ἀφοῦ ὁ Καπεδίστριας καὶ οἱ Βασιλεῖς ἐπὶ πενήντα ἔτη διείκησαν αὐτοὶ τὸν τόπον αὐταρχικῶς καὶ ἀπολυταρχικῶς ἐμποδίζοντες τὸν λαὸν νὰ διεκδηθῆ μόνος του, ἐπειδὴ τὸν ἐθεώρησαν ἐσθάρων καὶ πολιτικῶς μὴ ὄριμον, ὡσὰν ἕνας Λαὸς νὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὀριμάσῃ χωρὶς νὰ ζῆσιν τὴν ἐλευθερὰν φυσιολογικὴν ζωὴν του.

Ἀλλὰ διὰ τοὺς Μεγάλους μοιραῖον δὲν ὑπάρχει.

«Τί μᾶς σκοτιζοῦν εἰς τὴν ἐποχὴν μας, μὲ τὸ μοιραῖον τους; ἔρωτοῦσαν ἀγανακτημένως ὁ Ναπολέων. Ἡ πολιτικὴ, ἰδοὺ τὸ μοιραῖον.»

Ἀλλ' ὁ Βενιζέλος δὲν τὸ ἐφοβεῖτο τὸ μοιραῖον καὶ δι' ἕνα ἄλλον λόγον. Κατάβαθρα ἠσθάετο ὅτι ἦτο ὁ δυνατός δημιουργός. Ὁ δυνάμενος νὰ ἐξακολουθήσῃ δημιουργῶν εἰς τὸ πείσμα τῶν πλέον σκληρῶν καὶ τῶν ὀξυτέρων ἀντιθέσεων.

Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀγνοῆ πόσον ἡ ἱκανότης του τοῦ νὰ δημιουργῆ παρέμενεν ἐντὸς του ἀμυστος, κεραυνοβόλος.

Πράγματι, ἔχει κεραυνοβόλου ἀποτελεσματικότητος τὴν θεληματικότητα. Ὁριμάζει εἰς τὸν νοῦν του, κείτοι μὲ πίσσιν ταχύτητα ἡ ἐκείνου ποῦ θέλει. Καὶ τὸ ἐκτελεῖ κατόπιν κεραυνοβόλως.

Εἶναι ἕνα ἀκίμη σημεῖον ἐπαφῆς τῆς προσωπικότητός του μὲ τοὺς πλέον Μεγάλους. «Τὸ σιδερένιό μου χέρι, ἔλεγεν ὁ Ναπολέων δὲν ἦταν εἰς τὴν ἀκρὴ τοῦ βραχίονός μου. Ἦτο συνδεδεμένο ἀμέσως μὲ τὴν κεφαλὴν μου.»

Δὲν ἀμφέβαλλε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Θαρραλέα ἐρρίφθη εἰς τὸν στρόβιλον τοῦ ἀγῶνος. Εἰς τὰ 10, εἰς τὰ 12, εἰς τὰ 16, εἰς τὰ 19. Οἱ σκεπτικιστὰι μυρμουρίζουν ὅτι αὐτὸ ἤμποροσε νὰ μᾶς στοιχίσῃ τὴν ζωὴν. Ναί, ἀλλ' ὁ πραγματικὰ δυνάτος προτιμᾷ

ν' ἀπατηθῆ μίαν φοράν παρὰ ν' ἀμφιβάλλῃ ὅλην του τὴν ζωὴν, νὰ ἀμφιβάλλῃ διὰ νὰ μὴ γελασθῆ.

Δὲν ὑφίσταται βαθύτερα θλιβερόν σύμπτωμα ἀπὸ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ ἐλευθέρου Λαοῦ μας ἐδέχθη τὸν ὑπερφυσικόν Ἑλληνα.

Διὰ μίαν στιγμὴν — κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη — ὁ ἑλλ. Λαὸς εἶδει ὅτι εἶναι Λαὸς μὲ ἀρετίας. Ἐδειξε ὅτι ἠξεύρει νὰ μαντεύῃ ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγκαρδιώσῃ τὸν ἥρωα. Ἀλλ' ἡ πίστις του ἦτον ὀλίγη καὶ γρήγορα τὸν ἀπηνήθη.

Ἀνοίξατε τὸν Καρλάιλ:

«Καμμιά θλιβερώτερα ἀπέδειξίς δὲν εἶνε δυνατόν νὰ δοθῆ ἀπὸ ἄνθρωπον περὶ τῆς ἰδίας του μικρότητος ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν του πρὸς τοὺς μεγάλους ἀνδρας. Δὲν ὑφίσταται σύμπτωμα θλιβερώτερον εἰς μίαν γενεάν ἀπὸ μίαν τοιαύτην γενικὴν τύφλωσιν πρὸς τὸν πνευματικὸν σπινθῆρα. Δὲν ὑπάρχει θλιβερώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τοῦ νὰ πιστεύῃ μόνον τὰ στεῖρα καυσόξυλα. Εἶναι ἡ τελευταία συμπλήρωσις τῆς ἀπιστίας. Εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, εὐρίσκομεν ὅτι ὁ Μεγάλος Ἄνθρωπος, ὑπῆρξεν ὁ ἀπαραίτητος σωτὴρ τῆς ἐποχῆς του. Ὁ σπινθῆρ χωρὶς τὸν ὅποιον τὸ ξύλον δὲν θὰ ἔκαε ποτέ. Ἡ ἱστορία τοῦ Κόσμου, τὸ εἶπον ἤδη, εἶναι ἡ Βιογραφία τῶν Μεγάλων Ἀνθρώπων.»

Ὅσοι ἀπὸ ἡμᾶς ἐγνώρισαν καλὰ τὸν ἐσωτερικὸν Βενιζέλον, καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς αὐτὰς ἠτύχησε νὰ ζῆσιν παρὰ τὸ πλευρὸν του τὰς ἱστορικώτερας στιγμὰς του κατὰ τὰ ἑπτὰ αὐτὰ ἱστορικώτατα ἔτη, ἔχουν καταλήξει εἰς συμπεράσματα σαφῆ ἀναφορικῶς μὲ τὸ Βενιζελικὸν φαινόμενον τὸ ὅποιον ἄλλοι, πλέον ἐνθουσιώδεις, θὰ ὀνομάσουν ἴσως τὸ «Βενιζελικὸν θαῦμα.»

Τὰ συμπεράσματά μας καταλήγουν εἰς τὴν δεβαίαν, τὴν θετικὴν ἐντύπωσιν ὅτι πολὺ περισσότερο παρὰ ἕνα ἀπλῶς αἰσθηματικὸν φαινόμενον ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Βενιζέλου εἶναι φαινόμενον ψυχικόν, αἰσθηματικὸν μᾶλλον. Ἀπλούστερα: Ὁ ἄνθρωπος μας εἶναι μία μεγάλη καρδιά. Περισσότερον παρὰ καθάρως καὶ ἀπολύτως πνεῦμα μέγα.

Αἰσθημα εἶναι τὸ πᾶν! δὲν εἶπεν ὁ φωταῖνός καὶ ἱσθρὸς Γκαίτε; Αὐτὸ τὸ εὐράνιον αἰσθημα τοῦ νάκολουθῆς εἰς ὅλα τὴν καρδιά σου, ποιάν δροσίαν ἀνανεωτικὴν, βαθύτατα, τῆς δυνάμεως χύνει εἰς τὰς δημιουργικὰς ἱκανότητας τοῦ ἀνθρώπου!..

Ἄνθρωπος εἰλικρινής. Ἄνθρωπος βαθύς εἶναι. Ἐνας ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι καὶ ἂν τὸ ἤθελαν διὰ μίαν στιγμὴν, δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ μὴ πύρουν τὰ πράγματα εἰς τὰ σοβαρά. Ἡ φύσις ἡ ἰδία τοῦς προώρισε νὰ εἶναι εἰλικρινεῖς. Ἐνας ψυχικός. Ἐνας αἰσθηματικός.

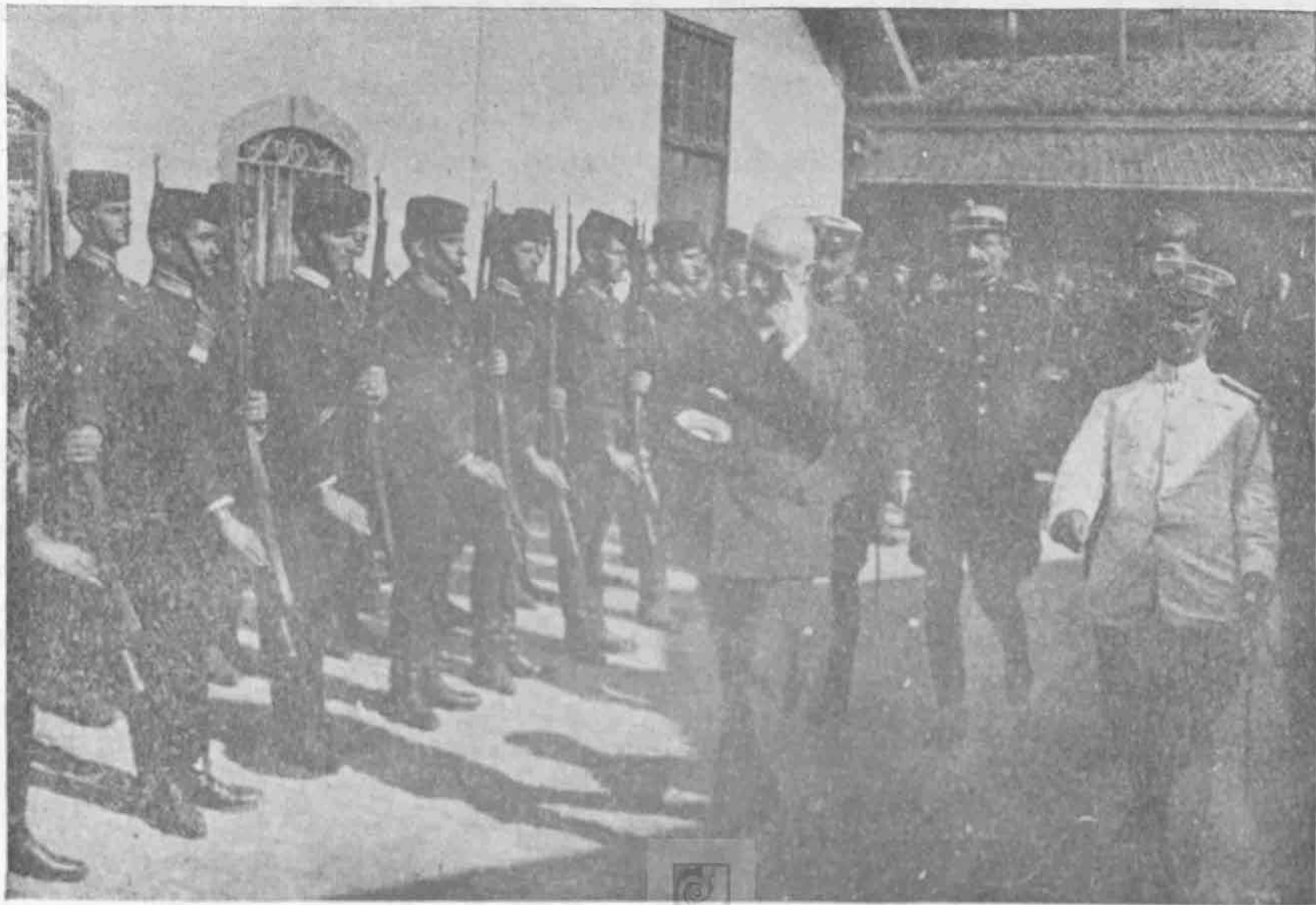
Ἄλλ' ἂς μὴ περιφρονοῦμεν τὸν εἰλικρινῆ. Εἰλικρινής σημαίνει ἀπλούστατα ἤρωας. Εἰλικρινής ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ αὐστηρὸς ἐπίσης. Ἀπέναντι τοῦ Λαοῦ, ὡσαύτως.

Πιστεύων εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Πιστεύων εἰς τὸ ὕλικόν τὸ ὅποιον τοῦ ἐδέθη νὰ πλάσῃ μεταξὺ τῶν χειρῶν του. Ἐλεγεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Βουλῆν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. «... Καὶ ἐπειδὴ, Κύριοι, εἰς τὴν πολιτικὴν μου ἔγνων πάντοτε καὶ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς μου σχέσεις πρὸς τὸ Στέμμα καὶ εἰς τὰς πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὰς πρὸς τοὺς φίλους μου ὡς ἀρχηγὸς κόμματος ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς μου σχέσεις νὰ εἶμαι εἰλικρινής...»

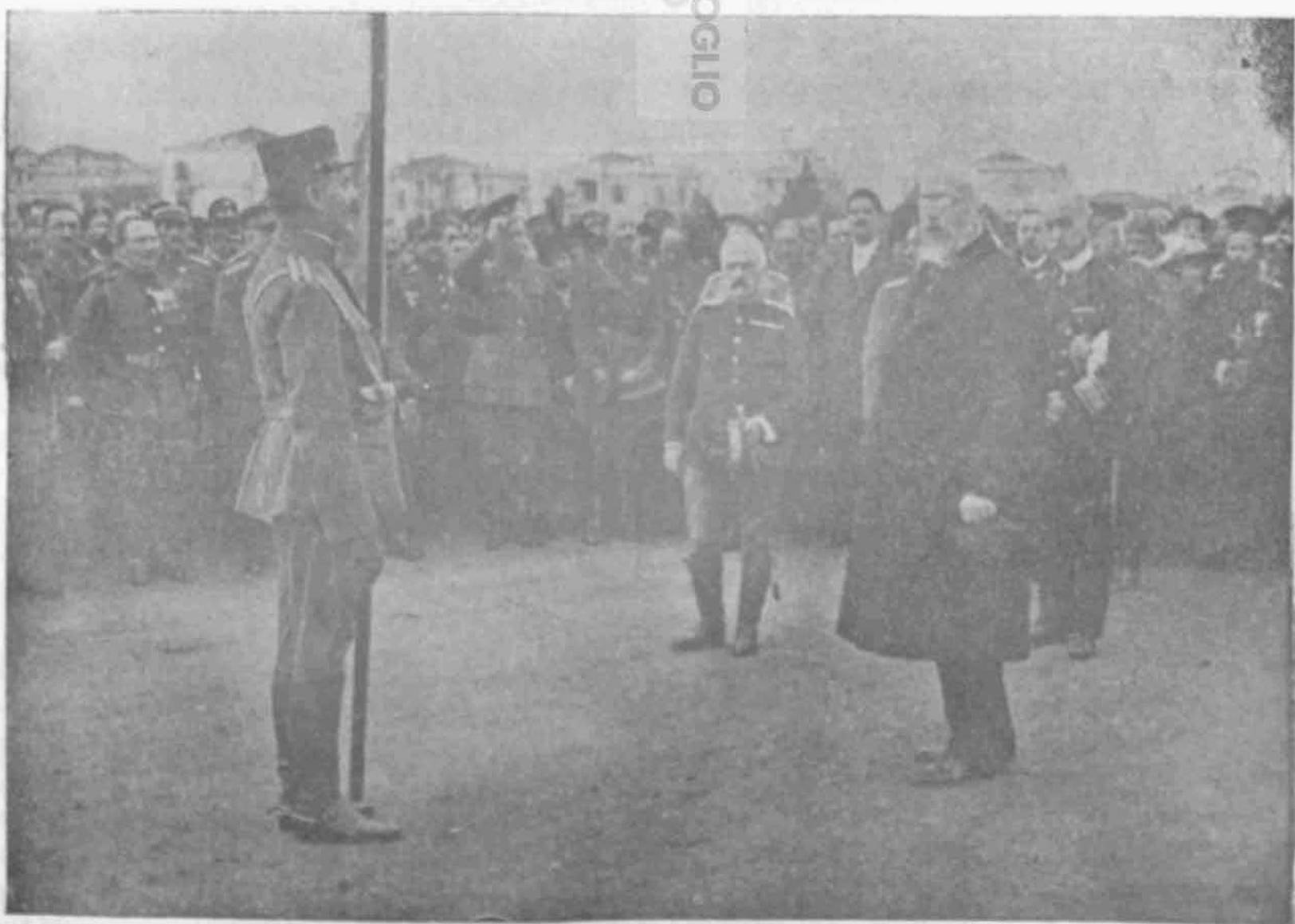
Ὅταν πρωτοῦθην εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτον ὁλος πίστις πρὸς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον. Ἦτο αἰσιόδοξος, δημιουργὸς ὅχι ἀρνηγτής. Τοῦ ἔδωσαν ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ψυχῆς του. Τοῦ ἐνέπνευσε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ αὐτοπεποίθησιν. Καὶ ὁ παραλυτικὸς λαὸς ἐβάδισε χαρμόσυνος καὶ ἐλαφρωμένος μὲ θέματα γίγαντος, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἄλματα παλῶρια καὶ ἀπρόοπτα.

Ὅταν ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Λαοῦ πρὸς αὐτὸν ἐκλονίσθη πρὸς στιγμὴν χάρις εἰς τὴν μακροτάτην παράτασιν τῶν σκληρῶν βαρῶν τὰ ὅποια ἐπεσώρευσε εἰς τοὺς ὄμους τοῦ Λαοῦ τὸ βενιζελικὸν πρόγραμμα, αὐτὸς δὲν ἔχασεν οὔτε τότε τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὰς προσδοκίας του πρὸς τὸ ἔθνος του.

Θὰ ὑπενθυμίσωμεν τὴν περικεπὴν τοῦ λόγου τὸν ὅποιον ἐξε-

‘Ο Βενιζέλος επίθεσσει εις την Θεσσαλονίκην τούς πρώτους προσχωρήσαντας εις τὸ Κίνημα τῆς Ἐθν. Ἀμόνης Κρήτας χωροφύλακας
(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῖδου)

‘Ο Βενιζέλος παραδίδει εις τὸν ναυαρχὸν Χριστοδοῦλου τὴν σημαίαν τοῦ 4ου συντάγματος τῶν Σερρῶν εις τὸ
Πεδίον τοῦ Ἄρεως εις τὴν Θεσσαλονίκην. (Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῖδου)

φώνησεν εἰς τὴν ἱστορικωτάτην συνεδρίαν τῆς Βουλῆς τῆς 13ης Αὐγούστου τοῦ 1917: «Ἡ Ἑλλάς τοῦ 1917 οὔτε ἐδαφικῶς, οὔτε ψυχικῶς, οὔτε οἰκονομικῶς, οὔτε στρατιωτικῶς, οὔτε πολιτικῶς, ὁμοιάζει τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1915.

«Καὶ ὅμως μεθ' ὅλους τούτους τοὺς μειονεκτικὸς ἔρους ἡ αἰσιοδοξία μου δὲν με ἀπολείπει. (Χειροκροτήματα)

«Ἐθνος τὸ ὅποσον διήλθε διὰ τόσων δοκιμασιῶν ἐπὶ τρεῖς ἑλας χιλιετηρίδας χωρὶς νὰ ἐξαφανισθῇ, Ἐθνος τὸ ὅποσον ἐσημείωσε καὶ χθὲς ἀκόμη τοὺς θριάμβους τοῦ 1912 καὶ τοῦ 1913, Ἐθνος τὸ ὅποσον καὶ προδοθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων του, κατόρθωσε νὰ ἀνεύρῃ ἐν ἑαυτῇ ἀρκούσαν ἠθικὴν δύναμιν διὰ νὰ δημιουργήσῃ νέον κράτος καὶ νὰ συγκροτήσῃ νέον στρατόν καὶ νὰ γράψῃ, ὡς πολλάκις εἶπα, τινὰς τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς στρατιωτικῆς μας ἱστορίας, τοιοῦτον Ἐθνος εἶμαι ἀσαλεύτως πεπεισμένος ὅτι ἐγκρύπτει ἀκόμη ἐν ἑαυτῇ ἀρκετὴν ζωτικότητα ὅπως καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ταύτην στιγμὴν ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρίαν του.» (Χειροκροτήματα)

Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ὁμιλεῖ ἔτσι δὲν εἶνε δημαγωγὸς κόλαξ τῶν ὄχλων. Εἶνε αὐτὸς ὁ ὅποιος εἰς τὰς 100 χιλιάδας τῶν μαινομένων διαδηλωτῶν τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος, εἰς τὴν πρώτην συνάντησίν του μετὰ τὸν Λαὸν εἰς τὴν ἱστορικὴν κραυγὴν του εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀπαντήσῃ ἐντόμως ἐκεῖνο τὸ ὅποσον αὐτὸς ἐπρέσβευε καὶ νὰ τὸ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν μαινόμενον ἐκεῖνον λαὸν τῶν ἀντιδυναστικῶν καὶ τῶν ἀντιπαλααιοκομματικῶν.

Εἰς προσεχεῖς αἰῶνας βλέπομεν τὰς διαστάσεις τοῦ Βενιζέλου ἀπλουμένως εἰς τὸ ἄπειρον μέχρι τοῦ νὰ συνορεύσῃ τὸν θρόνον

μετὰ τὰ μεγάλα, τὰ ἀχανῆ πτερά... Βλέπομεν ἄλλας ἑπτὰ πόλεις — Σμύρνη, Ρόδος, Κολοφών, Σαλαμίς, Χίος, Ἄργος καὶ Ἀθῆναι — νὰ διεκδικοῦν πάλιν τὴν γέννησιν τοῦ ὑπερφυσικοῦ τέκνου τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Ἄλλ' εἶναι πολὺ μεγαλειότερος εἰς τὸν δέκατον ἑννατον. Ἐνῶ μόνον τὰ τέσσαρα χρόνια τοῦ πολέμου ἔκαμαν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτὴν διὰ τὴν δόξαν τοῦ Μπωντακίρ καὶ τοῦ Μωρεᾶς πολὺ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἔκαμαν σαράντα ἔτη τῆς ζωῆς των.

Ἡ παράδοσις! Ὁποῖος τεράστιος μεγαθυντικὸς σκοτεινὸς θάλαμος! ἔλεγεν ὁ Καρλάυλ.

Ἡ μεγαλοφυΐα εἶναι ἕνας ἀπέραντος κυματοθραύστης εἰς τὸ ἄπειρον. Τὰ κύματα τῆς ἀντιδράσεως ἔρχονται νὰ σπάσῃ ἐπάνω του ἀφρίζοντα ἀλλ' ἀνίσχυρα. Ἄλλ' ἐκεῖνος προεκτείνει τὴν ζωὴν του εἰς τὸ ἄπειρον τῶν ὠκεανῶν, εἶπεν ὁ Οὐγκώ.

Ἡ μεγαλοφυΐα εἶναι ὅπως ὁ Ἥλιος, ἔχει τοὺς πλανήτας τῆς Ἑναι αὐτοὶ ποὺ ἀναπηδοῦν ἀπὸ τὴν ἐμπνευσιν τῆς διδασκαλίας των.

Ἐπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μυστικὴ γενεσιουργία συντελεῖται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην;

Καὶ ἔτι ἡ σημερινὴ συνείδησις τῆς Φυλῆς μας δὲν ἐπιδέχεται σύγκρισιν μ' ἐκείνην τὴν, πρὸ δέκα ἀκόμη ἐτῶν;

Ἐνας σπορεύς ἀγγέλλει ἕνα ἄλλον!

Ἡ ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Φεύγοντες ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης ἀπηύθυνον τὴν 15ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1916 πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὴν ἑξῆς ἱστορικὴν προκήρυξιν διὰ τῆς ὁποίας τοῦ ἀνιγγέλλον τὸ Κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης:

«Συμπολίται,

Τὸ ποτήριον τῶν πικριῶν, τῶν ἐξευτελισμῶν καὶ τῶν ταπεινώσεων ὑπερεπλήρωθη. Μία πολιτικὴ, τῆς ὁποίας δὲν θέλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἐλατήρια, ἀπειργάσθη εἰς διάστημα ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους τοιαύτας ἐθνικὰς συμφορὰς, ὥστε ὁ συγκρίνων τὴν Ἑλλάδα τῆς σήμερον πρὸς τὴν πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους Ἑλλάδα, ν' ἀμφιβάλλῃ ἂν πρόκηται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Κράτους. Τὸ Στέμμα, εἰσακούσαν εἰσηγήσεις κακῶν συμβούλων, ἐπέδωξεν ἐφαρμογὴν προσωπικῆς πολιτικῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἑλλάς, ἀπομακρυνθεῖσα τῶν κατὰ παράδοσιν φίλων, ἐπεζήτησε νὰ προσεγγίσῃ τοὺς κληρονομικοὺς ἐχθροὺς τῆς. Ποῖα δὲ τ' ἀποτελέσματα τῆς πολιτικῆς ταύτης, διὰ τὰ ὅποια θρηνεῖ σήμερον τὸ Ἐθνος; Ἐσωτερικῶς διατελοῦμεν ἐν συνταγματικῇ ἐκτροχιασμῇ καὶ ἀπεσυνθέσει, ἐξωτερικῶς δὲ ἐν μονώσει καὶ καταφρονήσει. Κύκλοι ἡμῶν ἀνυποληψία καὶ χλευασμὸς, μέσῃ ἡμῶν ἀκυβερνησία καὶ ἀναρχία.

Οἱ ἐκ παράδοσεως φίλοι καὶ προστάται τῆς Ἑλλάδος λαμβάνουν μέτρα ἀσφαλείας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πῦθις, ἣν θεωροῦν πλέον ὡς ἐχθρῶν των. Οἱ ἀπὸ αἰώνων ἐχθροὶ τῆς καταλαμβάνουν τὰ ἐδάφη τῆς. Ἀφήσαντες τοὺς συμμάχους Σέρβους νὰ συντριβοῦν, ἐβοηθήσαμεν τοὺς Βουλγάρους νὰ θριαμβεύσουν.

Ἐμποδίσσαμεν τοὺς πρώτους νὰ διέλθουν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ὅπως μεταδοῦν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἀμυνθοῦν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος των, ἐμμέσως δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μας πατρίδος, καὶ ἀνοίξαμεν δρόμον εἰς τοὺς δευτέρους ἵνα διευκολύνωμεν τὸν θρίαμβον των. Ὁ Νικητὴς Ἑλληνικὸς στρατὸς τοῦ 1912 καὶ 1913 φεύγει ἄμαχος, ἐγκαταλείπων τὰς ὑπὸ τοῦ ἰδίου αἵματος ἀπελευθερωθεῖσας πρὸ τριετίας χώρας.

Ὁ ἠττημένος τότε ἐχθρὸς προχωρεῖ σήμερον γαῦρος εἰς τὰ ἴδια ἐκεῖνα ἐδάφη, παραδιδόμενα ἀνυπεράσπιστα ὑπὸ συμπαραδιδόμενου στρατοῦ. Τὰ Ρουπελ καὶ ἡ Καβάλλα, τὰ φρούρια καὶ αἱ πόλεις μας καταλαμβάνονται καὶ οἱ κάτοικοι φεύγουν τὸν ἐπερχόμενον ἐπιδρομέα. Καταβιβάζεται ταπεινὴ καὶ ἀξία οἴκτου ἡ Ἑλληνικὴ σημαία καὶ ἀνυψοῦται ἡ Βουλγαρικὴ, τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ διατασσομένου νὰ ἱσταται ἀπαθὴς θεατὴς τῆς ἐθνικῆς σταυρώσεως.

Οἱ ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνας πρόκριτοι ἀπάγονται εἰς ἀγνωστον τύχην καὶ οἱ κομιτατζήδες χορταίνουσι ἀνεμπόδιστα τὰ φυσικὰ των μίσση καὶ τὴν ἀρπακτικὴν ἐρμὴν των.

Τὸ πολεμικὸν ὕλικόν παραδίδεται εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων Αἰ Ἑλληνικαὶ περιουσίαι ἐγκαταλείπονται εἰς ἀρπαγὴν. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκρίζουται. Βίαιος ἐξευτελισμὸς καὶ λεηλασία καὶ διωγμὸς καὶ ἀτίμωσις, ἐρημῶντων πάντων Ἑλληνικὴν ἐστίαν. Οἱ Ἕλληνας τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας συρρέουσιν πρόσφυγες, γυμνοὶ καὶ οὔτοι εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα. Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπάγεται διαπομπεύμενος διὰ Σόφιας εἰς Γερμανίαν.

Ο τιμημένος Ναύαρχος Κουντουριώτης εἰς τὸ γραφεῖον του εἰς τὴν Θεσσαλονίκην
(Κλισὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπριδου)

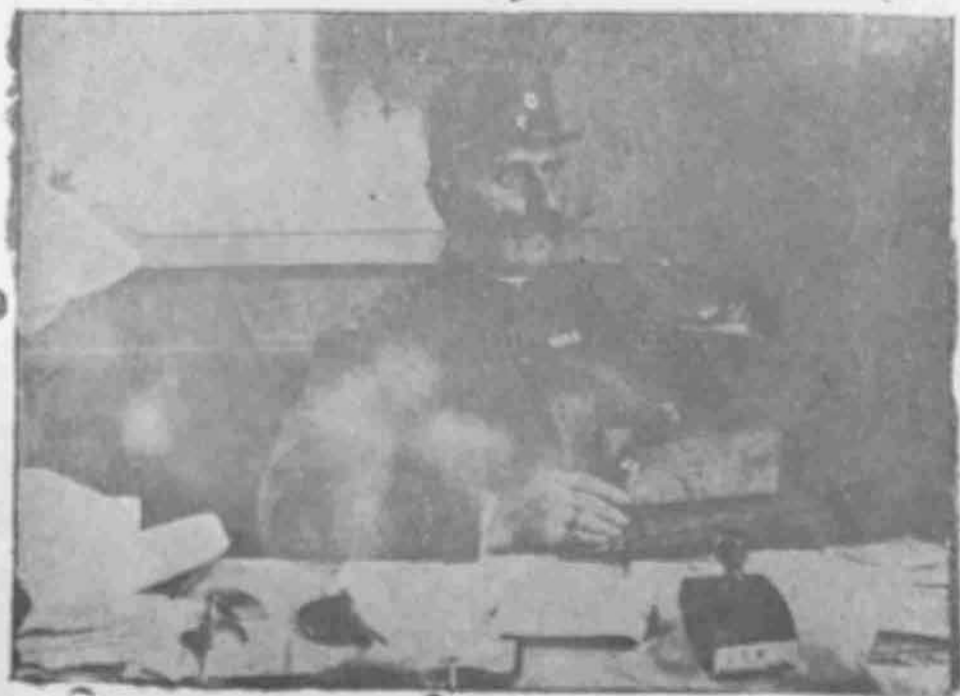

Μέγα συλλαιητήριον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην διαδηλώνει τὴν λαϊκὴν ἐπιδοκιμασίαν ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀρόνης. (40 χιλ. διαδηλωταί).
(Κλισὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπριδου)

Εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς ναοὺς τῆς Μακεδονίας ἀντηγεῖ ἡ Βουλγαρικὴ γλῶσσα εἰς δὲ τοὺς Ἑλληνικοὺς στρατώνας ὑφθαῖται ἡ Βουλγαρικὴ σημαία. Ἡ Βουλγαρικὴ ἀλαζονεία θαδίζει αὐθάδως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ εἰ ἐν Ἀθήναις πράκτορες τῶν Γερμανῶν παρηγοροῦν ὅτι θὰ σταματήσῃ εἰς Σαραντάπορον Γερμανικῇ συνάρσει. Ἐκ τῶν καταλαμβανομένων Ἑλληνικῶν χωρῶν αἱ οἰμωγαὶ τῶν φευγόντων καὶ γυμνουμένων Ἑλλήνων, εἰς μάτην κραυγάζουσι πρὸς τὸ ἀσυνείδητον Κράτος «ποῦ μᾶς ἀφίνετε;» Ἐν μέσαις Ἀθήναις ὀργανώσεις κατὰ πάσης ἐκδηλώσεως ἐθνικῆς φιλοτιμίας καὶ ἀγανακτήσεως ὀργιάζουν. Οἱ ἔχοντες φρόνημα πατριωτικὸν χαρακτηρίζονται ὡς προδότες, οἱ δὲ ἀργυρώνητοι τοῦ Σέγκ κατηχοῦν εἰς τὴν ἀπεμπόλησιν τῆς Πατρίδος. Οἱ Βούλγαροι καταλύουσι τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἐλευθερίαν, οἱ δὲ ἐν Ἀθήναις Γερμανόπληκτοι πανηγυρίζουσι καὶ τῆς συνταγματικῆς ἐλευθερίας εἰς τὸ ὑπόλοιπον Κράτος τὴν κατάλυσιν. Ἐκτροχιασμὸς πολιτικὸς, παραλυσία στρατιωτικὴ, χάος οικονομικόν, ἀναρχία κυβερνητικὴ, ὑποδούλωσις καὶ ἐξόντωσις ἐθνικὴ. Πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους ἡ Ἑλλὰς ἐνδοξος καὶ ἰσχυρὰ καὶ σφριγώσα, προσβλέπουσα μετ' ἀκλονήτου αὐτοπεποιθήσεως εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑψητεστέρων ἐθνικῶν τῆς ὀνείρων, σεβαστῆ εἰς τοὺς φίλους τῆς καὶ φοδερὰ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς. Σήμερον ἡ Ἑλλὰς ρακένδυτος, παράλυτος, ἀποσυντεθειμένη, θνήσκουσα καὶ ἀξιοθρήνητος διὰ τοὺς φίλους τῆς, χλευαζομένη καὶ καταφρονουμένη καὶ διαπομπουμένη ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς. Αὐτὴ εἶνε ἡ εἰκὼν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀκολουθηθείσης πολιτικῆς. Ἀλλὰ δὲν εἶνε καιρὸς τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ ζητηθῶσιν εὐθύναι διὰ τὰς συσσωρευθείσας συμφορὰς. Ὅτι ἐπιβάλλεται εἶνε νὰ ἐπιδιωχθῇ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀκόμη καιρὸς, ἡ διάσωσις ἐκείνου ὅπου εἶνε δυνατόν ἀκόμη νὰ σωθῇ. Ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος ὅπως ἐπιδιωχθῇ ἡ σωτηρία θὰ ᾔτο βεβαίως ἡ ἀποκατάστασις τῆς διασπασθείσης ἐθνικῆς ἐνότητος, ὅπως ἐν συμπράξει πάντων τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων ἐπιχειρηθῇ τὸ ἔργον τοῦτο, ἀλλ' ἐν μόνον μέσον ἡδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην τῆς διασπασθείσης ἐθνικῆς ἐνότητος: Ἡ ἄμεσος ἐπάνοδος εἰς τὴν πο-

λιτικὴν, ἣν ὑπαγορεύει ἡ ἐθνικὴ συνείδησις καὶ ἡ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν συμμάχων ἡμῶν Σέρβων καὶ τῶν μετὰ τούτων συναγωνιζομένων Μεγάλων Δυνάμεων, ὧν τρεῖς εἶνε ἐγγυήτριαι τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμῶν Δυνάμεις, ἐπιδιώξῃς ὅπως ἀπαλλάξωμεν τὸ ἔδαφος ἡμῶν ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ μισητοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ μετὰ τῶν Δυνάμεων τούτων συνεργασία, ὅπως ὄχι μόνον ἡ Εὐρώπη ἀπαλλαγῇ ὀριστικῶς τοῦ κινδύνου τῆς Γερμανικῆς ἡγεμονίας, ἀλλὰ καὶ ἡ Βαλκανικὴ τῶν ἀξιώσεων τῆς Βουλγαρικῆς ἐπικρατήσεως. Θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς ἂν ὁ Βασιλεὺς ἀποφασίσῃ καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ἀκόμη ταύτην στιγμὴν ὅπως τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ἵνα ἐν ἀδιασπάστῃ ἐθνικῇ ἐνώσει ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐθνικῆς ταύτης πολιτικῆς. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν ἐπιτυγχάνεται, ἄλλη ὁδὸς πρὸς ἐπιδίωξιν τῆς σωτηρίας δὲν ὑπελείφθη, παρὰ ὁ διὰ μονομεροῦς ἐνεργείας ἐκείνου τοῦ μέρους τοῦ ἔθνους, τὸ ὅποιον πιστεύει ὅτι, ἂν δὲν συμπράξωμεν μετὰ τῶν φυσικῶν συμμάχων ἡμῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀναπλάσεως τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου θὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ μεγάλου Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, τὸ Κράτος τὸ Ἑλληνικὸν καὶ τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικὸν βαίνει εἰς ὄλεθρον. Διὰ τοῦτο, ἀναλαμβάνοντες κατὰ καθήκον, ἀλλὰ μετ' ἐνθεουσιασμοῦ, τὴν ἀνατεθείσαν εἰς ἡμᾶς λαϊκὴν ἐντολήν, κάμνομεν ἐκκλησίαν πρὸς τὸ Πανελλήνιον, ζητοῦντες νὰ συνδράμῃ ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον ὅπου ἀναλαμβάνομεν. Ἀφοῦ τὸ Κράτος πρέδωκε τὰ καθήκοντά του, ὑπολείπεται εἰς τὸ ἔθνος νὰ ἐπιχειρήσῃ ὅπως ἐπιτύχῃ ἔργον ὅπου ἐπιβάλλεται εἰς τὸ Κράτος. Ἐπικλοῦμεθα τὴν συνδρομὴν πάσης τῆς ἐθνικῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία συναισθάνεται ὅτι ἡ περαιτέρω ἀνοχὴ καταστροφῶν καὶ ταπεινώσεων, ἃς προεκάλεσεν ἡ ἐφαρμοσθεῖσα πολιτικὴ, θὰ ἰσοδυναμῇ μὲ θάνατον ἐθνικόν, καὶ ὀρμώμεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον μὲ πλήρη πεποίθησιν ὅτι τὸ ἔθνος, καλούμενον ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Κράτους εἰς ἐθνικὸν συναγερμόν, θὰ ἐπιτελέσῃ καὶ πάλιν τὸ θαῦμα ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶνε ἀναγκαῖον ὅπως ἐπαναφερθῇ τὸ ἔθνος εἰς τὴν τροχιάν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξέκλινεν ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους.

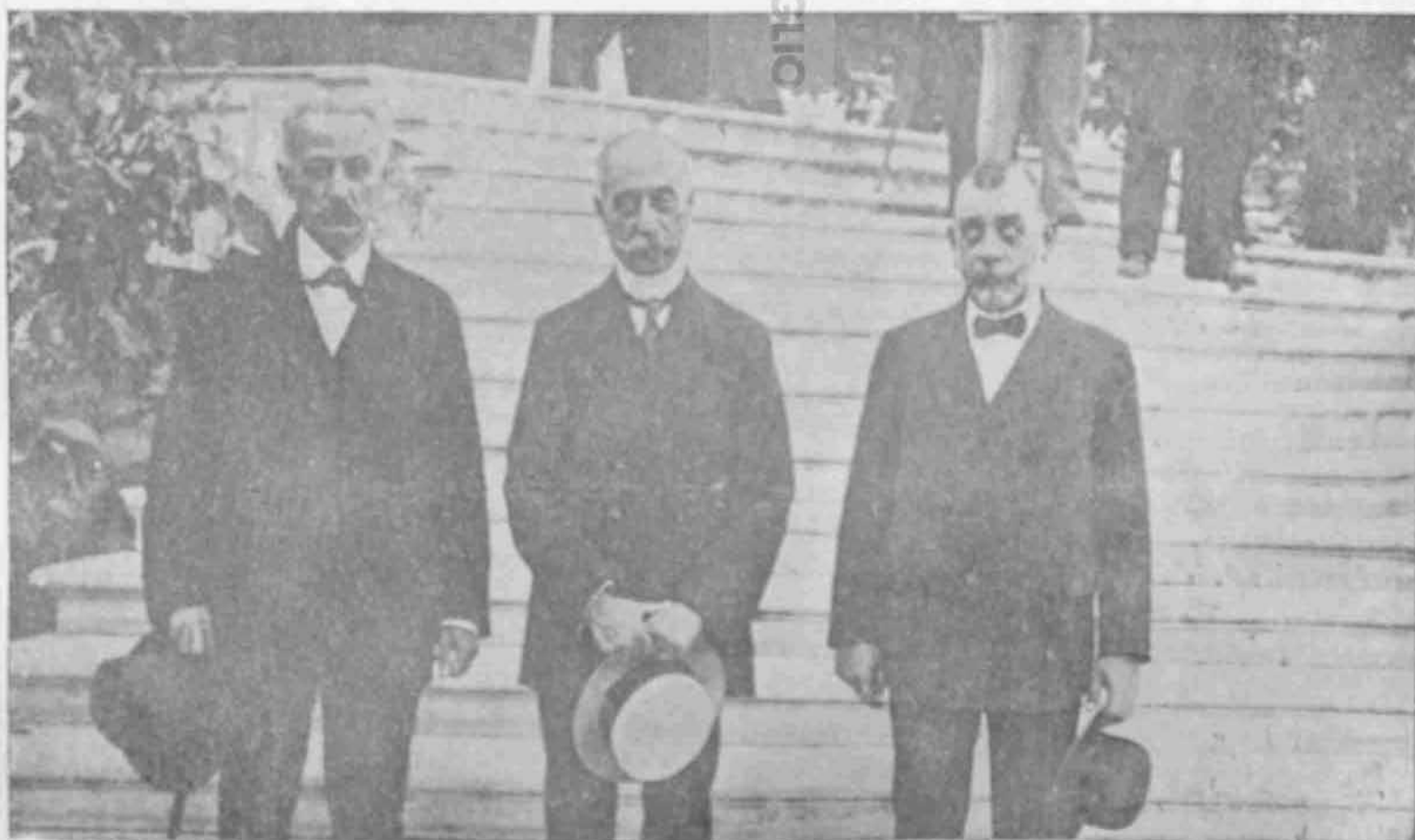
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ὁ θευλικὸς Συνταγματάρχης Χριστοδοῦλου εἰς τὴν Θεσσαλονικίην
(Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρίδου)

Εἰς τοὺς προσχωρήσαντας εἰς τὸ Κίνημα χωροφύλακας φοροῦνται ταινίαν (εἰς τὸν βραχίονα πρὸς διάκρισιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ μὴ προσχωρήσαντας. Ἡ φωτογραφία ἐλήφθη ἀπὸ τὸν ἐξώστην.
(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῖδου)

Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης (εἰς τὸ μέσον) ὁ κ. Ρέπουλης καὶ ὁ ναύαρχος Μισούλης εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.
Ἡ φωτογραφία αὐτὴ ἐλήφθη κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Κινήματος τῆς Ἐθν. Ἀμύνης.
(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῖδου)

Ο κ. Ν. Πολίτης ύπουρο γός τών 'Εξωτερικών εἰς τήν Προσωρινήν Κυβέρνησιν, εἰς τὸ γραφεῖον του.

(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρίδου)

Μεγαλοψύχως ἀρνούμενος νὰ μετατρέψῃ τὴν 'Επανάστασιν εἰς ἐσωτερικόν ἐμφύλιον πόλεμον, πυρετωδῶς παρεσκεύασε τὸν στρατὸν τῆς 'Εθνικῆς 'Αμύνης κατὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ. — 'Επιθεώρησις τοῦ 1ου συντάγματος τῆς 'Αμύνης εἰς τὸ πεδῖον τοῦ 'Αρεως εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως.

(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς Γ. Λαμπρίδου)

Επισημασθέντες οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουσιν ἕνα κοινὸν χαρακτηριστικόν, ἵνα ἴσως ἐκείνην τὴν ἰσοπέδον ἀποκαταστήσῃ ἐν τῇ ἐκείνου ἀποκαταστάσει.

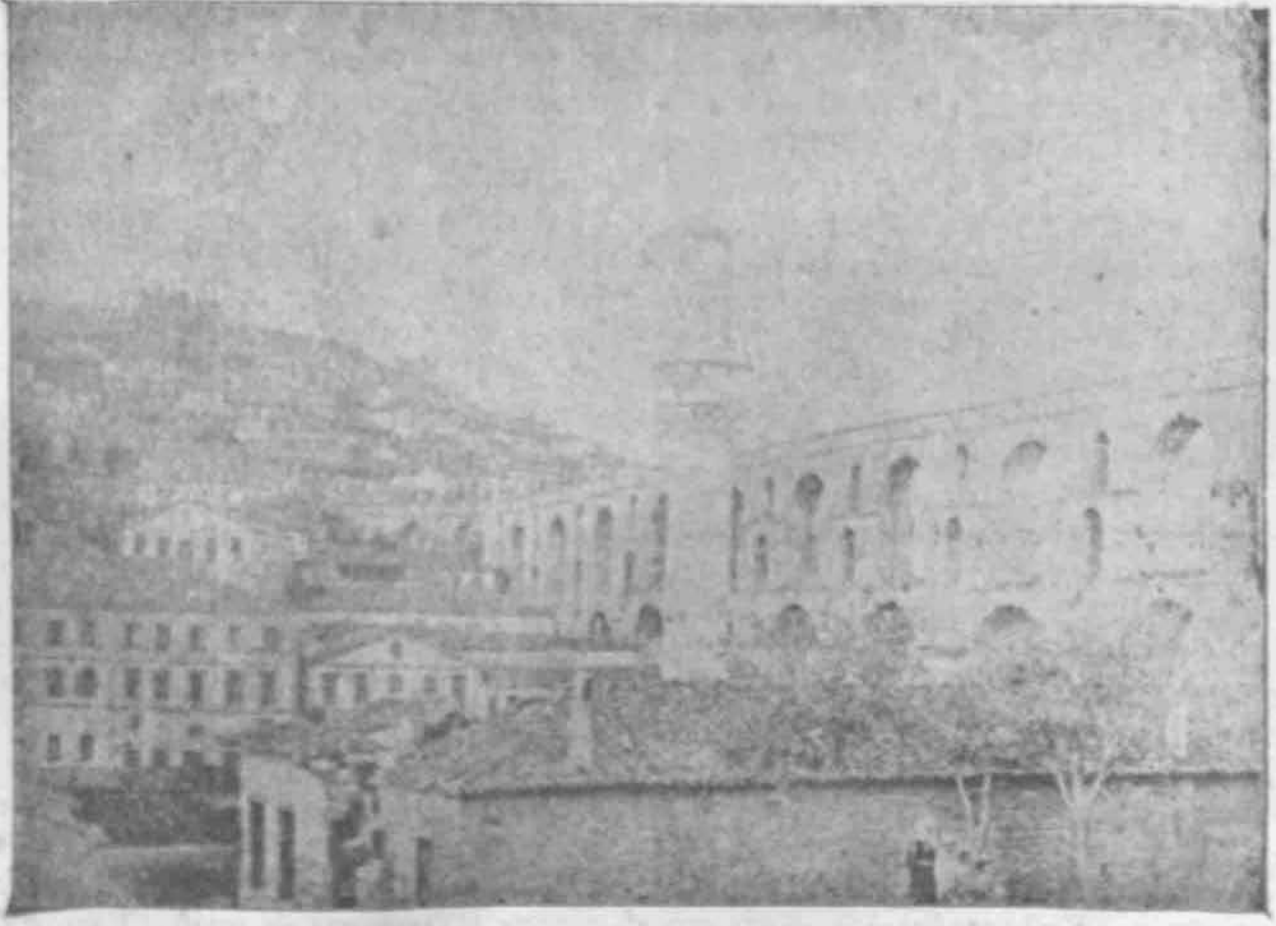
Ὁ δοξασμένος Ναύαρχος
Γ. Κουντουριώτης
εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἡ ἀποκατάστασις αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀποκαταστάσεως, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀποκαταστάσεως, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀποκαταστάσεως.

(Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς
Γ. Λαμπρίδου.)

Ἡ θρυλικὴ Καβόλλα ἰσοδουλωμένη εἰς τοὺς Βουλγάρους καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀνάμνησις αἰμάτωνε τὴν καρδίαν τῶν Ἑπαναστατῶν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἐφανάτιζε τὸν ἔνθον ζήλον των διὰ τὴν νίκην καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν.

(Ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς
Γ. Λαμπρίδου.)

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΠΩΣ ΕΚΑΜΕ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Αποκτιθέ εξαιρετικήν επικαιρότητα σήμερον με την αναστάσιον της Έθνικης συνειδήσεως λόγω της τροπής των εθνικων πραγμάτων ή αφήγησις των αιτίων τα έποια παρεκίνησαν τότε τον Βενιζέλον να επαναστατήσῃ κατὰ των Αθηνων. Ίδου πως διηγείται τα πράγματα ο ίδιος ο κ. Βενιζέλος εις την ιστορικὴν ἀγόρευσίν του της 13ης Αύγουστου του 1916 εις την Βουλὴν.

... Το αποτέλεσμα είναι ότι τα στρατεύματα δεν επανήλθον και ότι, αφού έφυγεν ή Κυβέρνησις σας, ή Κυβέρνησις Λάμπρου δεν εκαμεν ούδέν διαδημα περί τούτου.

Και φθάνομεν ούτω εις την έξοδον εκ της ούδετερότητος της Ρουμανίας. Όλοι ενι υμεισθε ότι ελεγον οι περι το Έπιτελειον, οι αποτελουντες δηλαδή την ἀληθή Κυβέρνησιν, ότι, όταν αποφασίση να εξέλθῃ ή Ρουμανία, τότε θα εξέλθωμεν και ήμεις εκ της ούδετερότητος. Καί όμως τα πράγματα απέδειξαν ότι, και αφού ή Ρουμανία εξέλθῃ, ήμεις επ' ούδενι λόγω ενικούσαμεν να εξέλθωμεν. Απευθύνομαι τότε προς τον κ. Ζαίμην διά να δηλώσω προς αυτόν ότι, μετά την έξοδον της Ρουμανίας εκ της ούδετερότητος, ή οποία αίρει και το τελευταίον επιχειρημα των περι το Έπιτελειον, μετά, πρό παντός, την είσοδὴν των Βουλγάρων εις την Μακεδονίαν, μετά την αιχμαλωσίαν του στρατού μας, μετά την αθέτησιν της έγγραφου υποσχέσεως της Γερμανίας, ότι δεν θα εισέλθουν οι Βούλγαροι εις Σέρρας, Δράμαν και Καβάλλαν, εγώ θεωρώ ότι αίρονται πλέον οι όροι, οι όποιοι με συνέκρατησαν έως τότε από της αναλήψεως του άγώνος κατὰ του Δεσποτισμοῦ. Διεμήνυσα επεμένως εις τον κ. Ζαίμην ότι τον εξουσιοδοτώ να ανακοινώσῃ προς τον Βασιλέα, ότι, αν και υπ' αυτούς τους όρους εμμείνη εις την αὐτήν πολιτικήν, εγώ είμαι αποφασισμένος ούχι να αναλάβω άγωνα έσωτερικόν, άγωνα έμφυλίου πολέμου, αλλά να προδῶ εις τον δικαίωσιν του Κράτους και να ζητήσω να με ακολουθήσῃ το μέρος το όποιον ήτο διατεθειμένον να αντιμετώπισῃ τὰς αναγκαίας θυσίας, διά να αποτραπῶσιν οι κίνδυνοι, τους όποιους εδημιούργησεν ή Γερμανική πολιτική. Ο κ. Ζαίμης συνωμίλησεν μετά του Βασιλέως, επειδή δὲ κατὰ τὰς πρώτας ήμέρας ή έντύπωσις εκ της είσοδὸς, ιδίως των Βουλγάρων εις την Καβάλλαν, και εκ της έξόδου της Ρουμανίας, ήτο ζητηρά, ο Βασιλεύς, κατὰ τὰς πρώτας ήμέρας, ενόμισεν ότι ήτο καλόν να κερδίσῃ ολίγον χρόνον. Διά τούτο εξουσιοδοτήσῃ τελείως, όχι άρχίθῃν, αλλά μετά τέσσαρας ή πέντε ήμέρας, τον κ. Ζαίμην να μου ανακοινώσῃ ότι αποφασίση να εξέλθῃ εκ της ούδετερότητος, ότι προς τον σκοπόν αυτόν εξουσιοδοτῆται τον κ. Ζαίμην να άρχίσῃ διαπραγματεύσεις μετά των Δυνάμεων της Συνεννοήσεως περι των όρων της έξόδου. Αρχικώς εζήτησε να δχυρωθῇ οπισθεν των εκλογων, τὰς οποίας ήθελε να διεξαγάγῃ τριτε δια να κερδίσῃ δύο μηνας καιρόν. Επέθη κατὰ μέρος αυτό: δεν ήτο δυνατόν ποτε να γίνουν εκλογαί με τους Βουλγάρους εις την Μακεδονίαν. Εξουσιοδοτήθη λοιπόν να προδῇ ο κ. Ζαίμης εις τὰς αναγκαίας διαπραγματεύσεις και να με κρατῇ ενήμερον, όχι βέβαια ως άρχηγόν της πλειονοψηφίας, την οποίαν δεν μου ανεγνώριζεν, αλλά ως άρχηγόν μεγάλου πολιτικοῦ κόμματος, του όποιου διεμήνευσεν αὐτήν την πολιτικήν. Δεν παρελήθον παρά ολίγαί ήμέραι και όταν ή όρμη ή πατριωτική άνωματικων τινων εν Μακεδονία, οδηγουμένων υπό της καρδίας και του πατριωτισμοῦ, ἀλλ' ούχι υπό του πολιτικοῦ νοῦ, ήγαγεν αυτούς προώρως εις το κίνημα της Θεσσαλονίκης. αποτέλεσμα δὲ του κινήματος αὐτοῦ υπήρξεν ότι ολόκληρος ή εν Θεσσαλονίκη εδρεύουσα ένδεκάτη Μεραρχία δεν ήθέλησε να μετασχηματισθῇ καὶ οι αξιωματικοί αὐτης ελάθοντες εις τὰς Αθήνας ενεφανίσθησαν ένωπίον του Βασιλέως, όταν αὐτὰ έγινοντο, ο δὲ τότε Βασιλεύς υπέθεσεν ότι ή συγκίνησις της κοινῆς γνώμης ήτο παροδική και δεν υπάρχει ούδεις λόγος να μεταβάλωμεν πολιτικήν, αποφάσιση κατ' αθέτησιν της υποσχέσεως της δοθείσης πλέον διά του κ. Ζαίμην, να επανέλθῃ και πάλιν εις την παλαιάν πολιτικήν. Ούτω ο κ. Ζαίμης απεμακρύνθη και ήλθεν εις την άρχήν ή υπό τον κ. Καλογερόπουλον Κυβέρνη-

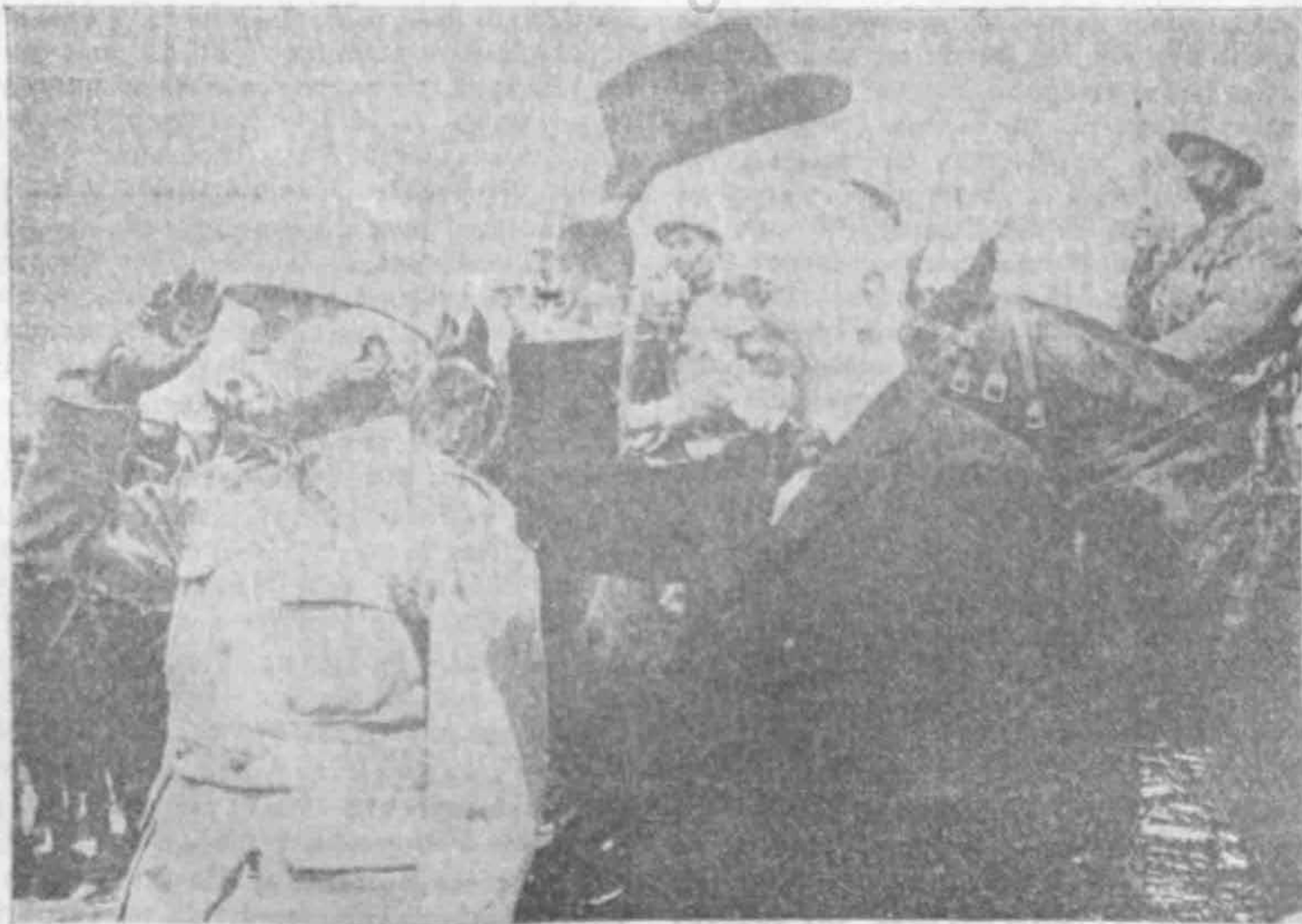
σις. Εγνώριζα ότι ή Κυβέρνησις του κ. Καλογεροπούλου ήρχετο με πρόγραμμα να συνεχίσῃ, αν ήτο δυνατόν, τὰς συνεννοήσεις μετά των Δυνάμεων της Ανταντ προς έξοδον της Ελλάδος εκ της ούδετερότητος. Αλλ' εγνώριζα ασφαλώς πλέον ότι και ο κ. Καλογερόπουλος θα έπιπτε θύμα της πραγματικῆς Κυβερνήσεως και ότι θα έχρησίμευε μόνον διά να ποικίλλωνται τα καθ' ήμας, ενῶ κατ' ούσίαν δεν επρόκειτο να γίνῃ ούδεμία μεταβολή εις την πολιτικήν της Ελλάδος. Καί τότε αποφάσιση να γίνω επαναστάτης. Κύριοι, δεν έχω ανάγκην να εξηγήσω εις υμὰς ποία πόλη και πόσον μακρά και πόσον περιπετειώδης διεξήχθη εν τη ψυχῇ μου, πριν ή αποφασίσω να γίνω και πάλιν επαναστάτης, να γίνω άρχηγος κινήματος επαναστατικοῦ. Η ανθρωπίνη άδυναμία, από την οποίαν κανείς μας δεν είναι απηλλαγμένος, αφού και ο Θεάνθρωπος άκόμη πρό του σταυροῦ εύρεθεῖς κατελήφθη υπ' αὐτης, ή ανθρωπίνη άδυναμία με ώθει προς την ιδέαν ότι, εκτελέσας τὸ καθήκον μου εσον ήδυνάμην, πράξας οτι ήτο δυνατόν έντες των κειμένων νόμων, για σώσω το Κράτος από την καταστροφὴν προς την οποίαν εφέρετο, ήδυνάμην να θεωρήσω ότι εξεπληρώθη πλήρως το καθήκον μου, τόση μάλλον, καθόσον είχα την συναίσθησιν ότι είχα προσφέρει κάποιαν ύπηρεσίαν εις τον τόπον υπερβαινούσας τον μέσον όρον των ύπηρεσιων, τὰς οποίας καθε πολίτης είναι υποχρεωμένος να προσφέρῃ εις την πατρίδα του, και επεμένως ότι ήδυνάμην να άρκεσθῶ εις τούτο, αφού ή πολιτεία των αντιπάλων έφερε τὰ πράγματα μέχρι λύσεως, ή οποία θα έφερε την πλήρη ήκολήθεισιν των προβλήσεών μου. Ήσαν και άλλοι λόγοι, πλην της ανθρωπίνης άδυναμίας, οι έποιοι με εκαρμναν να ένδοιμάζω. Μη γινόμενος διά πρώτην φοράν επαναστάτης, αλλά διά πολλοστήν — δεν ένθυμομαι τον αυξοντα αριθμόν — εγνώριζα πόσον επικίνδυνον πράγμα είναι οι επαναστάσεις, ποιος είναι ο διηνεκὴς κίνδυνος, να εκφυλισθῶσιν αὐται εις άνορχίαν, έντες της οποίας οι σκοποί της επαναστάσεως δεν δύνανται φυσικά παρά να ναυαγήσουν. Απέδλεψα εξ άλλου εις την ήλικίαν μου, ή οποία πλέον δεν ήτο ή ήλικία ή συνήθης διά τους επαναστατικούς άγώνας. Με εφόδιζαν επί πλέον τὰ αποτελέσματα της δηλητηριάσεως την οποίαν είχε φέρει εις την ψυχὴν, μέρος του λαοῦ ή Γερμανική προπαγάνδα, και ήτο φυσικόν να λέγω: ως θεωρήσω ότι το καθήκον μου ήτο να πράξω οτι ήτο επιβεβλημένον έντες των νόμων και ότι υπ' αυτούς τους όρους δεν ήτο καθήκον μου να προδῶ και παραιτήσω καταλύων, δηλαδή τους υπάρχοντας νόμους, καταλύων την θεσπισμένην κατάστασιν, διά να φροντίσω να δημιουργήσω μίαν νέαν κατάστασιν, διά της οποίας να φροντίσω να αντιμετώπισω την επερχομένην καταστροφήν.

Μίαν ήμέραν, Κύριοι, με έσοκήθη εις εκ των νυν συναδέλφων μου, ο όποιος είναι εις εκ των μεγάλων έργατων της παραγωγῆς πλοῦτον Ελλάδος, της ναυτιλλομένης Ελλάδος. Ήτο ούτος εκ των ανθρώπων, οι όποιοι συχνότερον με επισκέπτοντο διά να με ώθουν εις ενεργείαν. Με επισκέθη λοιπόν και χωρίς να φαίνεται ότι απέδλεπεν εις ώρισμένον σκοπόν, μοί διεγγήθη μίαν όμιλίαν, την οποίαν του εκαμεν πρό μικροῦ ο κουρεύς του. Κατὰ τον εν λόγω συναδέλφον μου, ο κουρεύς του ήτο τρομερά Βενιζελικός. Του ελεγε δὲ: Κύριε Εμπειρική, ήμεις εδώ οι άπλοι άνθρωποι λέγομεν ότι έχει μίαν μεγάλην εὐθύνην, εκτός του Βασιλέως και ο Βενιζέλος. Επί ερωτήσεως δὲ του κ. Εμπειρικού κατὰ τί εὐθύνεται ο Βενιζέλος ο όποιος διαμαρτύρεται, φωνάζει, σχίζεται, ο κουρεύς απήντησε: Μά, ο Βενιζέλος μας λέγει ότι πηγαίνομεν εις καταστροφήν. Αι λοιπόν, αφού πηγαίνομεν εις καταστροφήν, διατί να μη έμποδίσωμεν αὐτό το πράγμα; Του λέγει ο κ. Εμπειρικός: Καί διατί δεν κοττάζετε να το έμποδίσετε; — Πως είναι δυνατόν να το κάμωμεν, του άγαντά ο κουρεύς. Εφ' εσον ο Βενιζέλος υπάρχει και ζῆ δεν δυνάμεθα να κάμωμεν τέτοιο πράγμα. Διότι ο καθένας σκέπτεται ότι, αφού ο Βενιζέλος ποῦ βλέπει καλύτερα τὰ πράγματα, καθεται ήσυχος θα πῆ πως τίποτα δεν μπορεί να γινῇ. Ενῶ, αν ελεγε ο Βενιζέλος, τότε

Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝ. ΜΕΤΩΠΟΝ

*Ακτινοβολεί ο Δημοιοργός υπό την ικανοποίησιν δια το έργον του το οποίο προ μικρού εθαύμασεν εις τας πρώτας γραμμάς του Μετώπου όπου διά πρώτην φοράν εις την πολεμικήν ζώνην έπεθέσθη τας νεοσχηματιζομένης έπαναστασιακάς μονάδας. Πλάι του ο Στ. ατηγός Γενναίος.

...Χαιρετά το πρός τιμήν του παρελθόντος συμμαχικών απόσπασμα.
(Κλεισί παραχωρηθέντα υπό του κ. Γιαννακούλα, του ιδιαίτερου γραφείου του κ. Βενιζέλου.)

Οι στρατιώται της 'Αμόνης τῶν παρουσιάζον ὄπλα. Παρ' αὐτῶν ὁ Ναύαρχος Κωνσταντῆς.
(*Εκ τῆς ἀντικαθίου συλλογῆς Γ. Λαμπρῶν).

ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, ὁ λαός, θὰ ἐκυττάζομε πῶς μποροῦσαμε νὰ σώσωμε τὸν τόπον ἀπὸ τὴν καταστροφὴν.

Ἡ ὁμιλία αὐτὴ δὲν φαίνεται, κύριοι, ἔχουσα μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἔμωσ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σὰς ἐμολογήσω ὅτι ὑπῆρξε δι' ἐμὲ συγκλονιστικὴ ἢ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις. Καί, μολις ἐφυγε ὁ συνάδελφός μου, ἔλεγα κατ' ἐμαυτὸν ὅτι πραγματὶ ὁ κενεὸς αὐτὸς ὁμιλεῖ σωστά, καὶ ἡ ἐνδοιασ. οἱ μεν ὅπως ἐκ πληρώσω μέχρι τέλους τὸ καθήκον μου, γινέσθαι καὶ ἐπαναστατῆς, πρέπει νὰ λειψουν, διότι ἔτι οὐκ ἔστιν ἐν ἰσχύϊ νὰ ἐφειδῶνται εἰς ἐγωιστικὰ καθαρῶς ἐλατῆρια. Ἐλεγα εἰς τὸν ἑαυτὸν μου κύριε, ἔχων οὐ συγκομιζόμενον ἐκ πολλῶν ἀγώνων καὶ πολλῶν ἐπιτυχιῶν εἰς κεφάλαιον ὄχι σὺνήθης, δὲν θε. εἰς νὰ το διακινδυνεύω καὶ συλλογιζέσθαι ὅτι εἶναι καλύτερον νὰ καθήσθαι ἡσυχῆς, περιμένων τὰ πράγματα νὰ ἀποδείξουν ὅτι εἴγας ὅτι καίτοι, διὰ νὰ ἔχῃς τὴν ἡθικὴν ἰκανοποίησιν ὅτι προειδὼς τὰ πράγματα καὶ λησμονεῖς ὅτι ἀφίνας οὕτω μέχρι τέλους νὰ ἐπέληθ τὸ κακόν, τὸ ὅποιον ἴσως, ἂν ὄχι βεβαίως, ἡδύνασο νὰ ἐμπεδίσις, τὸ ὅποιον πάντως σοῦ ἐπιβάλλεται νὰ ἐπιχειρήσῃς νὰ ἐμπεδίσις. (Χειροκροτήματα). Ἐξήτησα τότε νὰ ἴω καὶ τὸν ναύαρχον Κωνσταντῆν, οὕτως τὰς ἰδέας ἐγνωρίζα ἐξ ἀνακοινώσεων κοινῶν φίλων καὶ τοῦ ἰδίου κ. συναδέλφου, περὶ τοῦ ὅποιου ὁμίλησα. Τὸν ναύαρχον Κωνσταντῆν εἶδα ὄχι μόνον διατεθειμένον νὰ μετὰσθῃ τὸ ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ ὄθουσα εἰς αὐτὸν καὶ λέγοντα καὶ βεβαίως μετὰ κόρυς. — διότι ὑπῆρξε μέλος μίαι ἢ δύο τῶν τελευταίων κυβερνήσεων τῶν Σωτῶν, ἐπιτεταγμένον ἀπὸ τὸν τότε Βασιλέα ὡς ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου — καὶ πεπεισμένον ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐπροδίδετο καὶ ὅτι ἡ πολιτικὴ ἢ ἀσκουμένη ἢ τὸ Γερμανικὴ καὶ ὅτι ἦτο αἰσχρὸς εἰς ἡμᾶς καὶ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν νὰ δεχόμεθα αὐτὴν μέχρι τέλους ἀδιομορτῶρηται. καὶ ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Ναυάρχου καὶ ἡ συνεργασία αὐτοῦ ἐξέλειψαν καὶ τοὺς τελευταίους ἐνδοιασμούς μου. Σάν χθὲς περὶ 11 μηνῶν ἀναχώρουν ἐκ Φαλῆρου καὶ σάν σ' ἕμερον ἐληλύθησαν ἐν Ἐρ. ἢ ἢ ἐπὶ νᾶστασις. Κατέβαλα πάσαν προσπάθειαν ὅπως εἰς τὸ κίνημα ἡμῶν μὴ ἐσθῆ χορακτῆρ εἴτε ἀμέσῳ ἐρριλλίῳ πολέμου, εἴτε πρὸ πάντων ἀντιδυναστικῶ κινήματος. Ἐφροντίσα, ἐν Κρήτῃ ἀκόμη, νὰ διακηρύξω ὅτι εἴμεθα ἕτοιμοι καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ταύτην στιγμὴν, εἴαν το Στέμμα θέλῃ ν' ἀκλουθῆσθαι τὴν ὑπὸ τοῦ Ἑθνους χαραχθεῖσαν πολιτικὴν, νὰ γίνωμεν σ' ἄραγος τοῦ Στέμματος. Εἶναι περιττον νὰ σὰς εἴπω, κύριοι ὅτι,

τοῦτο πράττων καὶ μὴ θέλων νὰ δώσω ἀντιδυναστικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ κίνημα, εἴαν ἐσκεπτομην κερματικῶς, δὲν τὸ ἐπραττα διότι εἰς τὰς μέρας ὅπου ἐπήγαινα νὰ κηρύξω τὸ ἐδαγγέλιον τῆς ἐπαναστάσεως μετ' ἐργησίμου τοῦτο. Τῶναντίον ὅσοι με ἠκολούθησαν εἶδον ὅτι, ἔπειτα κατὰ τὸν τῶν ἐρμάς τῶν ἀντιδυναστικῶν, ἐρριπτον πάγον ψυχρότητος εἰς τὰς ψυχᾶς. Καὶ ἔμωσ ἐθεώρησα ὅτι μετ' ἐπεβάλλετο τοῦτο, διότι εἴτε εἰς καμμίαν ἄλλην κρίσιμον ἐποχὴν, εἴτε πολὺ περισσοτέρῳ εἰς αὐτὴν, ἡδύναμην νὰ ἐνθυμῆθω τὸν ἀρχηγὸν κόμματος τὸν μεριμνῶντα περὶ τοῦ κόμματος, ἀλλὰ τὸν ἀρχηγὸν κόμματος τὸν μεριμνῶντα ὑπὲρ τῶν γενικῶν συμπεριόντων τοῦ Ἑθνους.

Δὲν θέλω νὰ εἴπω πρὸς ὑμᾶς, ὅτι διετῆρουν πολλὰς ἐλπίδας ὅτι ἡδύνατο εἶσθαι καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὁ τότε Βασιλεὺς νὰ συναισθηθῆ. Ἀλλὰ δὲν ἡδύναμην ν' ἀποκλείσω καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτὴν, σκεπτόμενος ὅτι οἱ περὶ οὗτον τὸν ἐθεβαίουν ὅτι τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ἐξερριζώθη, ἐτάφη, δὲν ἔχει δύναμιν καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἐνέμενε μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἰς τὴν πολιτικὴν τὴν ὅποιαν ἠκολούθη, ὅτε ἔμωσ ἐτελοῦντο γεγονότα ἐμφανῶς καταδεικνύοντα ὅτι τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ἀντεγροσάσθαι μίαν μεγάλην καὶ κολοσσίαν ἀκόμη ἐν τῇ τοπικῇ δυνάμει, δὲν ἦτο ἀπίθανον ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην θὰ ἐσυνετίζετο, ἂν ὄχι ἐξ ἄλλων λόγων ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐξ ἀνασχοπήσεως πρὸς τὸ συμφέρον τὸ Δυναστικόν. Καὶ φαίνεται, ἂν αἱ πληροφορίες μου ἐκ καλῶν, ἂν ὄχι ἐπισήμων πηγῶν, εἶναι ἀκριβεῖς, φαίνεται ὅτι ὑπῆρξαν στιγμαὶ κατὰ τὰς ὅποιαις ταύταις τῆς ἰδέας ἐπεκρίθησαν, ἢ τοῦλάχιστον συναζητήθη, διετῆρθη διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Βασιλέως. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἴτεως ἐνεργῶν, ἤθελα νὰ ἐπιτύχω ἦτο ἡ ταχίστη ἀνασύνθεσις τοῦ Κράτους, καὶ ἡ ἐνοποίησις αὐτοῦ, ὅπως ὁ ἐξωτερικὸς ἀγὼν διεξαχθῆ ὑπὸ κράτους ἐνιόνου. Ἐγνωρίζα πολὺ καλά ὅτι θὰ ἐλθῆ ἢ σιερά τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἡδύναμην κάλλιστα ν' ἀναβάλλω τὸν ἐσωτερικὸν ἀγῶνα, ἐπ' ὅσον ἡδύναμην νὰ ἐπιτύχω τὴν ἀνασύνθεσιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ ρεθῶμεν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ἀγῶνα πάντες ἡνωμένοι. Ὅτι ἐὰν διετῆρθη διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Βασιλέως ἡ ἰδέα ὅτι ἡδύνατο νὰ προχωρήσῃ εἰς ταύτην πολιτικὴν τὸ συνάγωμα ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φίλος μου βουλευτῆς Ἀττικεβοιωτίας κ. Διαμαντίδης μετ' ἐπηλεγράφη, δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς Κρήτην ἀφίξίν μου, διὰ τινος τῶν Πρασοβαίων κρυπτογραφικῶς, ὅτι ὁ κ. Σκουρπουρδῆς, ὁπασπι-

Μία συγκινητική συνάντηση. Ο Γενικός Στανιόται με τον υιόν του Σοφοκλήν ἀνθυπολοχαγόν τότε τῆς Ἀμόνης τὸν ὁποῖον εἶχε νὰ ἱσθῆ ἀπὸ μνησόν. Ἡ πατρική χάρις ἀκίνοβόλοι τρυφῶν εἰς τὸ γλυκὸν ἰδιωτῆρ᾽ αὐτοῦ.
(Ἐκ τῆς ἀνεκδοτῆς ἐν συλλογῆς 1. Λαμαρίδου.)

ατῆς τοῦ τότε καὶ νῦν Βασιλέως, μετέβη καὶ τὸν ἐπισκέψθη καὶ τοῦ εἶπεν, ὅχι ὅτι εἶναι ἐντεταλμένος τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' ὅτι ἐθεώρει ἀναγκαῖον νὰ μάθῃ καὶ παρεκάλει τὸν κ. Διαμαντίδην νὰ τοῦ προμηθεύσῃ τὴν πληροφορίαν αὐτὴν, τί θὰ ἐσχεπτόμην ἐγὼ εἰς περιστάσιν καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς θὰ ἀπεφαινετο νὰ συγκροτήσῃ νέαν Κυβέρνησιν, ὅπως ἐξελέγη ἡ Ἑλλάς τῆς οὐδετερότητος παρὰ το πλευρὸν τῆς Ἀνταντ, ἢ ἄ ἤϊσον — ἡρῶτα ὁ κ. Σκουμπουρδῆς — νὰ ἔχω τὴν πρεσβείαν τῆς Κυβερνήσεως, διότι εἶπεν ὅτι θὰ ἐγένετο Κυβέρνησις Οἰκουμενικῆ, ἢ θὰ ἤρκετομην ὅπως εἰς τὴν Κυβέρνησιν αὐτὴν μετασχευθὼν φίλοι μου τινες. Καὶ ἀπαντήσας εἰς τὸν κ. Διαμαντίδην ὅπως ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν κ. Σκουμπουρδῆν ὅτι, ἂν ὁ Βασιλεὺς ἤθελε νὰ ἀπολυθῆσιν τὴν πολιτικὴν τὴν ἐγκριθεῖσαν διὰ τῆς ψ. φου τῆς 31 Μαΐου καὶ τῶν ἐπανειλημμένων ψηφοφερῶν τῆς ἀληθοῦς Βουλῆς, ὅχι τοῦ ἐμοιῶματος Βουλῆς, ἐγὼ ὅχι μόνον δὲν θὰ ἤϊξουν νὰ προεδρεύσω τῆς συγκροτηθησομένης ἐπὶ τῇ σκοπῇ τούτῃ Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐκρίνα σκόπιμον νὰ μὴ ἀντιπροσωπευθῶ δι' ἄλλων φίλων μου εἰς τὴν Κυβέρνησιν αὐτὴν, διότι ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἴδυνάμην νὰ παράσχω μεγαλειτέρας ὑπηρεσίας, ἂν ἐμένα ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας, ὡς ἀργητὴς τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ἀλλ' ἀρχηγὸς παρέγων ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξίν μου πρὸς τὴν ὁποσοῦν ποτε συγκροτηθησομένην Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ἑθνικῆς πολιτικῆς. (Χειροκροτήματα.) Ἀτυχῶς τοιοῦτῃ σκέψῃ, ἂν διέλαθε σοβαρῶς διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Βασιλέως, ὑπῆρξε παρεδιδόν ὅλων καὶ ἐπανήλθομεν πάλιν, ἢ ἐνεμεῖνομεν μᾶλλον, εἰς τὰς σκέψεις τῆς σταθερᾶς τῆς Γερμανικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποῖαν ἐφ' ἠμεῶν. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ κ. Καλογεροπούλου δὲν εἶχε πλέον θέσιν, διότι δὲ ἔμπροσθεν τοῦ παιγνιδι νὰ παίζεταί ἐπὶ πλείστορον χρόνον πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννόησεως, καὶ τότε ἐπέλαθεν ἡ νέα

κυβερνητικὴ μεταβολὴ διὰ νὰ ἀνέλθουν εἰς τὴν ἐξουσίαν — ἐπιτρέψατέ μου τὴν φρασίν, τὴν εἶπα καὶ ἄλλοτε — τὰ πολιτικὰ καθάρματα, τὰ ὁποῖα κατήγγυον τὸν πολιτικὸν βίον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν τῆς σκηνᾶς τῆς 18ης καὶ 19ης Νοεμβρίου.

Δὲν θὰ καμῶ κανένα λόγον περὶ τῶν γεγονότων τῆς 18ης καὶ 19ης Νοεμβρίου, Κύριοι Βουλευταί. Θέλω μόνον νὰ εἶπω ὅτι, ἀφ' ἣς ἐγνωσθῆσαν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὰ γεγονότα τῆς 19ης Νοεμβρίου, εἰς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπέλαθε μεταβολὴ, ἐπιπέσθη. Μεχρὶς ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἡμεῖς διατεθεῖμεν νὰ ἀναγῶμεν καὶ περαιτέρω ὡς βασιλεῖα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος κατέλιπε τὸν Θρόνον του διὰ νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς κόμματος ἀναβαλλόντες τὴν λύσιν τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων διὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίσσοιν.

Ἀπὸ τῶν γεγονότων τῆς 19ης Νοεμβρίου ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ ἀναγῶμεν, ὡς παρασχεῖται ἢ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους ἡμῶν ὡς βασιλεὺς ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δὲν κατέλαθε μόνον τοῦ θρόνου διὰ νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς κόμματος, ἀλλὰ ἠνέχθη, ἐγκαθίστην Κυβέρνησιν ἐκ πολιτικῶν καθαρμάτων, νὰ παραγάγῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν κατασχόνην τῶν γεγονότων τῆς 19ης Νοεμβρίου. Καὶ ἐπειδὴ, Κύριοι, εἰς τὴν πολιτικὴν μου ἐγνων πάντοτε, καὶ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς μου σχέσεις τὰς πρὸς τὸ Στέμμα καὶ εἰς τὰς πρὸς τὸν λαόν καὶ τὰς πρὸς τοὺς φίλους μου, ὡς ἀρχηγὸς κόμματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς μου σχέσεις, νὰ εἶμαι εὐλαβητὴς, εἶχα δὲ δώσει διαδοχαιῶς ἐναντιλημμένας προτερων πρὸς τὰς ἑνας Κυβερνήσεις διὰ τὸ κίνημα δὲν εἶχε χαρακτῆρα ἀντιδυναστικόν, ἐσπευσα πλὴν μίας ἐπιστάμου διαμαρτυρίας, ἢ ὁποῖα ἐγένετο ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς πάσας τὰς Δυνάμεις καὶ διὰ τῆς ὁποῖας ἀπειρητόμεν ὅχι τοὺς κυβερνήτας, ἀλλὰ τοὺς κυ-

... Ένώ εις την Θεσσαλονίκην οί έτοιμαζόμενοι διά τόν Μί-
τωπον έχον τόν αγαπημένον καφεενάκι των όλου και συναντώνται.
(Έκ της άνωθεν συλλογής Γ. Ασημακίου).

βερνώντας, les gouvernants, εν Αθήναις, έσπευσα ει' ιδιαι-
τέρω τηλεγραφίματος προς τούς Έπουργούς των Έξωτερικών
νά γνωρίσω ότι κάθε δεσμός μεταξύ ήμών και του Βασιλέως
Κωνσταντίνου έκόπη, ότι δέν ήτο αδύνατον εις ήμας νά ανα-
γνωρίσωμεν πραιτέρω τόν Βασιλέα Κωνσταντίνον ως Βασιλέα
των Έλλήνων, άφ' ης ούτος εξέπεσιν από άρχηγόν του Κρά-
τους εις άρχηγόν κόμματος, επαναστατούντα μετά των λοιπών
έξουσιών διά νά συντρίψη και έξοντώση τό αντίπαλον κ. μ. α.
Όλίγον βραδύτερον καταστάσης δυνατής της κινητοποιήσεως
συνεκροτήθη ή στρατιωτική δύναμις της Νέας Ελλάδος, περί
της οποίας είπον ότι άππέλεσε στρατόν, ωραιότερον του ό-
ποιου δέν είχαν ιδει ποτέ ή Ελλάς. (Χειροκροτήματα).

Λέγων ταύτα, Κύριοι, ποτέ δέν είχα φαντασθή ότι εις την
ψυχήν Έλληνοσ ήδύνατο νά γεννηθή αισθήμα πικρίας και λύ-
πης. Ένόμιζα ότι όλοι οί Έλληνες, οίονδήποτε πολιτικών
φρονημάτων, θα ήσαν υπερήφανοι, μανθάνοντες ότι τό Έθνος
και μετά τόν διχασμόν και μετά την δηλητηρίασιν της Γερμα-
νικής προπαγάνδας, κατώρθωσε νά συγκροτήση στρατόν 60.000
άνδρων, του όποιου επαναλαμβάνω, ωραιότερον δέν είδε ποτέ
ή Ελλάς. Και όμως, εις έκ των Σωτήρων, ό βουλευτής εξ
Αττικής, από του βήματος τούτου χθές, με πνεύμα μικροπολι-
τικού ήθέλησε νά χρησιμοποιήση την βεβαίωσίν μου εκείνην,
διά νά φέρη, εάν ήτε δυνατόν, νέαν διάστασιν μεταξύ των
στρατών της Παλαιάς και της Νέας Ελλάδος, εΐτινας αποτε-
λούν σήμερον τόν ένα στρατόν της μίας Ελλάδος. Βεβαίως, άφ'
έσον ό στρατός της Παλαιάς Ελλάδος είχε προς στιγμήν λη-
σμονήσει τόν εθνικόν αυτόν χαρακτήρα διά νά υποδικασθί εις
δυναστικόν στρατόν, ή διαίρεσις μεταξύ των δύο στρατών ήτο
αναπόδραστος. Άλλά και τότε δέν επρόκειτο περί δύο στρατών
στρατολογουμένων εκ διαφόρων περιφερειών, άφοσ ό στρατός
της Νέας Ελλάδος περιελάμβανε μεγάλην αναλογίαν έθελον-
των εκ Παλαιάς. Δέν επρόκειτο επομένως περί διαίρεσεως το-
πικής, αλλά περί διαίρεσεως αντιλήψεων των δύο τμημάτων
του Έθνικού στρατού, και ταύτης παροδικώς. Διότι κανείς δέν
έσκέφθη ποτέ ν' άρνηθί ή νά υποτιμήση τά κλέη του και τάς
δάφνας τάς οποίας ό στρατός της Παλαιάς Ελλάδος έδραφεν

εις τά πεδία των μαχών κατά τούς ένδόξους πολέμους μας του
1912 και 1913.

Άκριβώς δέ διότι είμαι πεπεισμένος ότι εύθως ως άφαιρεθί
ή κακοποιός επίδρασις, ή όποία έξησκαίτο άνωθεν επί του στρα-
τού, άκριβώς διότι πιστεύω ότι τό στρατευόμενον Έθνος, ή
στρατευομένη Ελλάς δύναται και πάλιν νά μετάσχη του πολέ-
μου παρά τό πλευρόν των Μεγάλων Στρατιωτικών Έθνών μετά
πλήρους πεποιθήσεως επί του στατού της, δι' αυτό και έπα-
ναστατής εγενόμην, οργανώσας νέον στρατόν και ήδη ζητών
την ανασυγκρότησιν και πάλιν του άλλου στρατού του παλαι-
μάχου με την πεποίθησιν ότι, εύθως ως έλευθερωθί από τάς
κακοποιάς επιδράσεις, θα διαπράξη ούτος πάλιν, έπως κατά
τούς προσφάτους πολέμους, έργα γενναία και μεγάλα, θα γράψη
σελίδας νέας δόξης και θα έπιτελέση έργα, διά των όποιων θα
δυνηθώμεν, παρ' όλας τάς καταστροφάς, νά περισώσωμεν
ότι είναι δυνατόν άκόμη νά περισωθί και νά κα-
ταστήσωμεν και πάλιν την Ελλάδα αξιον μέλος της
οικογενείας των Εύρωπαϊκών Κρατών. Συνεκροτήσα-
μεν λοιπόν τόν στρατόν μας και επεζητήσωμεν και έπατόχομεν
την επέκτασιν ήμών εις τάς λοιπάς νήσους. Άλλά παρά την
επέμβασιν των Δυνάμεων και παρά την απόλυσιν των φίλων
ήμών οί όποιοι είχαν καταδικωθί, οί όποιοι ήσαν εγκλειστοί
εις τάς φυλακάς ως συνωμόται κατά του καθεστώτος, έγνωρί-
ζομεν καθ' ήμέραν ότι καθ' όλην την Ελλάδα οί φίλοι ήμών
υφίσταντο μαρτύρια άληθοσς διωγμού. Δέν ήτο δυνατόν νά υπο-
θέση τις ότι ήτο έπιτετραμμένον εις ήμας, συναισθανομένους
ήδη ότι έχομεν προς τό μέρος ήμών την δύναμιν, όχι άπλώς
την ήθικήν αλλά και την υλικήν, την στρατιωτικήν, δέν ήτο
δυνατόν νά άνεχθί κανείς από ήμας την ιδέαν του ν' αφήσωμεν
καθ' όλην την Ελλάδα τούς φίλους ήμών έρμαιον εις τούς
διωγμούς του έγκαθιδρυθέντος δεσποτισμού, έρμαιον εις την
δρασιν της Κυβερνήσεως εκείνης των πολιτικών καθαρμάτων,
και νά μη ζητήσωμεν νά σπεύσωμεν εις βοήθειαν αυτών. Έδέλε-
πομεν άλλως τε, ότι ή έλλειψις της εθνικής ένότητος, με όλην
την δρασιν την θαυμαστήν του στρατού της Α-

μόνης, δὲν μᾶς ἐπέτρεπε νὰ ὑπερασπίσωμεν δυστυχῶς καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν διεκδικήσεων τὰ ἐθνικά συμφέροντα. Ἐζητήσαμεν λοιπὸν παρὰ τῶν Δυνάμεων νὰ ἀρθῇ ἢ δυνατὸν ἢ οὐδετέρα ζώνη καὶ ἐπιτράπη εἰς ἡμᾶς ὅπως τιθέμενοι ἀντιμέτωποι πρὸς τὸν ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι κρατικὸν ὀργανισμόν, τερματίσωμεν τὸν διχασμὸν τοῦ Κράτους ἀνασυγκροτοῦντες ἐγκαίρως τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα. Ἐζητήσαμεν κατὰ δεῦτερον λόγον, ἐὰν δὲν ἠθελον τοῦτο νὰ πράξωμεν, νὰ ἐπιτρέψωμεν τοῦλάχιστον εἰς ἡμᾶς νὰ τὴν ἄρωμεν προσωρινῶς, ὅπως κριθῇ τὸ ζήτημα τῆς Θεσσαλίας. Διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ἀφήσωμεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Κυβέρνησιν τὴν διαθεσιν τῶν σιτηρῶν τῆς Θεσσαλίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐγνωρίζαμεν ὅτι ἡ πρέλασις ἡμῶν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἡ ἀφιξίς μέχρι τῆς Οἴτης, θὰ ἔκαμνε τὸ καθεστῶς ἐδῶ τῆς Κυβερνήσεως τῶν καθαρμάτων, ὅπως εἶπο, νὰ ἐκπέσῃ ἐπιπερισσότερον, καὶ ἡ κατάπτωσις αὕτη θὰ ἐφερνέανεν πολλῶν κλονισμῶν τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας ἡμῶν εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Αἱ Δυνάμεις οὕτε τὸ ἐν ἰδέχθησαν, οὕτε τὸ ἄλλο. Οὕτε τὴν ἄρσιν δηλαδὴ τῆς οὐδετέρας ζώνης οὕτε τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας ἡμῶν εἰς Θεσσαλίαν.

Ἀνέλαβον μόνον νὰ μεταβῶν οὗτοι εἰς Θεσσαλίαν. Ἄλλ' ἐκ τῆς αἰτήσεως ἡμῶν, ὑποθέτω, λαβοῦσαι ἀφορμὴν ἀνεθεώρησαν τὰς περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἀποφάσεις των, καὶ γνωρίζουσαι πλέον ὅτι ἡ Νέα Ἑλλάς, ἢ μετ' αὐτῶν συναγωνιζομένη, αὕτη ἢ ὀργανώσασα κράτος ἐν Θεσσαλονίκῃ, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ πλέον τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ἔφθασαν εἰς τὰς ἀποφάσεις εἰς τὰς ὁποίας ἔφθασαν, ὅπως, ἐπεμβαίνουσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἐγγυήσεως τῆς δευτέρας ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸ Κράτος τὸ Ἑλληνικὸν ὡς συνταγματικόν, ζητήσωσιν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντῖνου. Καὶ οὕτως ἐπῆλθεν ἡ κάθεσθις ἡμῶν εἰς Ἀθήνας, ἢ ἔνωσις τῆς ὅλης Ἑλλάδος καὶ ἡ ἀνάληψις τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Θεσσαλονίκης.

Κάποιος ἐκ τῶν ρητόρων παρεπονέθη ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦτου διὰ τὴν ἐπίμβασιν τῶν Δυνάμεων καὶ ἀφῆκε νὰ πιστευθῇ ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ παρέμβασις αὕτη, τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων θὰ ἦτο ἱκανὸν ν' ἀνίστη κατὰ τοῦ κράτους τῆς Θεσσαλονίκης, ἔστω καὶ ἂν ἤρετο ἢ οὐδετέρα ζώνη καὶ οἱ δύο ὀργανισμοὶ εἰσέθεντο ἀντιμέτωποι. Τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ κάθεσθις ἡμῶν, τὸ κράτος τῆς Θεσσαλονίκης εἶχε στρατὸν 60 χιλιάδων ἀνδρῶν, ὀργανωμένων καλῶς εἰς τρεῖς μεραρχίας καὶ μίαν τετάρτην, τὴν τῶν Κυκλάδων καὶ Ἰονίων νήσων, ἐτοίμην πρὸς ἄριστον ὀργανῶσιν, ἀνδρῶν ἐτοιμῶν νὰ ἀντιμετωπίσωσι πᾶσαν θυσίαν διὰ νὰ ἐπιτύχωσι τοὺς σκοποὺς τοῦς ὑψηλοῦς τοὺς ὁποίους ἐπέδιωκον, ἐνῶ τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν διέθετε δύναμιν οὐδὲ πόρρωθεν ἀνάλογον. Εἶχε κατορθώσῃ τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων νὰ διαλύσῃ τὸν στρατὸν διὰ τῶν ἰδίων σφαλμάτων.

Ἄλλ' εἶχε κατορθώσῃ πρὸ πάντων νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸ πλεῖστον τῶν τότε στρατιωτῶν τὴν ἰδέαν ὅτι καμμία δυστυχία δὲν εἶναι μεγαλειτέρα δι' ἓνα πολίτην παρὰ τὴν θυσίαν τοῦ ἐγὼ του χάριν τῶν γενικωτέρων συμπερόντων τῆς πατρίδος. Ὅστις δὲ θέλει νὰ κρίνῃ τὰ πράγματα ἀπροκαλύπτως θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ κατανίκησις τοῦ καθεστώτος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ, μετ' ἡν Κυβέρνησιν τῶν καθαρμάτων ἦτο ἔργον ἀπλοῦ στρατιωτικοῦ περιπάτου διὰ τὸ Κυβερνητικὸν καθεστῶς τῆς Θεσσαλονίκης. Εἶπα ταῦτα διότι δὲν θέλω νὰ πιστευθῇ ἐνταῦθα οὐδ' ἐπὶ σιγμὴν ὅτι ἐὰν ἔλειπεν ἡ βαθεῖα αὐτῆ συναίσθησις, θὰ ἦδυνάμην νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὰς Ἀθήνας χειραγωγηθεὶς ἀπὸ ξένην δύναμιν ὅσον

δήποτε φιλικὴν, ὅσονδήποτε προστάτιδα, ὅσονδήποτε ἐγγυήτριαν.

Ἄλλ' ἦλθομεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἢ ἐπανάστασις ἐθριάμβευσεν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν τοῦτο καὶ οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν, ἀλλὰ μᾶς λέγουσιν: Διατί ἐφέρατε τὴν Βουλὴν τῆς 31 Μαΐου; Μᾶς δέχοντα: ὡς Κυβερνήτας, μᾶς ἀναγνωρίζουσιν, μᾶς ἀνέχοντα:, ἂν θέλετε, ἀλλὰ μᾶς λέγουσιν, διατί ἐφέρατε τὴν Βουλὴν τῆς 31 Μαΐου, διατί δὲν κυβερνᾶτε χωρὶς καμμίαν Βουλὴν, καὶ ἀποροῦν, διατί. ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις τῶν πολιτικῶν καθαρμάτων ἠνείχετο νὰ κυβερνᾷ χωρὶς Βουλὴν. δὲν δεχόμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ κυβερνώμεν ὁμοίως. Δὲν ἠδυνάμην, Κύριοι, νὰ δεχθῶ ὅπως κυβερνήσω τὴν χώραν ἀνευ λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας, δὲν ἠδυνάμην συγχρόνως νὰ σκαφθῶ ὅπως διεξαγάγω ἐν τῷ παρόντι ἀμέσως ἐκλογάς, — οὐδεὶς, ἄλλως τε, ἐσκέφθη νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ τὸ δυνατὸν τῆς ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ ἀμέσως διεξαγωγῆς ἐκλογῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἢ κλήσις τῆς Βουλῆς τῆς 31 Μαΐου ἦτο ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη καὶ ἐπιβεβλημένη λύσις τοῦ Κυβερνητικοῦ ζητήματος τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν ἡ παροῦσα Κυβέρνησις εὐρίσκεται καλῶς σήμερον εἰς τὰ ἐδῶλια τῆς, καὶ ἡ παροῦσα Βουλὴ ἐξ ἧς ἡ Κυβέρνησις ἀπορρέει, καλῶς εὐρίσκεται εἰς τὰ ἐδῶλια τῆς. Καὶ ὑπομνηστικῶς ὅτι οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐπικυσε τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων μὴ ἀναγνωρίζον τὸ πραξικόπημα τὸ Βασιλικὸν τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς τῆς 31 Μαΐου. Δὲν κατήλθομεν εἰς τὰς ἐκλογάς τῆς 6 Δεκεμβρίου καὶ κρίνοντες βραδύτερον ἐπιβεβλημένην πρᾶξιν τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς ἐπικυρητικὰς ἐκλογάς, ρητῶς ἐδηλοῦμεν εἰς τὰς ἐκλογαῖς μᾶς, ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν διὰ τῆς συμμετοχῆς μᾶς εἰς τὰς ἐκλογάς ν' ἀναλάβωμεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μεταδῶμεν εἰς τὸ ὁμοίωμα αὐτὸ τῆς Βουλῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἀναγνωρίζομεν. Ἦτο ἀπαραγνώριστον τὸ δικαίωμα ἡμῶν νὰ θεωρήσωμεν τὴν πρᾶξιν τὴν Βασιλικὴν τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς τῆς 31 Μαΐου ὡς πρᾶξιν ἐκθεσμον, ὡς πρᾶξιν ἀντισυνταγματικὴν, ὡς πρᾶξιν διὰ τῆς ὁποίας ὁ Βασιλεὺς, θέτων κατὰ μέρος τὴν λαϊκὴν κυριαρχίαν, ἠνόησε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς ἑαυτὸν ὅλην τὴν δύναμιν, διὰ νὰ γίνῃ βασιλεὺς ἐλεῖν Θεοῦ. Ἡ κλήσις τῆς Βουλῆς τῆς 31 Μαΐου δὲν θὰ κριθῇ, ὅπως κρίνονται αἱ ὑποθέσεις εἰς τὰ δικαστήρια. Δὲν θὰ κριθῇ δικαστικῶς. Ἡ κλήσις τῆς Βουλῆς τῆς 31 Μαΐου θὰ κριθῇ ὡς πρᾶξις πολιτικὴ. Ἡ Βουλὴ ἐκλήθη διότι τὰ δύο καθεστῶτα ὅταν ἀπεφάσισαν τὴν ἀνασύνδεσιν τοῦ Κράτους εἰς ἓν, ρητῶς συναφώνησαν ὅτι ἡ ἀνασύνδεσις θὰ γίνῃ ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὄρους.

Ἄλλ' ἔχω καθῆκον, Κύριοι, νὰ πληροφορήσω τὴν Βουλὴν, ὅτι καὶ ἐὰν ἐπρόκειτο δυνατὴν τὴν ἀμέσως διεξαγωγὴν ἐκλογῶν, θὰ ἐπέμενα μὴ στέργων νὰ ἀναλάβω ἀνευ τούτου τὴν ἀρχὴν, θὰ ἐπέμενα ὅπως συγκληθῇ ἡ Βουλὴ τῆς 31 Μαΐου, διὰ νὰ συνεχισθῇ τὰ ἔργα αὐτῆς, διὰ νὰ συνεχισθῇ, θὰ ἔλεγα, καὶ τὴν συνεδρίαν τῆς 31ης Ὀκτωβρίου 1915 (χειροκροτήματα). Θὰ ἐπέμενα εἰς τὴν σύγκλησιν αὐτῆς ὅπως ἐργασθῇ ἐπὶ τινὰ τοῦλάχιστον χρόνον, διὰ νὰ ἔχωμεν εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἐν προηγούμενον ἐμφανέας, τὸ ὅποιον νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον ὡς διδάγμα. (Χειροκροτήματα).

ΑΙ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑΙ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΩΣ ΕΞΕΡΡΑΓΗ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗ

(Διηγήσει πρωτοσία ήσαντες εις τὸ Κίνημα).

Δὲν ὑπῆρχε μέχρι τοῦ ἔτους ἡ ἀδελφικὴ ἱστορία τῶν λεπτομερειῶν τοῦ Κινήματος τῆς Θεσσαλονίκης· εἰμὲθα, ἐπιτυχῆς δυνάμενοι νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν μέλλοντα Ἕλληνα ἱστορικὸν τὴν συμβολὴν αὐτὴν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας τῶν ἐν Ἑλλάδι γεγονότων, τῶν διαδραματισθέντων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου.

Αἱ γραφαὶ αὗται ἀφαιρῶνται εἰς πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἔζησε τὰς μεγάλας ἐκείνας καὶ ἱστορικὰς στιγμὰς καὶ τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τοῦ ὄλου τὸν ὁποῖον ἐπαίξεν εἰς τὴν ἐκρηκτικὴν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκείνης· ἵνα κατ' ἐξοχὴν εἰς θεῖον νὰ μᾶς διηγηθῆ μετ' ἀκριβείας ἱστορικῆς τῆς συνθήκας καὶ τὰς περιστάσεις ὑφ' ἃς ἐξεδιήθη τὸ Κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀυτοῦ καὶ ὑφ' ἃς ἀνεπτύχθη εἰς τὰ πρῶτα στάδια αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ κ. Βενιζέλου εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν.

Ἡ ἐπανάστασις καὶ τὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης τῆς 16 Ἀυγούστου τοῦ 1916 δὲν ἦσαν ἀπαιγασμα κομμουνιστικῆς διαπάλης ὡς παρὰ πολλῶν ἐπιτεύθη. Ἡ ἀλλή συμπτῶσις τῆς ἀφίξεως τοῦ κ. Βενιζέλου ἐν Θεσσαλονικίᾳ κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους δηλ. μετὰ 112 μέτρα ἐδώκε πολιτικὴν χοροίαν, κομμουνιστικὴν, διὰ τὸ εσωτερικὸν τῆς χώρας, καθὼς, ἄλλοστε ἐπιζητοῦν οἱ ἀυλοκόλακες νὰ τὴν χαρακτηρίσιν. Ἦτο μίᾳ αὐθόρμητος ἐξέγερσις ὀλίγων ἀξιωματικῶν καὶ ἀγόνων πατριωτῶν οἱ ὁποῖοι μακρὰν τὴν ἀμβλυοποιούντων Ἀθηναίων, οἵτινες ἐστήριζον τὰς πολιτικὰς τῶν γνώμας εἰς τὴν γερμανοφιλίαν τῆς Αὔτης, τὸν φόβον τῆς Ἰερμανικῆς ἐπικρατήσεως, καὶ τὸ μίσην τὸ προσκοπὸν κατὰ τοῦ κ. Βενιζέλου τῶν συνθησιμένων παλαιῶν κομμουνιστῶν. Οἱ ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἔζον εἰς σφαῖραν διεθνή. Ἡ ἀπόβωσις τῶν συμμαχικῶν στρατιωμάτων καὶ ἡ ἐπαρῆ τῶν ξένων ἀξιωματικῶν μετὰ τῶν μετέρον διένοιξαν ἐπιζητήσιν πολλὴν εὐρυτέραν τῶν στενῶν ἀντιλήψεων τῶν ἐν Ἀθήναις· ἡ κ. θημερινὴ ἐπίστασις τοῦ Μετόπου παρὰ τοῦ στρατηγῶν Σαοῦτῆ ἐββαλεν εἰς τοὺς ἀξιωματικούς τοῦτον πεποθησὶς ἀλλοίως τῶν ἐν Ἀθήναις ἐμνηνομένων μόνον ἐκ τῶν ἐν Γερμανίᾳ σπουδασάντων ἀξιωματικῶν οἵτινες καὶ ἐπίστευον ἀλλὰ καὶ ἠθέλον τὴν Γερμανικὴν νίκην ἀδιάφορον ἀν τοῦτο θὰ ἦτο ἐποφελὲς ἢ οὐκ διὰ τὴν πατρίδα των.

Οἱ ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἐβλεπον πλησιέστερον τοῦ πατριωτικῶν τοῦ ἐχθροῦ τὴν Βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων, εἰς τὰ πρότερα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Σέρβων σύμμαχον τῶν Μεγάλων συμμάχων ἀνορένοντα νὰ ἐγκατασταθῆ ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἀδελφικὴ καὶ ἐπιπολὴ τοῦτον. Ολοσήμερον καὶ ἀν ἐνίκα ἡ Ἑλλάς ἦτο κατεδικασμένη εἰς τὸ σύνολον τοῦ 21. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπεδέγετο ἀναβολήν, ἡ Ἑλλάς δὲν ἦτο Κράτος, τῶν ἰσχυρῶν ὥστε νὰ μείνῃ σὺδεδεῖρα ἐνθ' ὃ πόλεμος ἐγίνετο εἰς τὴν γῆσιν τῆς· ὥφειλε νὰ ταχθῆ μετὰ τὴν μίαν μερίδα ἐάν δὲν ἦθ' ἔλε νὰ γείνη ἐχθρὰ ὄλων.

Ἡ μὴ παραβίασις ἀκόμη τῶν συνόρων μας παρὰ τῶν Γερμανῶν, Βουλγάρων καὶ ἡ μὴ εἰσοδος τῶν Ρουμάνων εἰς τὸν πόλεμον ἐτίμησε εἰς ἐφεκτικότητά πάντας. Ἀλλ' ὅταν ἡ μὲν Ρουμανία ἐξῆλθεν τῆς ἀδελφικότητος οἱ δὲ Ἰερμανοβούλγαροι κατελάμβανον τὸ Ἰούπελ καὶ ἐτίθηκα τὴν Καβάλλαν, δὲν ἐπατόεπετ· διαταγὰς. Ἡ Ἑλλάς ἐχάνετο, τὸ πρῶτον τῆς Αὔτης (διότι Κυβέρνησις ἀπεύθυνος δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν Ἑλλάδι) ἐκνεῖτο εἰς ἐχθρότητα καταφανῆ κατὰ τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως.

Γνωσταί εἰναι αἱ συνεννοήσεις διὰ τῆς Ἡσείρου καὶ Φλωρίνης πολεμοῦ τοῦ Γερμανοῦ καὶ αὐστριακοῦ καὶ ἡ ἐκνοσία παράδοσις τοῦ Ρούπελ ἀνευ ὄρων. Οἱ Σέρβοι ὑπεδέκνουν τὴν ἐχθρικὴν πλέον στάσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ συμμάχοι δὲν εἶχον λόγον ἐφεξῆ· νὰ θεωροῦν ὡς ἐνίαν τὴν ἐν Θεσσαλονικίᾳ παραμονὴν των, ἀλλ' ὡς κτίοι τὴν ὅτιαν τὰ δικαιώματα τοῦ ἰσχυροῦ ἠδύνατο νὰ διαθέσιν. Ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις ἠτοιμάζετο ἐκ Κερκύρας νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς Θεσσαλονικίαν.

Τότε Ἕλληνας ἀξιωματικοὶ μὴ πολιτενομένοι ἀλλὰ πατριῶται ἐσφίξαν τὸν ὑπερὸ ὄλων κῆρυον.

Ὁ ἐντυπυαγματάρχης Μαζαράκης Αἰνιῶν ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ καὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ε. Ζυμβρακάκης μέγιστος ἐν Θεσσαλονικίᾳ μακρὰν ἱπποσύνης διὰ τὴν ἀπῆρσεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς θεωρούμενος «Βενιζελικός» καὶ ἡ Κρητικὴ χωροφυλακὴ ὡς καὶ πᾶντες σχεδὸν οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς κατὰ τὸ πλείστον Κρήτες ἦσαν οὐκ οὐκ τὴν πρωτοβουλία τῆς ἐξέγερσεως κατὰ τῆς Αὔτης τῶν Ἀθηναίων. Πραγματικῶς ἀπὸ ἐτοῦς ἐγένοντο σποράδες ὑπὸ πολιτικῶν φίλων τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων εἰς οὐδὲν ὅπως ἀνεμύγῳ ὕοντο καὶ τινες ἀξιωματικοὶ Κρήτες καὶ οἱ πολιτικοί. Οἴδιος ὁ Βενιζέλος· ἦτο ἀόμην ἐφεκτικός. Τὸκίνημα τῶν ἀεωρατικῶν, τὸ εἶπον· ἦδ' ἦτο, ἦτο αὐθόρμητον καὶ πατριωτικόν, διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς δὲν εἶχε γίνη εἰς τοὺς πολλοὺς ἀξιωματικούς καμμία προπαγάνδα. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν συνητήθησαν πᾶντες οἱ θαρραλεῖς ἐκ τῶν ὁμοφρόνων. Πολλοὶ μετὰ αὐτῶν εἶπε ἐγνωρίζοντο καὶ μόνον βραδύτερον ἐνεδέθησαν. Ὁ ἀντισυντ. Ε. Ζυμβρακάκης συνεκράτησε τοὺς ἀξιωματικούς τῆς χωροφυλακῆς ἐνθ' ὃ ἀντισυντ. Κ. Μαζαράκης συνεκράτησε τοὺς τοῦ πυροβολικοῦ. Προσχωρήσαν δὲ καὶ περὶ τοὺς 30 βαθμοφόροι τῶν διαφόρων ἄλλων ὄλων.

Τὴν ἐπομένην τῆς 17ης Ἀυγούστου ὁ ἀντισυντ. Μαζαράκης ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν Σαοῦτῆ διὰ τοῦ ἰσακτοῦ του Ματιῆ ἐξηγῶν τοὺς λόγους δι' οὓς μετὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῆς Μαίνας τοῦ πυροβολικοῦ τίσσεται παρὰ τὸ πλεονεξία τῶν Συμμάχων ἐποκλειστικῶς ἵνα πακαλοῦσιν τὴν περαιτέρω πρόδον τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν Μακεδονίαν. Εἶπεν ἀναγκασθῆ πλέον ἡ ναυτοφυλακὴ τῆς Καβάλλας ἐπὶ ἀξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν διαπραγματῶν ἐκείθεν εἰς Θάσον ἐπὶ λέμβου. Ἄλλοι διαπραγματῶν ἐπίσης εἰς Θάσον ἐξήχοντο διὰ τοῦ ἀποσταλέντος ταγματάρχου νοσοκόμου ὁ ἡγίας ὡς καὶ ἐκ μέρους τῆς 6ης Μεραρχίας· ὑπὸ τῶν συνταγμ. Χριστοδοῦ· ὅςτις μὴ δυνάμενοι νὰ περιπέσιν αἰχμάλωτος ἐν Σέρβιαις κατήλθον εἰς Καβάλλαν μετὰ τῆς Μεραρχίας του. Ἐν Καβάλλᾳ μετὰ αἰσθητικῆς

ἐγένοντο προκειμένου νὰ παραδοθῆ ὁ στρατὸς εἰς τοὺς Βουλγάρους ἢ εἰς τὰ πρῶτα τῶν συμμάχων ἵνα μεταφροῦσιν ἀνευ ὄρων εἰς Θάσον καὶ Θεσσαλονικίαν. Ὁ πρόεδρος τῆς Ἀγγλίας Νοκ προσεφέρθη νὰ τοὺς σώσῃ. Ἰσχυρῶς οἱ ὑπὸ τῶν Χατζόπουλον, Καρδάκαλον καὶ Βαλέταν ἀξιωματικῶν ἐπρωτίμησαν μετ' ὀλοκλήρου τοῦ σώματος στρατοῦ τὴν αἰσχρὰν αἰχμαλωσίαν!

Ὁ στρατηγὸς Σαοῦτῆ ὑπέδεχθη λίαν εὐνοϊκῶς τὰς ἐκδηλουμένας ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων τάσεις τοῦ στρατοῦ καὶ ἐνίσχυσεν παντοιοτρόπως τὴν ἐγώνος μας ἀπιστίαν εἰς τὴν προσωρινὴν Ἑλλ. Κυβέρνησιν τοὺς κ. κ. Μαζαράκη, Ζυμβρακάκη, Ἀργυροπούλον, Ζαννιν, Κουκουτῆν, Παῆζην, Γραϊκό, Ζερβον, ἀξιωματικούς ἐπιτελεῖς καὶ ἐπιμελητῆς ὡς καὶ ὅλα τὰ μέσα διὰ τὸν ἀνασυντοσσομένον στρατὸν. Ὁ ἀντισυνταγμ. Μαζαράκης διηύθυνε τὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν.

Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης 16ης Ἀυγούστου ὁ ἀντισυνταγματάρχης Μαζαράκης ἐπέβη εἰς τοὺς στρατιῶνας τοῦ πυροβολικοῦ Μικροῦ Καραμπουρνό καὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ζυμβρακάκης εἰς τὴν χωροφυλακίαν. Ἐν τῷ μεταξύ ἐδημοσιεύετο ἡ πρώτη προκήρυξις τῆς Ἐπαναστάσεως, μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπιστολῆν νοικτὴν πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ὑπὸ τοῦ ἄντισυντ. Μαζαράκη. Ἀλλ' ὁ συνταγματάρχης Τρικούπης ἐλάμβανε τὰ μέτρα τοῦ ἵνα ὁ στρατὸς παραμείνῃ πιστὸς πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἔστω καὶ μετὰ καταστροφὴν τοῦ ἔθνους. Μεγάλῃ διαδήλωσις τῆς χωροφυλακῆς καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Θεσσαλονίκης προσήλθον εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ Σαοῦτῆ. Μικραῖοι πολεμιστῶν ἀντιπροσώπων ἐσφίξαν ἐν τῷ μετοξῆ ἐνθ' ὃ τῆς Θεσσαλονίκης. Εἰς Μ. Καραμπουρνό ὁ ἄντισυντ. Μαζαράκης ἐκυκλώθη παρὰ δι' ὃ λόγων ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ κ. Τρικούπης Ἐδὸθη διαταγὴ νὰ τὸν πυροβολήσιν ἀλλ' ὁ Αἰνιῶν ἐσφίθη χάρις εἰς τὸ θάρος του καὶ χάρις εἰς τὴν ἀρνησίαν τῶν Μακεδόνων πυροβολητῶν νὰ κινήσιν ἕνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν εἰς οὐδὲν ὥφεται ὁ Μακεδονικὸς ἄγων. Οὐκ ἦτον πρὸ τῆς νικητικῆς συσσωματώσεως πάντων τῶν στρατιωτῶν οἱ πλείστοι τῶν πυροβολητῶν μετὰ τοὺς ἀξιωματικούς Πολυγρονιάδην, Μονέτον λοχαγὸν καὶ τινες ἐπίδοτους, ἐγκατέλειπον τὸν ἀρχηγὸν τῶν ὄλων τὴν ἐστῆσαν οἱ δὲ ἀντισυνταγματάρχαι Μαζαράκης καὶ Ζυμβρακάκης μετὰ 30 περίπου ἀξιωματικῶν καὶ 400 ἔθρονων τῆς χωροφυλακῆς περιεκύκλωσαν τοὺς στρατιῶνας, τοῦ πεδίου τοῦ Ἰσοκίου που ἐπεκλείσθη ὁ Τρικούπης μετ' ὄλων τῶν ἄλλων καὶ ὀλοκλήρου τοῦ σώματος στρατοῦ.

Τὰ πρᾶγματα ἐξετέλεσαν ὡς ἐξῆς: Κατὰ τὴν ἐξημεροῦσιν τῆς 17ης Ἀυγούστου λόγος ἰσχυρῶν τῶν συνταγματάρχων Βάγιαν προσεπάθησε νὰ ἐξέλθῃ τῶν στρατιῶνων διὰ νὰ γέσῃ ἄστρον εἰς τοὺς λοιπούς. Οἱ ἔστωσαν νῆται ἐπυροβόλησαν εἰς τὸν ἀέρα. Οἱ τοῦ λόγου ἐπυροβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν δύο χωροφυλάκας καὶ τοὺς ἐτραυματίσιν. Οἱ ἄλλοι ἔντ' ἐπ' ἔστησαν καὶ ἐπρωτίθησαν καὶ ἐπὶ αὐτοῦ 3 ἔστω 4. Ἀρτίως μετὰ τῆς ἐσφίξεως τοῦ πρώτου ἀεραίου αἵματος τὸ πᾶν κατέκρινε. Ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατηγῶν Σαοῦτῆ ἐφθασαν μετ' ὄλων ἐπὶ τῷ ἐπιτελείου, βραδύτερον δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτοπροσώπως. Ὁ Σαοῦτῆ ἠξίωσεν ἀπὸ τῶν Τρικούπην νὰ ἀπολυθῶν οἱ ἄνδρες δι' ἡμῶν τοῦ Στρατιωτικοῦ Νόμου, εἶτα συνήθευσε τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ὑπὸ συνοδείαν ἀσπίλων τοῦ ἐπιτελείου ἀπυροβόλησαν διὰ Πειραιᾶ. Τοῦ στρατιῶντος μόνον ἐκράτησαν ἐπιτελείου νὰ συνεκινῶντο διὰ τὴν ἄμνην τῆς Πατρίδος. Ἀνατῶς οὐδεὶς σφίξεν ἐξ αὐτῶν ἠθέλησεν νὰ συμπολεμήσῃ μετὰ τῶν ἐπυροβόλων. Τοῦς εἶπε κατακυριεύσῃ τὸ ἔθρονον ἀνευ τῶν βραδύτερον ἐπέστω νὰ γίνη τῶν ὄλων εἰς τὴν πατρίδα. Ἡ ἀποσείσεως πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Κωνσταντῖνου ἔστω καὶ ὀλετήρος καὶ ἡ διὰ πείσεως θείας ἀποστολέσεως ἐξ ἀγνοίας τῶν κινήσεων εἰς οὐδὲν ἐξετίθετο ἡ Ἑλλάς, ἦσαν τὸ πατριωτικὸν πιστεύσιν τῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀφίκετο ἡ 6η Μεραρχία τῶν Σερβῶν ὑπὸ τῶν συνταγματάρχων Χριστοδοῦ καὶ μετὰ ταῦτα ὁ στρατηγὸς Ἰωάννου μετὰ τινῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου του. Τοιοῦτοτρόπως στρατιωτικῶς τὸ κίνημα ἐνεδιναμοῦτο.

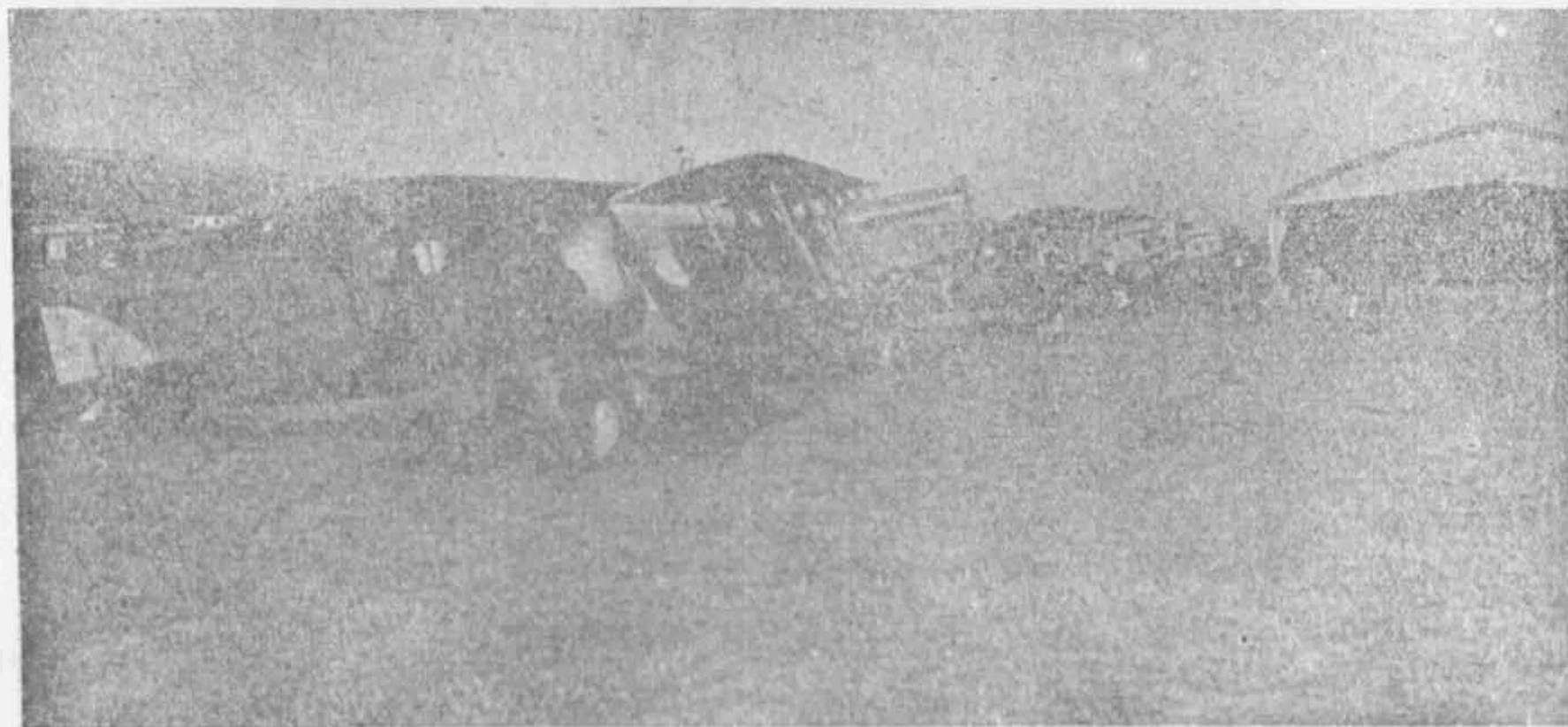
Ὁ κ. Βενιζέλος· εἶπεν ἦδη ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀθηναίων μεταβαίνων εἰς νῆσον καὶ Κρήτην. Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις Θεσσαλονίκης ἐθεσίσεν ἀναγκαῖον νὰ ἀποστείλῃ εἰς αὐτὸν ἀπαταλμένους ἵνα ἐπισπεύσῃ τὴν εἰς Θεσσαλονικίαν ἀφίξιν καὶ νὰ ἐξουδετερώσῃ τοὺς σέβους του περὶ καλῆς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ στρατηγῷ Σαοῦτῆ πρὸ καὶ ἐγένετο. Ὁ ἴδιος Σαοῦτῆ τὸν ὑπέδεχθη εἰς τὴν προκήρυξιν καὶ προσεφώνησεν τὴν Κυβέρνησιν παρὸς τὴν ἀμέσως τὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Βενιζέλου σφίματι-θεσίαν Κυβέρνησιν. Ὁ ἴδιος κ. Βενιζέλος ἀνεγνώρισεν τὴν καλὴν διοίκησιν ἀπὸ οἰκονομικῆς, στρατιωτικῆς καὶ διοικητικῆς ἀπόψεως.

Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ κ. Βενιζέλου οἱ φοβούμενοι τὴν ἐπαναστατικὴν Κυβέρνησιν ἠρνήσαν νὰ ἀντιδρῶνσαν ἑαυτὰ πλέον εἰς τὴν Κυβέρνησιν Βενιζέλου ἢ τῆς ἠθέλησεν ὅτι δικτατορικῶς ἀλλὰ ἡμίως νὰ κυβερνήσῃ.

Ἐσφίθησαν ἐπυροβόλεις καὶ ἐν Χαλκιδικῇ ὡς καὶ ἐν Βαλτικῇ καὶ Νισσοῦ. Ἰδίως μετὰ τὴν ἀπῆρσιν τῆς γυνικῆς ἐπιστρατεύσεως. Αἱ πρῶται ἐπιτυχῆ τὸ Βανινὸ καὶ τοῦ Δρομαδαίρου ὑπὸ τοῦ Ἑλλ. στρατοῦ εἰς τὸ μέγιστον Γεωργίης ἐστρεφώσαν τὴν πεποιθῆσαν εἰς ἐαυτὸν καὶ ἐγκατέστησαν τὴν ὁμηρικὴν ὄρεξιν τοῦ ἠρωϊκοῦ στρατοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀγίας νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔθρονον τὴν Νίκην καὶ τὴν Ἀπελευθέρωσιν, ὡς καὶ τὸ ἔκαμε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1918, βοηθηόμενος καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν του τῶν στρατευθέντων εἰς τὴν Π. Ἑλλάδα.

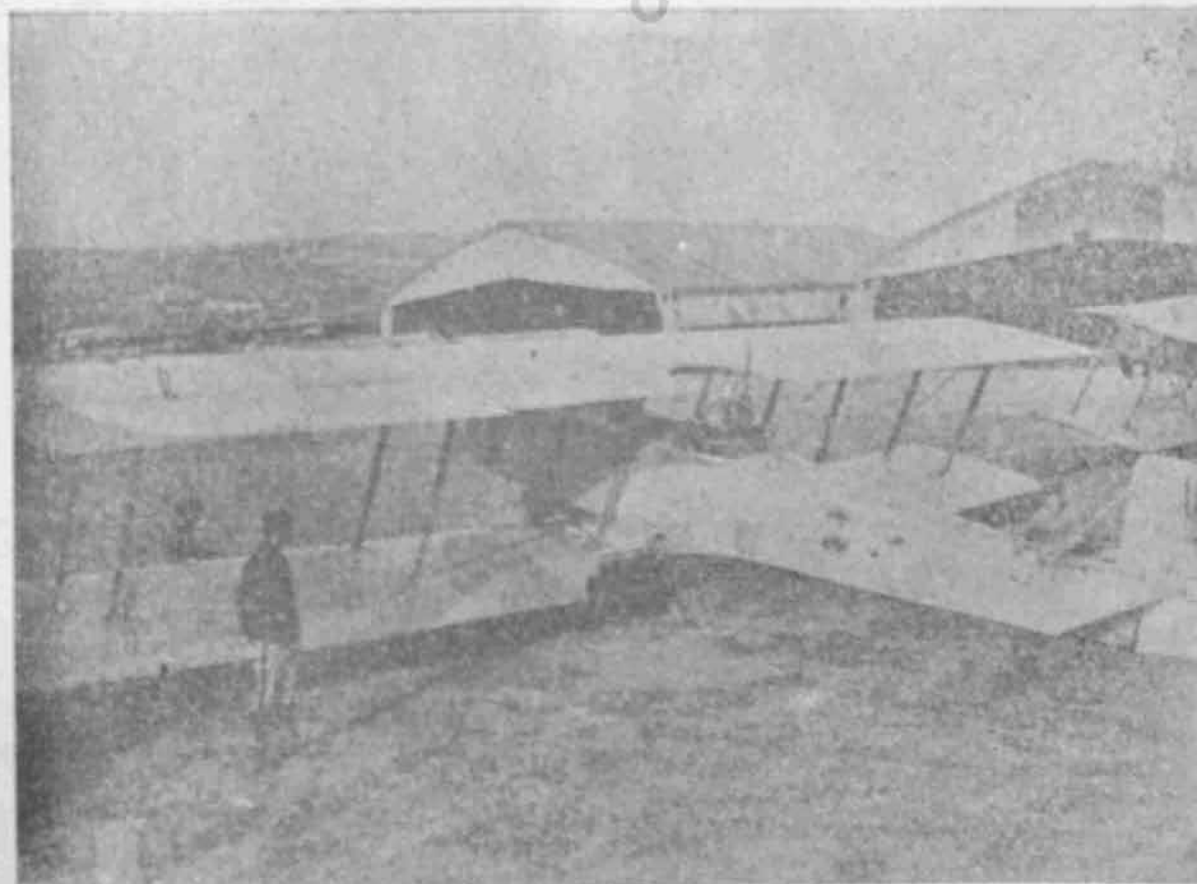
Η ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

“Όλα ιδανικά εις την στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τοῦ Βενιζέλου. Ὅπως ἡ Ἑλλάς δὲν εἶδεν ἕως τότε Στρατὸν τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς ἰσχυριότητος τοῦ Στρατοῦ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Στρατὸς δὲν εἶδε καὶ εἶναι ζήτημα ἐόν θά ἴδῃ καὶ εἰς τὸ ἐγγὺς τοῦλάχιστον μέλλον τοιαύτην ἀεροπορικὴν ὑπηρεσίαν,” ἰδανικῶς προετοιμασμένην μὲ τὰ τελειότερα ἀεροπορικὰ μέσα τῶν μεγαλειτέρων εὐρωπαϊκῶν στρατῶν καὶ μὲ τὸ ἀριώτερον ἀνθρώπινον ὕλικόν, ἐκκεντρασμένον παρὰ τοῖς στρατοῖς ἐκείνοις. Ἡ φωτογραφία μας παριστάνει εἰς σύμπλεγμα τοὺς πρώτους σιολίσκους ἀεροπλάνων τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀμύνης ὅπως ἐσχηματίσθησαν εἰς τὸ Μέτωπον τῆς Θεσσαλονίκης (εἰς τὴν Γοργόπη) ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν πρώτων μονάδων τῆς Ἀμύνης.

(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῖδου)

“Ἕλλην ἀεροπόρος τῆς Ἀμύνης πρὸ τοῦ ἀεροπλάνου του ἐτοιμὸν πρὸς πτήσιν εἰς τὸν ἀεροπορικὸν σταθμὸν τῆς Γοργόπης
(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῖδου)

Ἀεροπλάνον τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἀμύνης προσγειωμένον μετὰ τὴν ἀνίχνευσιν τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, ὀλίγους
 μῆνας μετὰ τὴν ἐκρηξὴν τοῦ Κινήματος. (Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ.β. Λαμπροῦ)

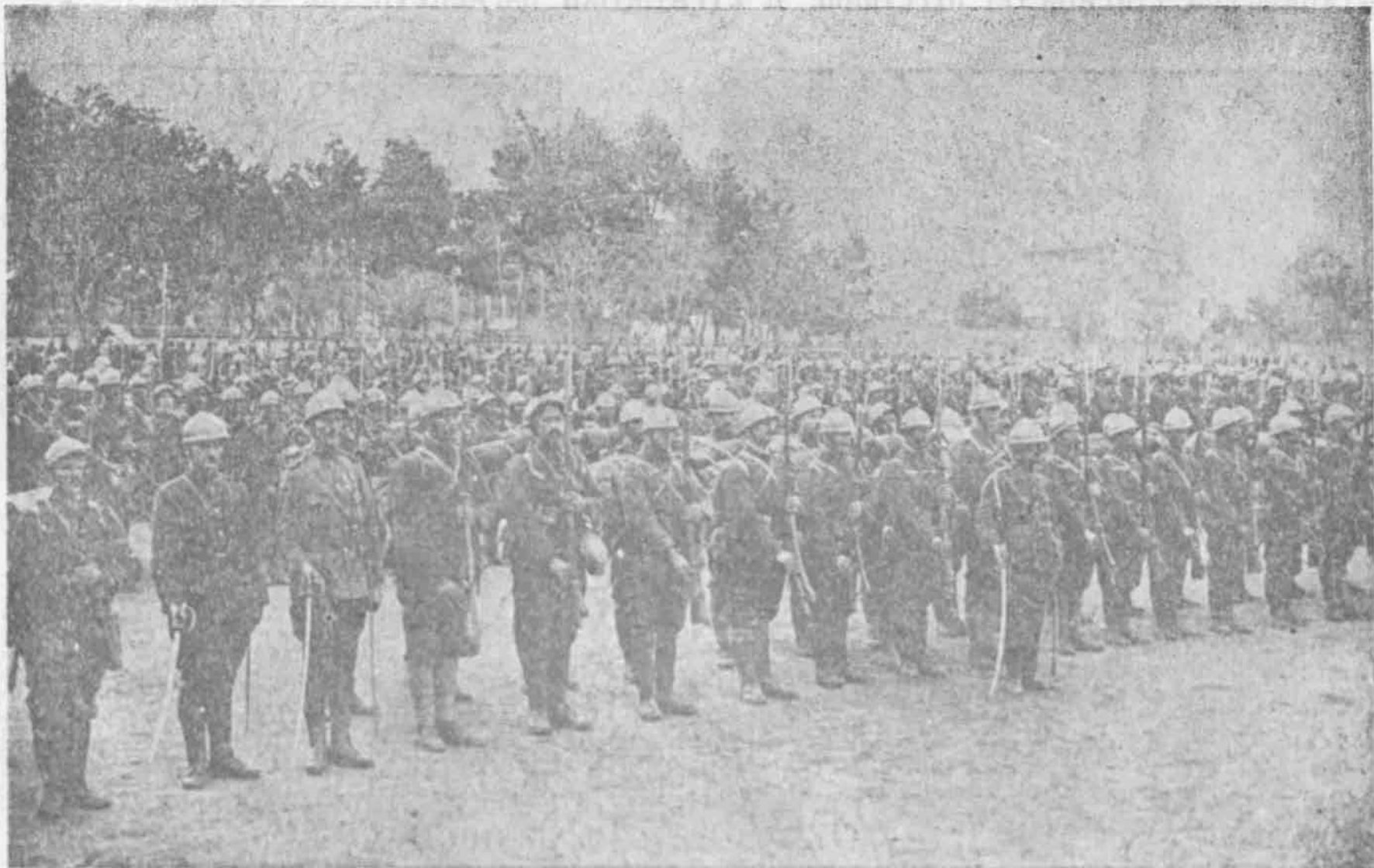
Ἀξιωματικὸς τῆς Ἀμύνης εἰς τὸ πηδάλιον.
 Ἀπὸ σκίτσου ἐκ τοῦ φυσικοῦ τοῦ Κερκυραίου ζωγράφου κ.
 Α. Κογβίνα.

Ὁμιλος ἀξιωματικῶν ἀεροπόρων τῆς Ἀμύνης εἰς τὸ
 ἀεροδρόμιον τῆς Γοργόπης. (Μέτωπον Μακεδονίας)

Τὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν ὁποίων ἀπλοῦ-
 ται ὄνειρώδης ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ πόλις τοῦ Κινήματος.

Γοργῶς, λίαν γοργῶς τὰ συντάγματα ἐτοιμάζονται εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἀναχωροῦν ἐσπευσμένως εἰς τὸ μέτωπον Ἐπιθεώρησις εἰς τὸ πεδῖον τοῦ ἄου συντάγματος πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του εἰς τὸ μέτωπον.
(Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῦ)

Εἰς τὰς κορυφὰς τῶν χιονισμένων βουνῶν τοῦ Βαρδάρη ἄγγυτοι προασπισταὶ τῆς τιμῆς τῆς Πατρίδος.
Οἱ καταυλισμοὶ τῶν πρώτων μονάδων αἱ ὁποῖαι ἀνέρχονται εἰς τὸ μέτωπον τῆς Μακεδονίας
(Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῦ)

ΝΥΧΘΗΜΕΡΟΝ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΠΥΡΕΤΩΔΩΣ Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ

Ὁ στρατηγὸς Ἐμμ. Ζερβεακάκης, ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ γραφεῖον του εἰς τὴν θειοσαλονίκην.

Ἐν τῷ μεταξύ καταφθάνει ὁλόκληρος ἡ 1ῃ Κρητικὴ μεραρχία. Ὁ διοικητὴς τῆς στρατιῆς Στυλιάδης εἰς τὴν καλύβην του, εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Ἄξιου.

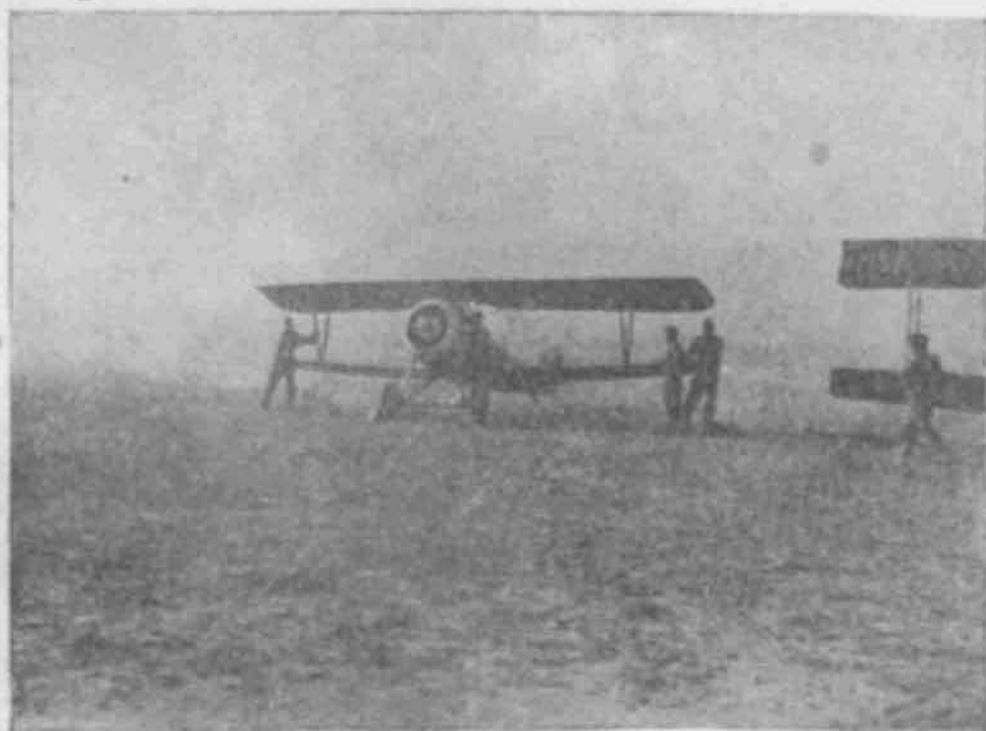

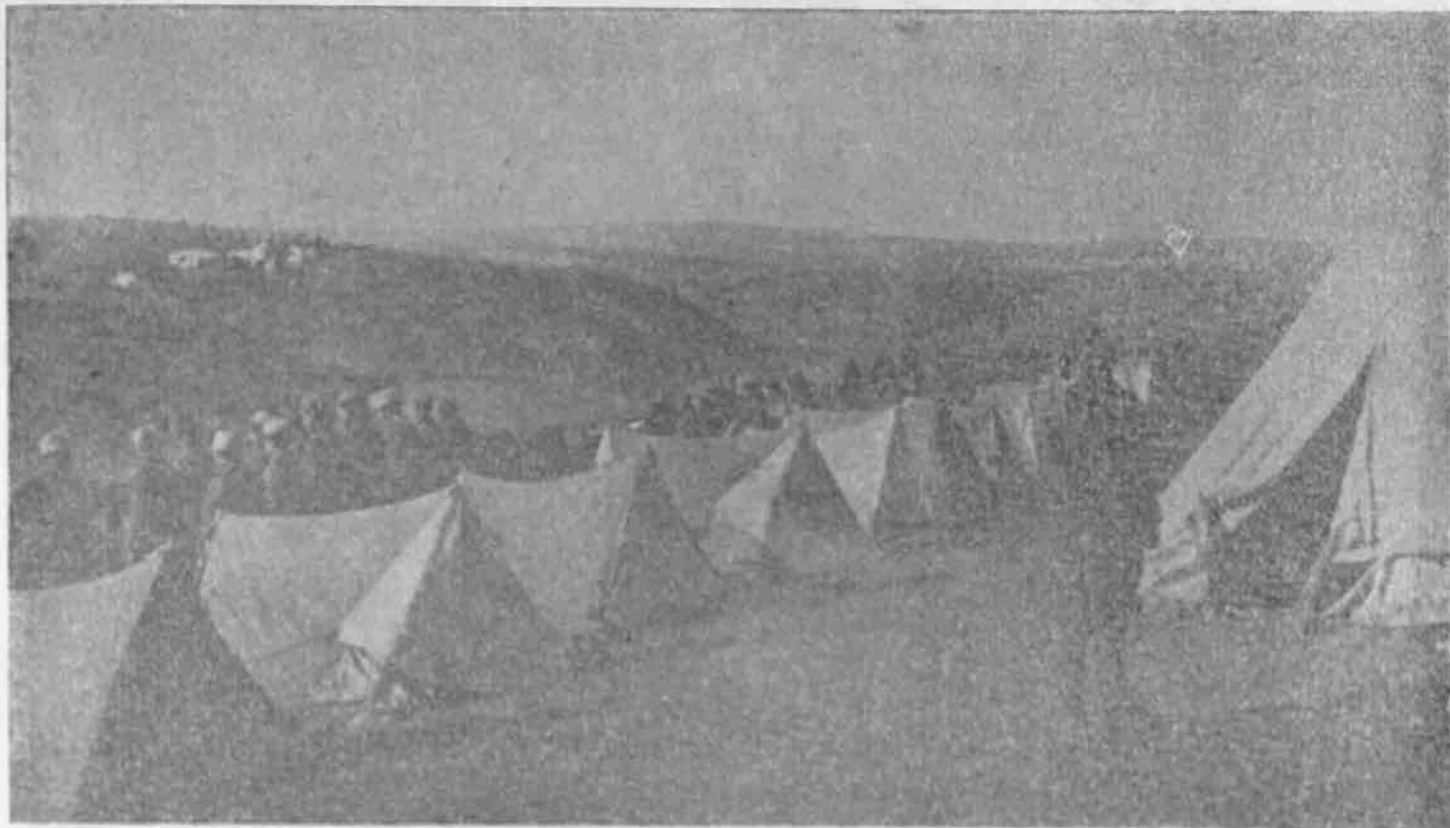
Ἐτοιμοὶ πρὸς ἐκκίνησιν, πρὸς τὸν θάνατον, πρὸς τὴν νίκην...

Ἡ ἐκπαίδευσίς τῶν ἀεροπόρων ἐγένετο ἀπὸ διασήμενος ξένους ἀξιωματικούς τῆς ἀεροπορίας.

Ἀεροπλάνον ἐτοιμον τὰ πετάξῃ δοκιμαστικῶς.

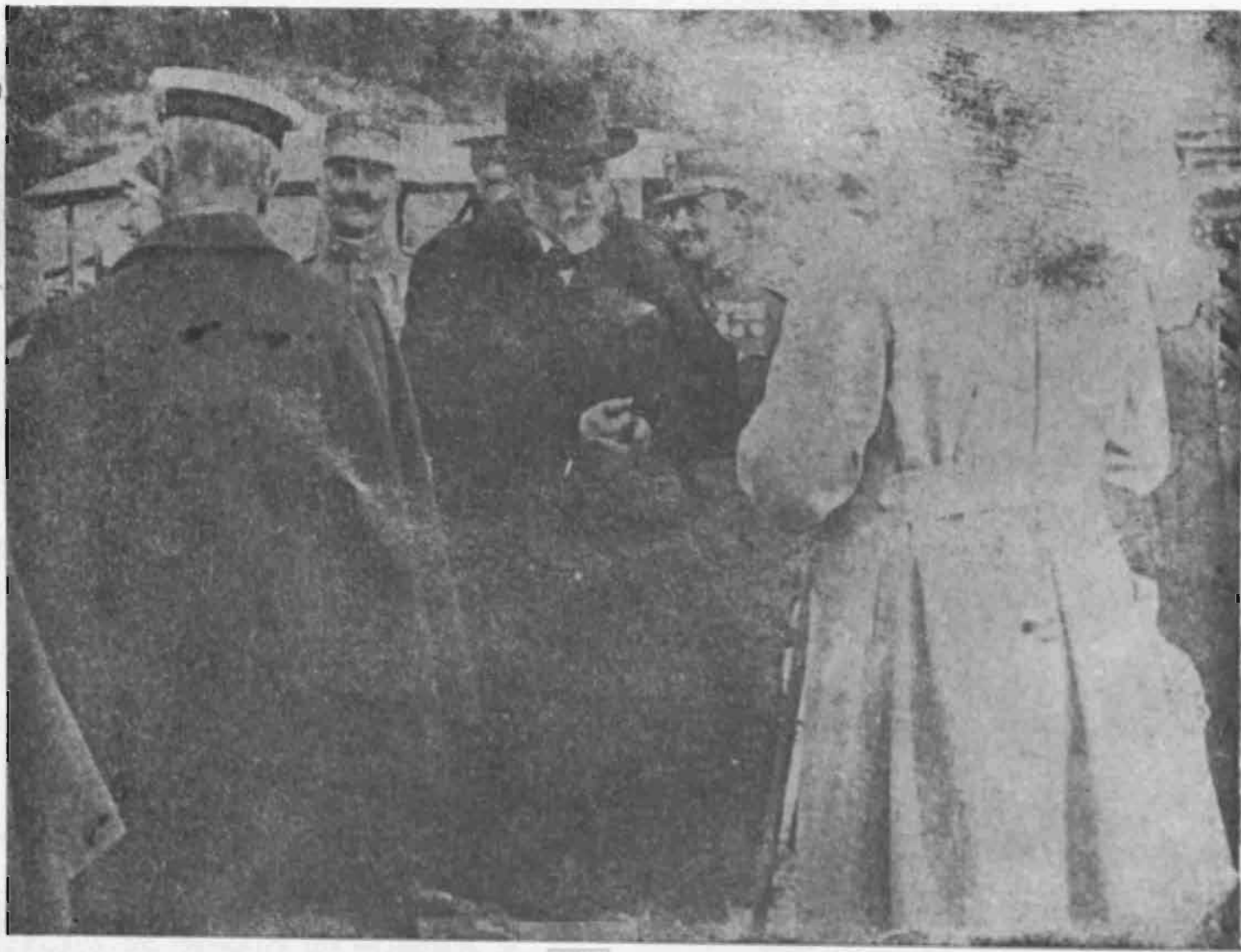

Προσκλητήριον εις τὰ βουνά της Μακεδονίας, ὀλίγας ἑβδομάδας μετὰ τὸ Κίνημα, ἀπέναντι εἰς τοὺς Βουλγάρους.
(Κλισὸν ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῖδου)

Ὁ ὄρχος τῶν αὐτοκινήτων τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἀμόνης εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν τοῦ Μετώπου ἀναπαυόμενος ἀπὸ τὰς νυχθημέρους ἀναρριχήσεις του εἰς τὰς πρώτας γραμμάς τοῦ Μετώπου ὅπου φέρει εἰς τοὺς κρυωμένους στρατιώτας τὴν ζεστὴν σούπα καὶ εἰς τοὺς πεινῶντας ἄνδρας τὴν ζεστὴν «κουραμάνα».
(Κλισὸν ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῖδου)

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ
ΜΕΤΩΠΟΝ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΤΟΥ 1917

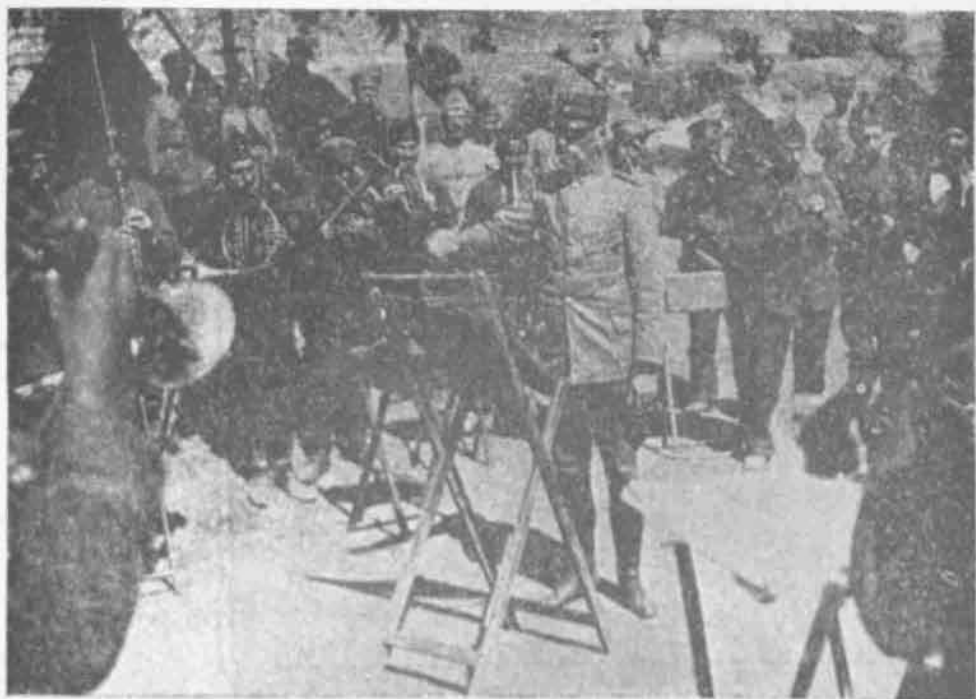
Ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ἐπιτελεσθέντος τῶν πρώτων τμημάτων τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ διὰ τὴν Θεσσαλονί-
κην. Ὅπισθὲν τοῦ διακρίνεται ὁ στρατηγὸς Χριστοδούλου· ὁ ἀντιστρατηγὸς τότε Μιχαήλης.
(Κλιπὸ παραχωρηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Γιαννακούλια, τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ κ. Βενιζέλου)

— Χαίρετε ! . . .
— Ζήτω ὁ Βενιζέλος !
Πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην !

(Κλιπὸ παραχωρηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Γιαννακούλια,
τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ κ. Βενιζέλου)

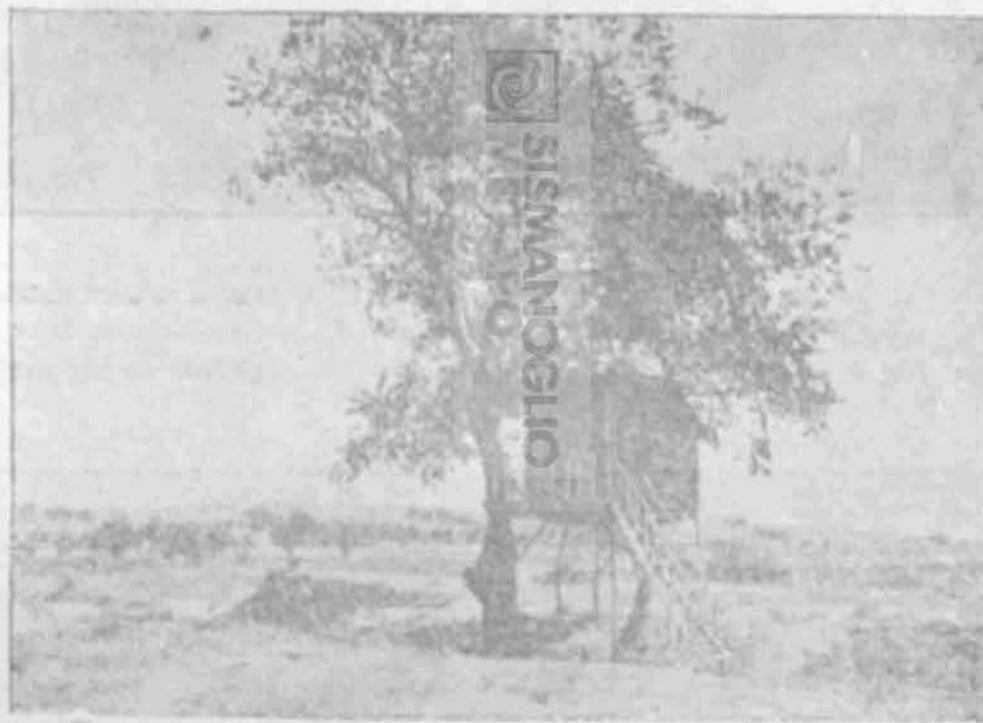
Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΤΗΣ ΑΜΥΝΗΣ

Ἄλλὰ καὶ διὰ τὴν μουσικὴν τοῦ στρατοῦ φρονιῖζει ἡ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις. Ὁ διάσημος Γερμανὸς τὸ εἶπε: «Οἱ πολέμοι κερδίζονται μὲ καλὰς στρατιωτικὰς μουσικὰς». Ἡ μουσικὴ τοῦ Σώματος στρατοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀρμῆς παιανίζουσα εἰς τὸ Μέτωπον.

Καὶ τὰ πρῶτα ἀποτέλεσματα: Οἱ πρῶτοι Βούλγαροι αἰχμάλωτοι συλληφθέντες εἰς τὴν ἱστορικὴν μάχην τοῦ Δρομαδαίου.

Παρατηρητήριον εἰς τὸ Μέτωπον κρυπτόμενον ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὸν κορμὸν καὶ τὸ φύλλωμα πανυψηλοῦ δένδρου.

Τὰ πρῶτα ἀποβόλα τῆς Ἀμύνης εἰς τὸ μέτωπον.

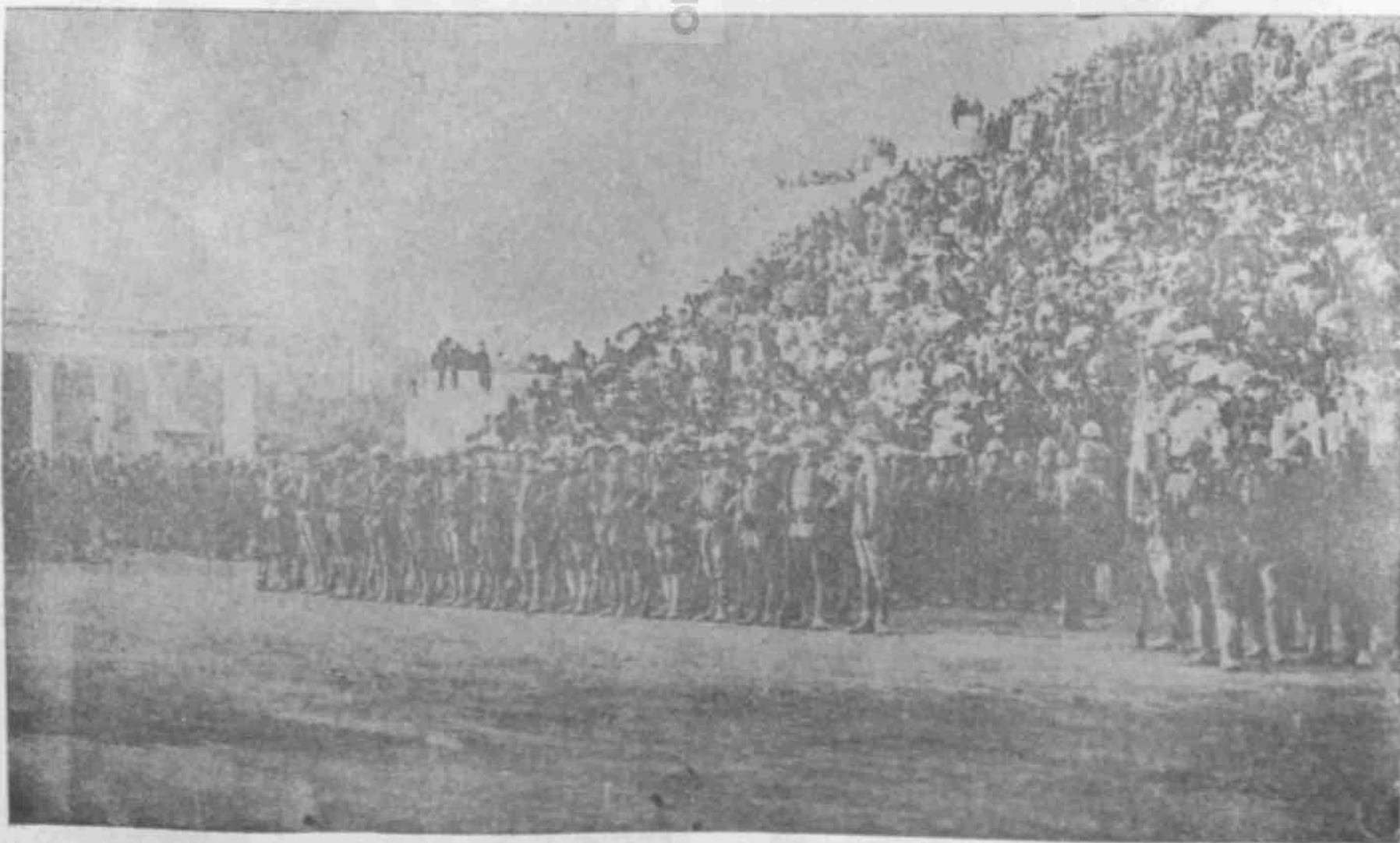

Οἱ πρῶτοι τραυματίαι

ΚΑΙ ΜΙΑΝ ΘΡΙΑΜΒΕΥΤΙΚΗΝ ΠΡΩΪΑΝ ΣΥΝΤΕΛΕΙΤΑΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΔΙΑ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ
 ΗΝΩΜΕΝΟΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ ΕΧΘΡΟΝ

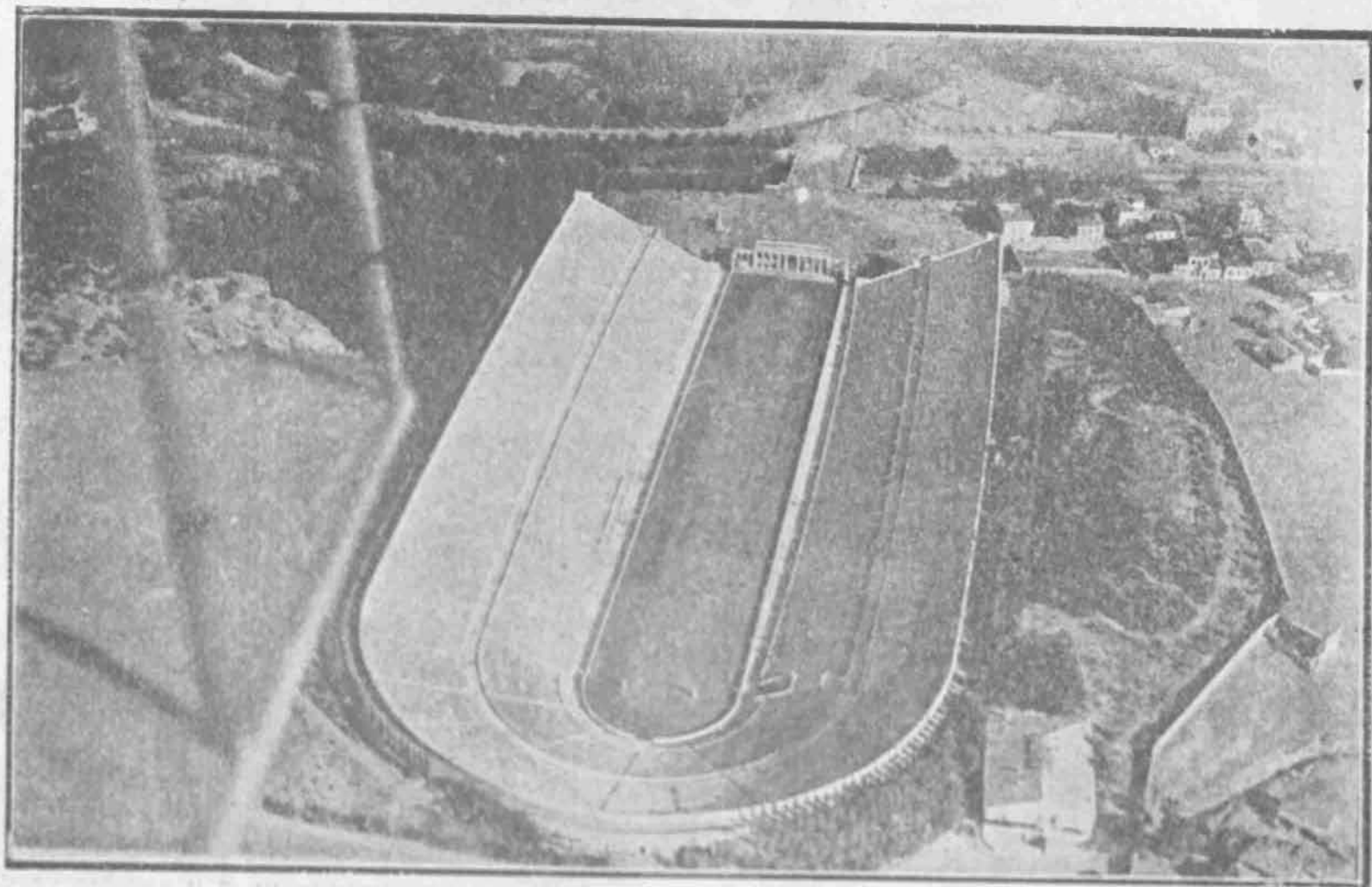

Ὁ πρῶτος εἰσερχόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ κωνσταντινικοῦ καθεστώτος ἐπαναστατικὸς στρατὸς διέσχει τὴν ὁδὸν Σταδίου. Τὸ Ἀθηναϊκὸν Βασιλεῖον ἐξέπνευεν ἀπομαρσασμὸν. Τὸ κοινὸν Κράτος ὅλων τῶν Ἑλλήνων μὲ ἐνιαίαν τὴν αἰωνόβιον ἐθνικὴν παράδοσίν του ἀνεγεννάτο πλήρες ὁρμῆς καὶ θανικῶν. (Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῶδου)

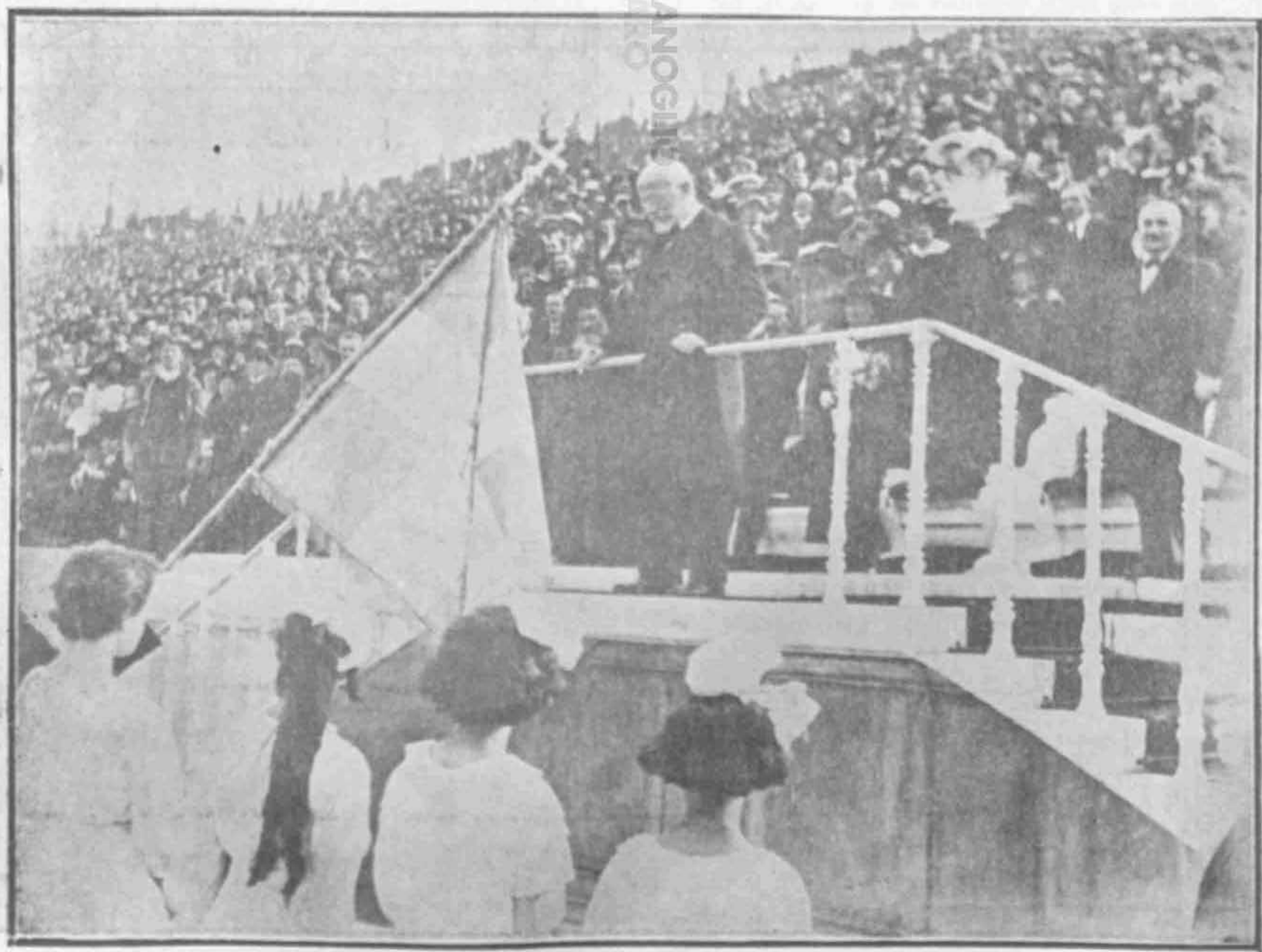

Μερικὸς ἑβδομάδας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ὁ . . . «Προδότης» ἀποθετώνεται εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν Στάδιον ἀπὸ 50 χιλ. λαοῦ ἐξάλου ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν. (Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῶδου)

Ο... ΠΡΟΔΟΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Τὸ Στάδιον κενόν. Ἡ πρωτότυπος αὐτῆ φωτογραφία ἣ ὁποία δίδει τὸσον ἀκριβῆ ἀλλὰ καὶ τὸσον ἐκφραστικὴν εἰκόνα τοῦ λευκοῦ Σταδίου καὶ τῶν περὶ αὐτὸ γῶρων, ἐλήφθη ἀπὸ ἀεροαλάνον, τοῦ ὁποίου ἡ μία πτέρυξ φαίνεται σαφῶς εἰς τὴν φωτογραφίαν μας. Εἰς τὸ βάθος τὸ Ζαπτεῖον μέγαρον. (Κλαυδ. κ. Ψ.)

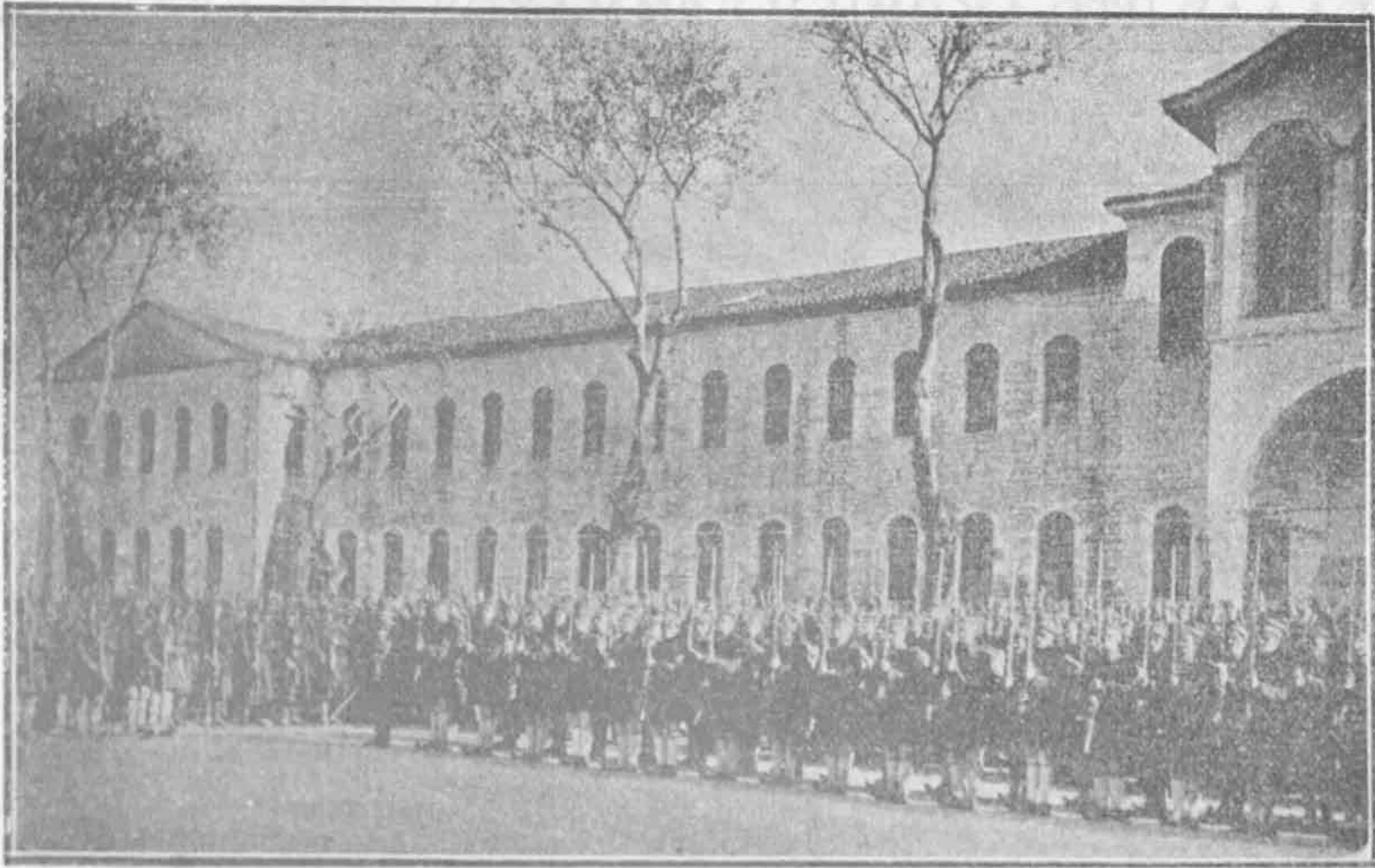
Τὸ Στάδιον πλήρες. Ἡ ἐποθέσις τοῦ «Προδότου» εἰς τὸ Στάδιον.

Ἡ εἰσοδος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ στρατὸς διέρχεται διὰ τῆς ὁδοῦ Σταδίου.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ μέγας δημοκριτὴς ἐργάζεται νυκθημερῶν διὰ τὴν ἀνασύνταξιν τοῦ τελείως ἀποσυντεθέντος Στρατοῦ. Ὁρκωμοσία κληρωτῶν εἰς τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως.

Ἄλλ' ἡ ὀργάνωσις ἀπλοῦται καθ' ἕνα τὸ Κράτος. Εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἐκκενωθέντα εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Βενιζέλου εἰς τὰς Ἀθήνας, γίνεται ἐπιβλητικὴ ἡ δοξολογία τῶν κληρωτῶν τοῦ Νομοῦ (Τέλη 1917).
(Κλισὲ «Πατρίδος» Ἀθηνῶν)

SISMANOGLIO
MEGARO

Ἀλλὰ καὶ τὰς δημοσίους ἑορτὰς δὲν παραμελεῖ ὁ Βενιζέλος διὰ νὰ τονώσῃ τὸ ἀτονημένον, πρὸς στιγμὴν, δημόσιον φρόνημα. Ὁ Βενιζέλος εἰσερχόμενος εἰς τὸ θέατρον «Ὀλύμπια» τὴν ἡμέραν τοῦ πρώτου ἑορτασμοῦ τῆς ἔθνικης Ἀνεξαρτησίας, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Ἀθήνας.
(Κλισὲ «Πατρίδος» Ἀθηνῶν.)

ΟΤΑΝ Η ΕΛΛΑΣ ΗΤΟ ΑΚΟΜΗ Η ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΤΗΣ...

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἀρχιοτρατῆγον τοῦ Μακεδονικοῦ Μεταπολεμικοῦ στρατηγοῦ Γαγιωτά εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν ἐπίσχεσιν τοῦ Μεταπολεμικοῦ διατάγματος μονάδων ἐκ Π. Ἑλλάδος.

(Κλιπέ κ. Ν. Σούτσου.)

Τὸ ἐπισημικὸν Συμβούλιον τὸν χαιρετᾷ.

(Κλιπέ κ. Ν. Σούτσου.)

Ὁ στρατηγὸς ἐπιθεωρεῖ εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρειος τὴν φρουρὰν τῶν Ἀθηνῶν.

(Κλισὲ κ. Ν. Σούτσου.)

Ὁ στρατηγὸς ἐξέρχεται ὑπὸ τὰ Ἄνικτορα ὅπου προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον περὶ τοῦ βεβαίου τῆς συμμαχικῆς ἐπικρατήσεως εἰς τὸν Ἄγωνα.

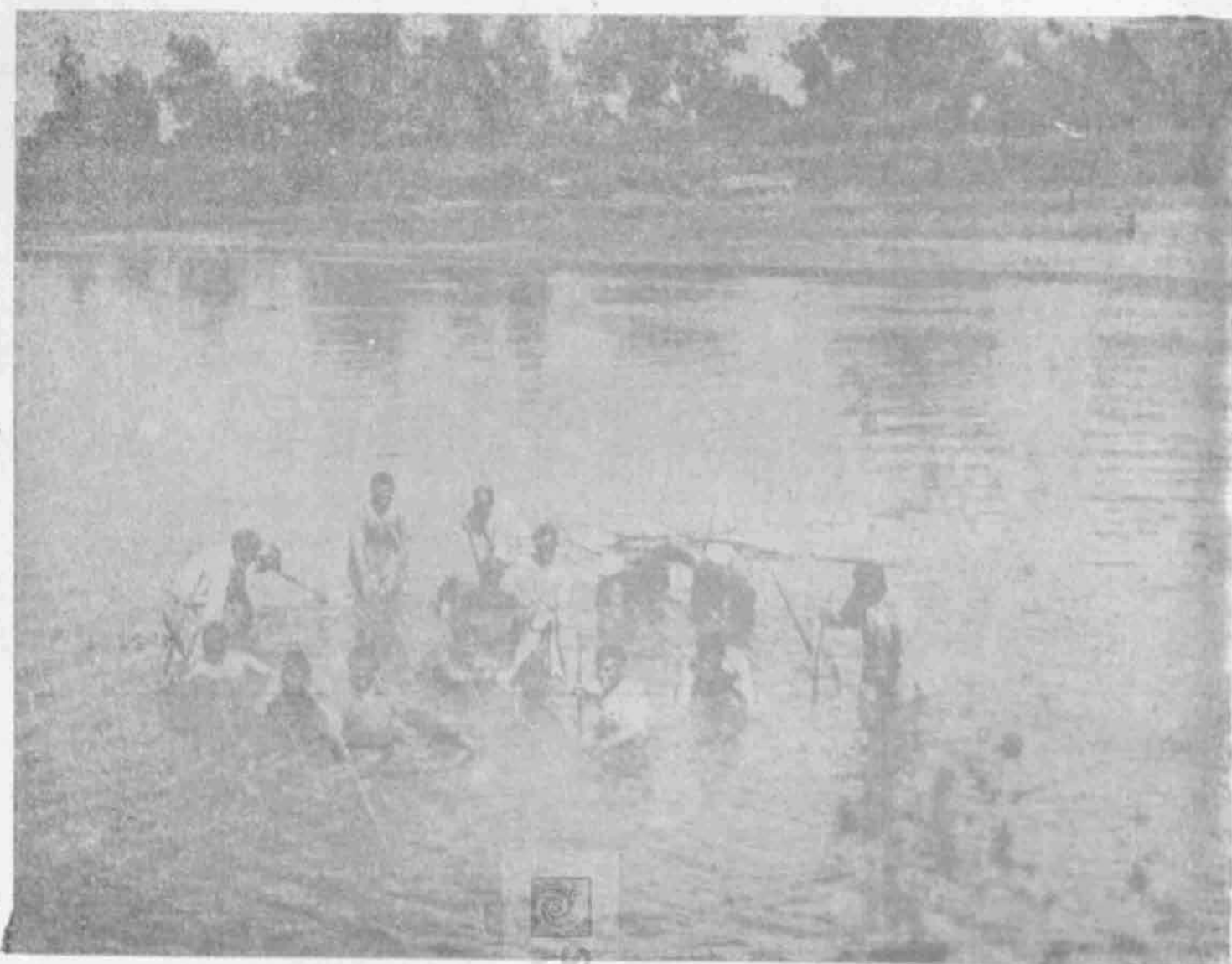
(Κλισὲ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς Γ. Λαμπρίδου.)

Ὁ στρατηγὸς εἰς τὸ γραφεῖον του εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς Γ. Λαμπρίδου.)

ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

Είς τὰς ὥρας τῆς σχολῆς τῶν οἱ γενναῖοι μας πῆρουν τὸ λουτρόν των εἰς τὸν ποταμὸν...
(Κλισιὴ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῶν.)

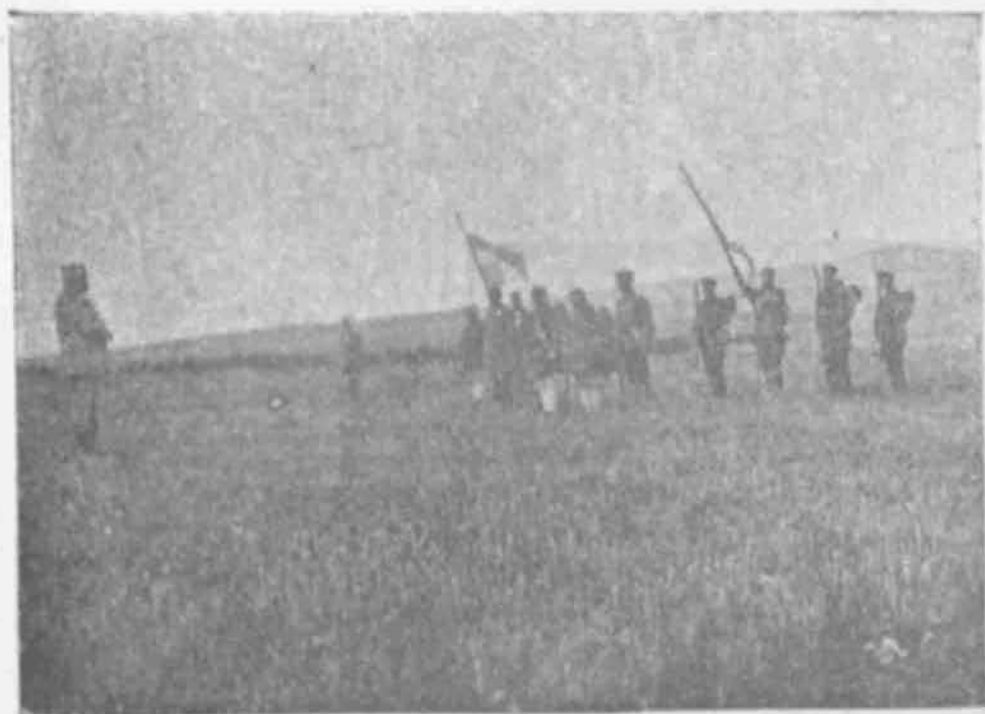

... καὶ φροντίζουν καὶ διὰ τὴν ἀλιεῖαν τῶν ἰχθύων των ἀπὸ τὴν θάλασσαν καθὼς καὶ
διὰ τὰ ποιμνία τῶν συνταγμάτων
(Κλισιὴ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῶν.)

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

Ἐκ τῶν πρώτων λάφυρα τοῦ Στρατοῦ μας.

Ὁ ἀρχιστράτηγος Γκιγώμα ἐπιθεωρεῖ εἰς τὸ Μέτωπον τὰ
πρώτα ἐκ Π. Ἑλλάδος φθάνοντα συντάγματα

(Κλισέ τοῦ κ. Χ.)

Τὸ θαυμάσιον πρόχειρον χειρουργεῖον τοῦ Σώματος Στρατοῦ
Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἰς τὸ Μέτωπον, δωρηθὲν καὶ συντηρού-
μενον ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς τῆς Αἰγύπτου. (1500 περί-
που κλίναι.)

(Κλισέ τοῦ κ. Α.)

Ἐξέταση Βουλγάρων ἀξιωμαλῶν, εἰς τὸ Μέτωπον.
(Σκίτσο κ. Α. Κογεβίνα.)

Ἡ ἔδρα τοῦ Σώματος στρατοῦ Ἑθν. Ἀμύνης. Τὸ Μαῦρο δένδρον.
(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῖδου.)

ΟΤΑΝ Η ΕΛΛΑΣ ΗΤΟ ΑΚΟΜΗ Η ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΤΗΣ

Όλιγον βραδύτερον φθάνει εις τὰς Ἀθήνας με ἀποστολήν ὁ δούξ τοῦ Κόνωτ. Ὁ δούξ ἀναχωρεῖ ἐπὶ ἀνακτορικῆς ἀμάξης εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Παραπλευρῶς του ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς κ. Γκρίνβιλ καὶ ἀπέναντι ὁ κ. Μελάς τοῦ ὑπουργείου τότε τῶν Ἐξωτερικῶν.
(Κλισὴ Ν. Σούτσου)

Ὁ δούξ μετὰ τοῦ ἀιμινήτου Ἀλεξάνδρου ἐπιθεωροῦν εἰς τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρειος ἓνα σύνταγμα Κρητῶν. Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Βενιζέλος λέγων εἰς τὴν Βουλὴν ὅτι πλέον ὡραῖον στρατὸν ἐκείνου δὲν εἶδεν ἡ Ἑλλάς!
(Κλισὴ κ. Ν. Σούτσου)

Ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος χαιρετᾷ τὴν σημαίαν.

(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῶν)

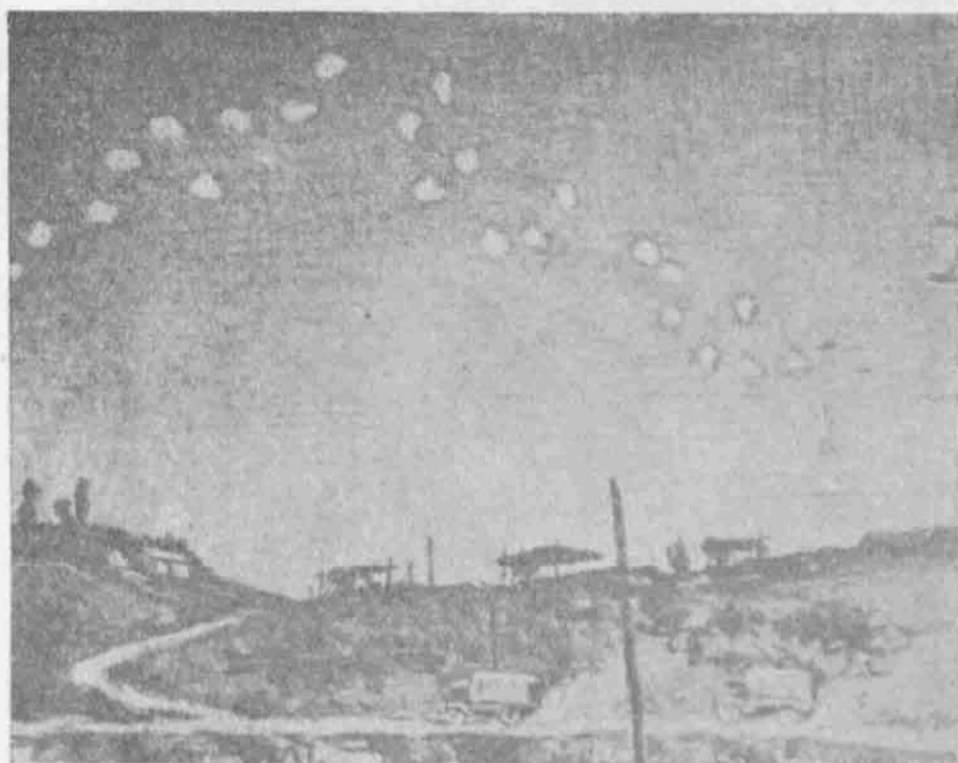
Ὁ Δούξ τοῦ Κόνωτ ἐπιθεωρεῖ τοὺς προσκόπους μετὰ τοῦ τότε ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Ἑλλάδι προσκόπων κ. Κ. Μελά, φέροντος στολήν προσκόπου. Ὅπισθεν διακρίνεται ὁ ἐκ Κοπριαντινουπόλεως ἀρχίατρος κ. Ἀντίπας.

(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῶν)

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΣΚΡΑ

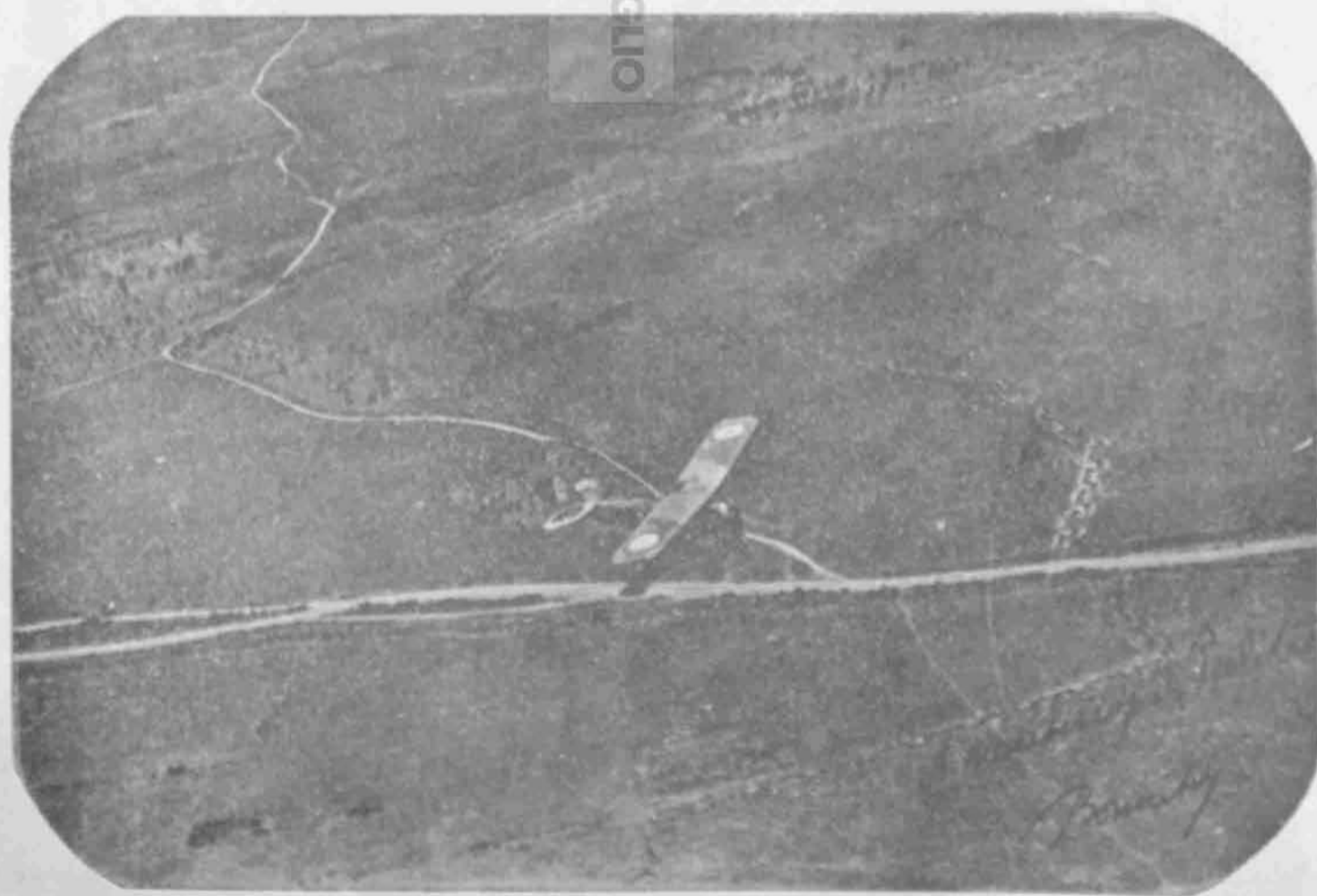
Εξάιφνης, ένα άφαιτον φως! Η μάχη του Σκρά και η περιλήπτρος νίκη. Πανοραματική άποψη του φοβερού πεδίου τής μάχης. Το τρομερόν Σκρά.
(Κλισέ κ. Ψ.)

Ἡ μάχη τοῦ Σερῶ, κατὰ σχεδιάγραμμα τοῦ ζωγράφου κ. Λ. Κογεβίνα.

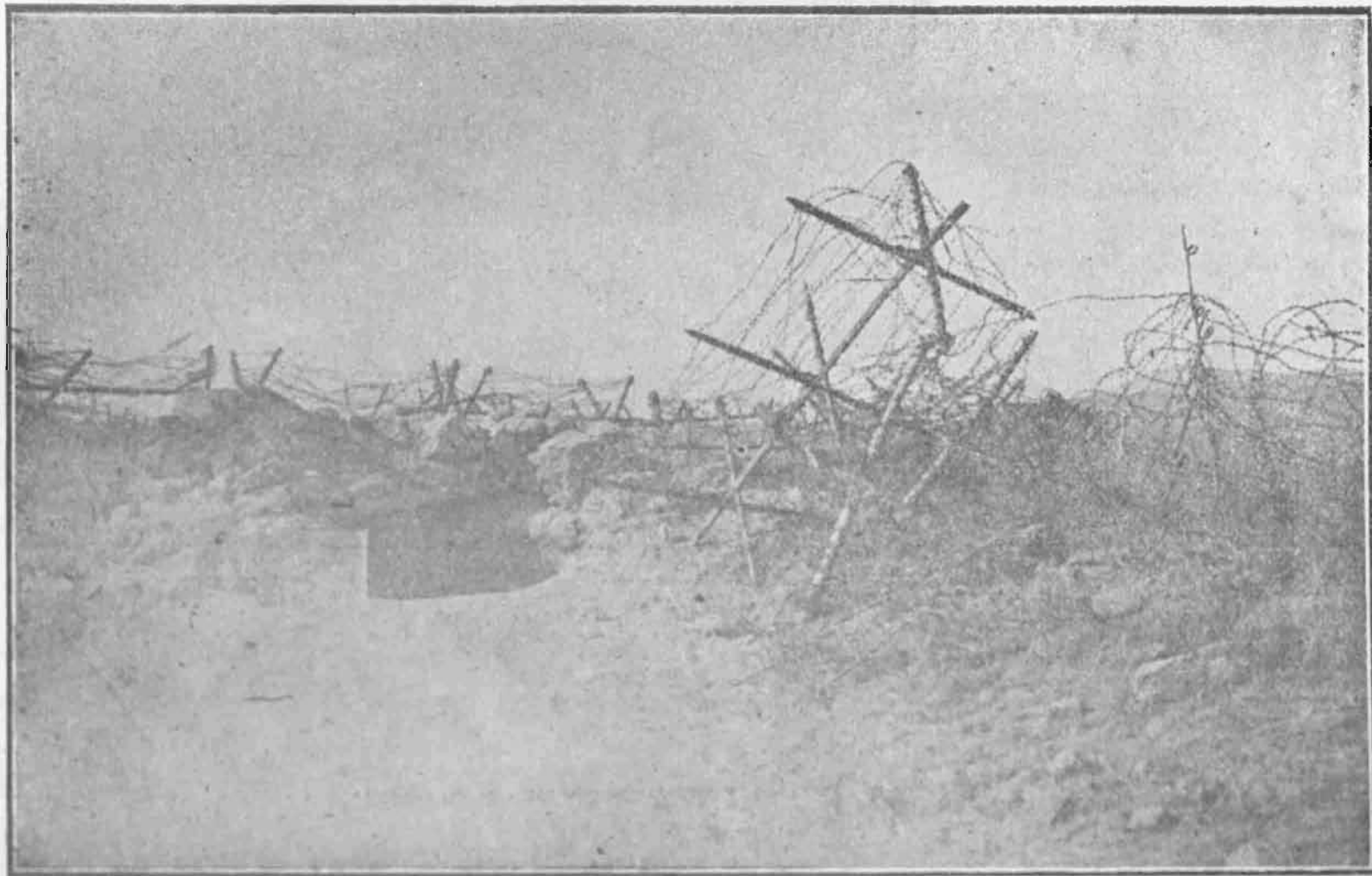

Ὁ στρατηγὸς Ἰωάννου εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης εἰς τὸ Σερῶ.
(Κλισὲ κ. Ψ.)

Ἑλληνικὸν ἀεροπλάνον σπεύδον πρὸς κατόπτευσιν τῶν ἐχθρικών θέσεων κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σερῶ. Κάτω ἀπλώνεται ἡ μαγευτικὴ πεδιάς τοῦ Ἀξιοῦ.
(Κλισὲ κ. Ψ.)

SISMANOGLIO
MEGARO

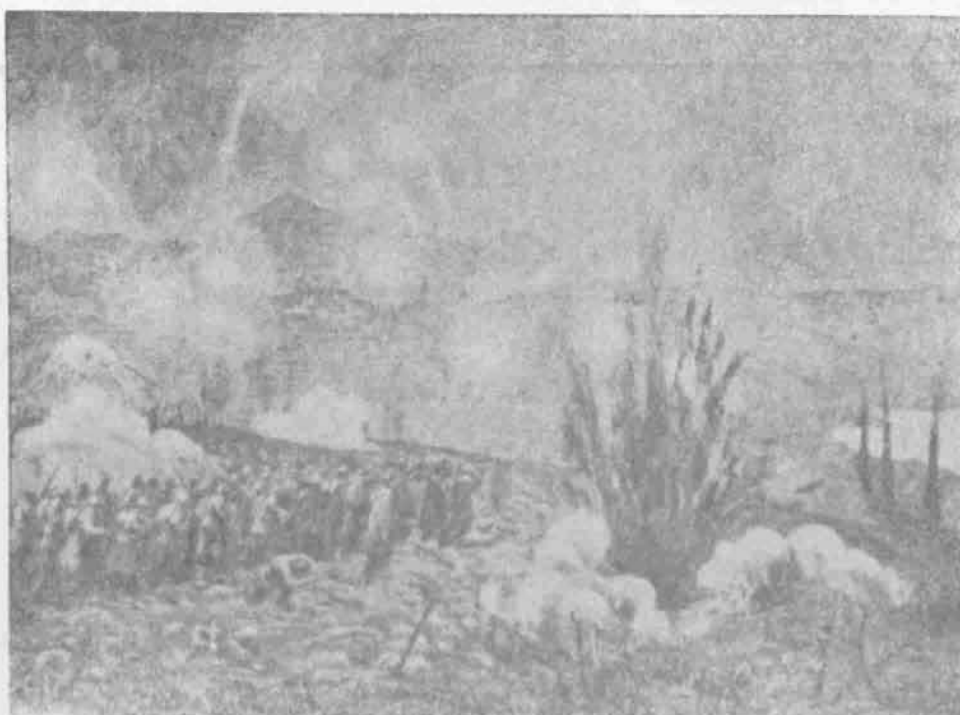

Βουλγαρικά χαρακώματα με φρικτά συρματοπλέγματα καταληφθέντα διά της λόγχης επί του Σκρά.
 (Κλισέ εκ της άνεκδότου Συλλογής Γ. Λαμπρίδου)

Και τα αποτελέσματα: Πλέον των δύο χιλιάτων Βούλγαροι αιχμαλωτισμένοι, θέσεις 'απόρθητοι εις χείρας μας και εκκληθεις εις τό εξωτερικόν.
 (Κλισέ εκ της άνεκδότου συλλογής Γ. Λαμπρίδου)

Τὸ θέαμα τῶν ἐκλυροσφορήσεων
κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σκρά. Ἔργον τοῦ
ζωγράφου κ. Α. Κογεβίνα.

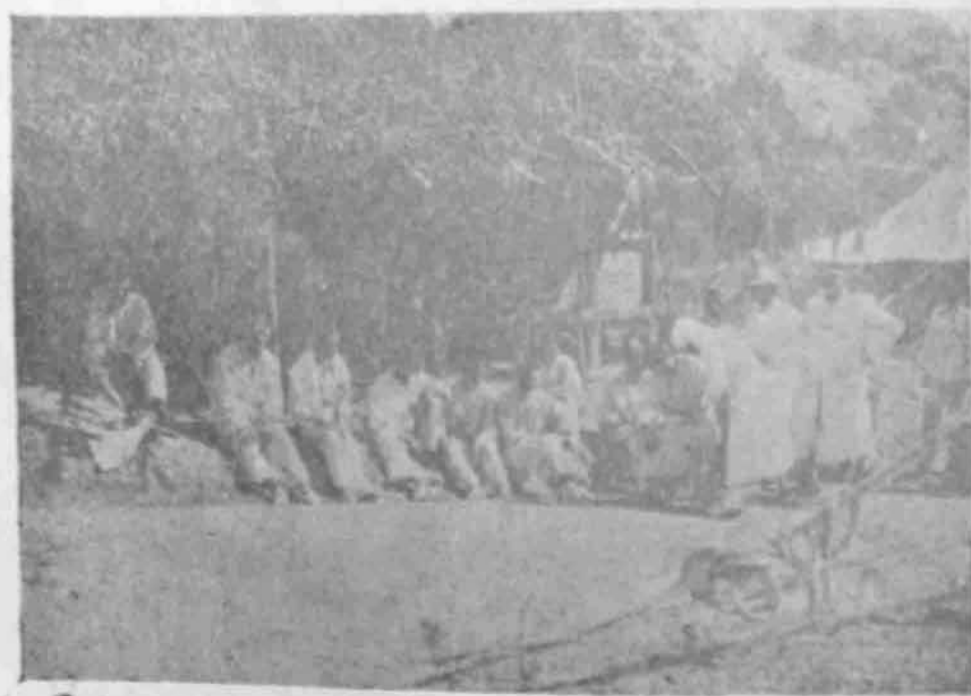
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ ΤΟΥ ΣΚΡΑ

Ὁ κ. Βενιζέλης ἐπισκέπτεται τοὺς τραυματίας εἰς τὸ πρόχειρον χει-
ρουργεῖον τοῦ Μετώπου.

Ὁ τραυματίας μετὰ τὴν μάχην τοῦ Σκρά. Ἔργον τοῦ ζωγράφου
κ. Α. Κογεβίνα.

Οἱ τραυματισμένοι κάμνουν ἡλιοθεραπείαν ἔμπρὸς εἰς τὰ πρόχειρα χειρουργεῖα

Κρητικὸς Πεντοζάλης μετὰ τὴν μάχην τοῦ Σκρά, ἐπὶ τοῦ Σκρά.

Και οι νικηται χορεύουν τους εθνικούς χορούς.

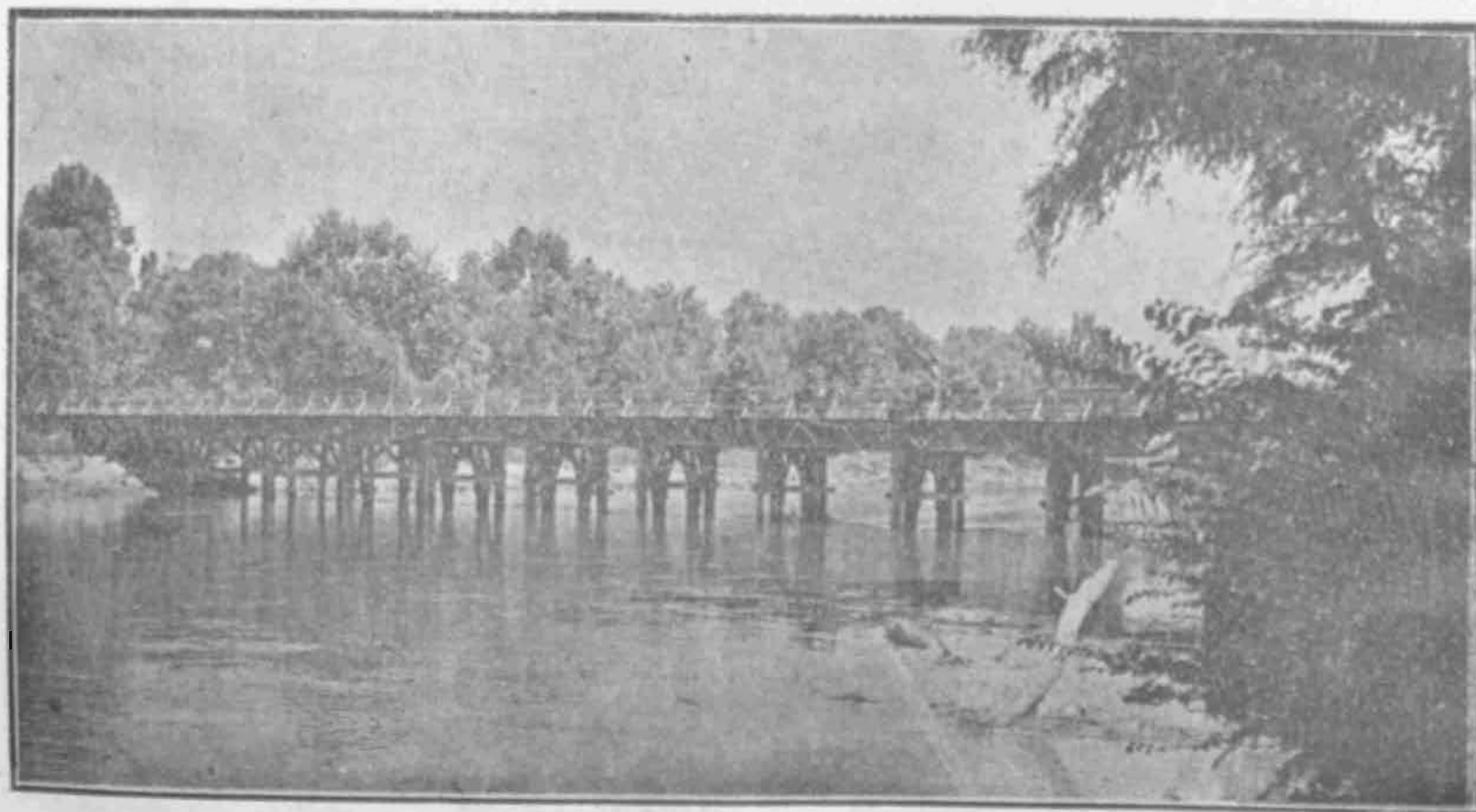
Το πεδίο της μάχης

(Κλισέ εκ της ανέκδοτου Συλλογής Γ. Λαμπρίδου)

Ο Βενιζέλος ανήλθεν εις τό μέτωπον εφ' ου: μετά την μάχην του Σκρά, προσερχόμενος εξ Αθηνών με εκατονταετηρίον δια να συγκαρῆ τόν στρατόν. Συνομιλεῖ πατρικῶς με δούλους τῆς Κοιτικῆς Μεραρχίας εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τῆς μάχης.
(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῶτου)

ΤΑ ΘΑΥΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

Τμήμα μηχανικοῦ κατασκευάζει γέφυραν ἐπὶ τοῦ Σιρμάνου.
(Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρῶτου)

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ ΚΑΙ Η ΒΟΥΛΓΑΡΟΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΙΣ (ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1918)
 Η ΟΠΟΙΑ ΕΠΕΦΕΡΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΗΣΙΝ (ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1918)

Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπιθέσεως ὁ κ. Βενιζέλος ἀνῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὸ Μέτωπον διὰ τὸ συνεννοηθῆ τελειωτικῶς διὰ τὰς λεπτομερείας ὅλας τῆς συνεχίσεως αὐτῆς. Ὁμιλεῖ πατριτικῶς μετὰ στρατιώταις ἐνὸς συντάγματος Κρητῶν οἱ ὅποιοι ἀκούουν τὰς ὑποθήκας του μετὰ σεβασμὸν αὐτόχρονα θρησασεναϊκόν. (Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπριδίου)

Ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ χαρᾶν μετὰ τὰ πρῶτα ἀγγέλματα τῆς θριαμβευτικῆς προελάσεως τῶν συμμάχων μας καὶ τῶν σιδηρῶν μεραρχιῶν μας. Παρ' αὐτὸν ὁ στρατηγὸς Ζερφίμ. (Κλισὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπριδίου)

ΠΡΟ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ!

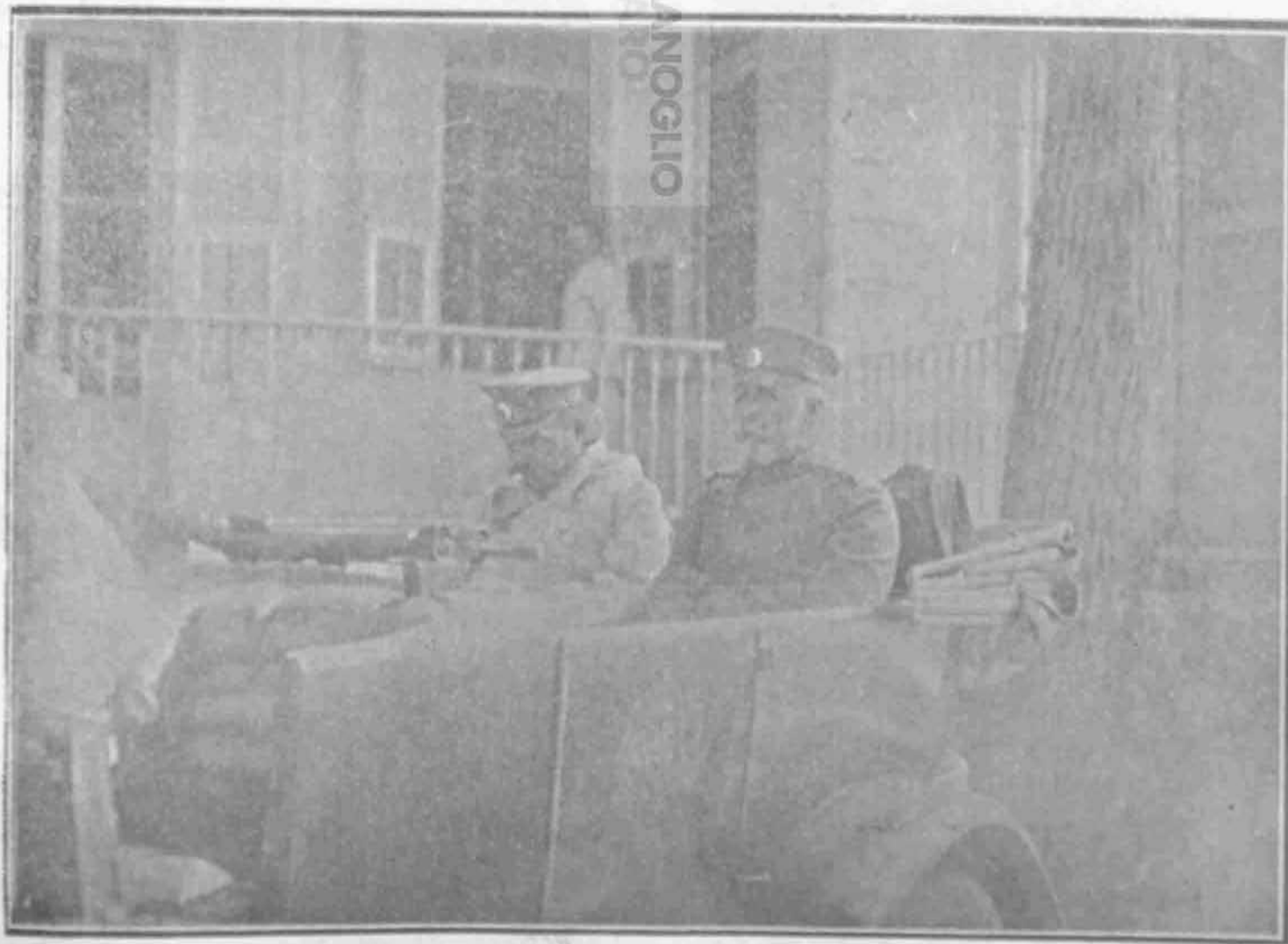
Καταυλισμοὶ Ἑλληνικῶν συνταγμάτων ἔξω τῆς Σόφιας.

ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΚΙΟΥΣΤΕΝΤΙΛ!

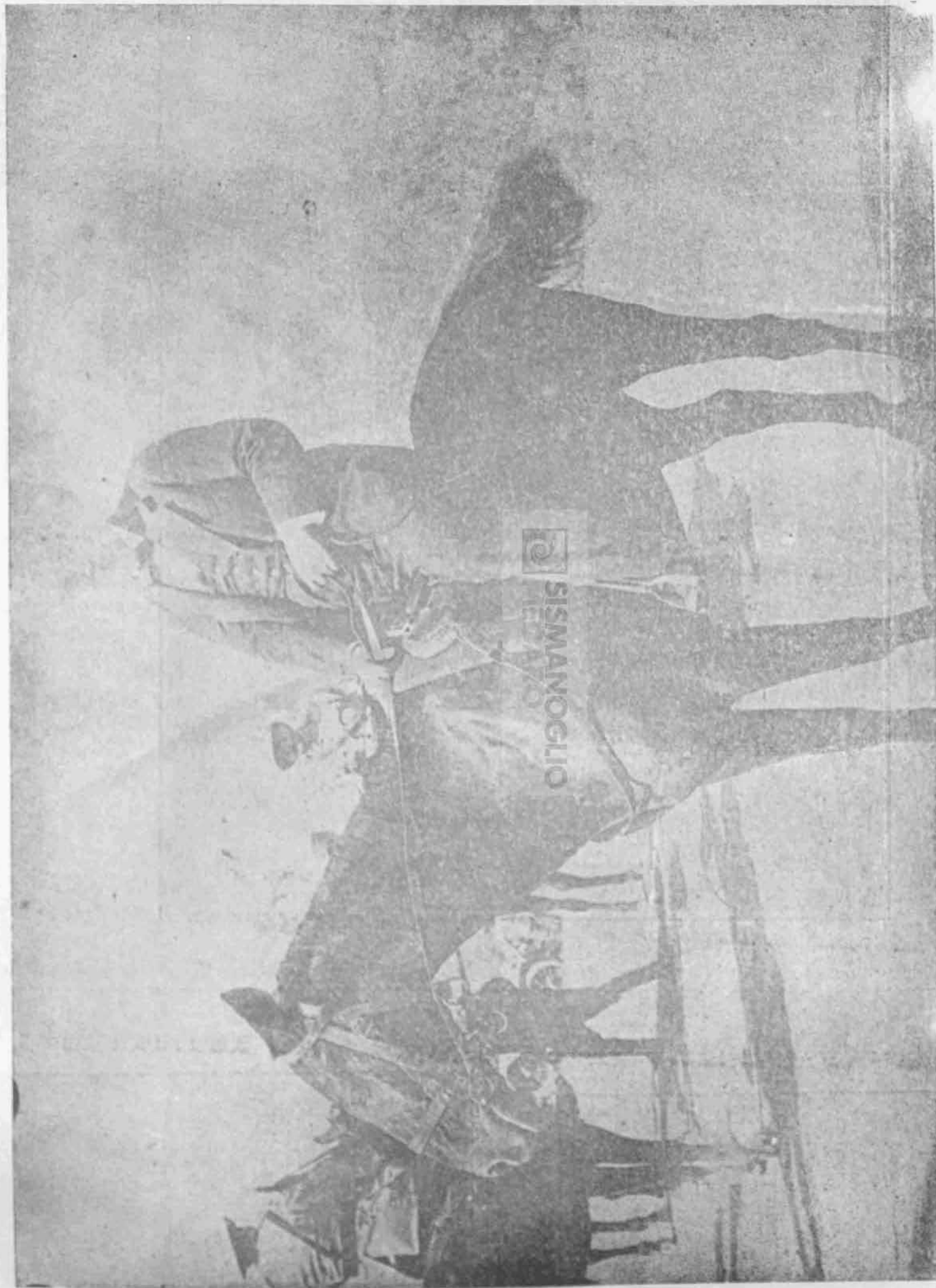
Οἱ νικηταὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Κιουστεντίλ.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΠΑΣΙΝ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΙΟΥ

Ὁ Φερδινάνδος βλέπων τὴν καταστροφὴν ἔστειλεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸν στρατηγὸν Λούκαφ νὰ ζητήσῃ ἀνακοχὴν. Ἡ φωτογραφία αὐτὴ ἐλήφθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Διακρίνεται ἔμπροσς εἰς τὸ βασιλικὸν αὐτοκίνητον, τοῦ ὁποῦ ἐπιβαίνουν, μικρὸν κινητὸν μυδραλιοβόλον. Οἱ Βούλγαροι ἀπεσταλμένοι διέσχισαν μέγα μέρος τοῦ Μετώπου μέχρις οὗ φθάσουν εἰς τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσαν καὶ ἐκράτησαν τὸ μυδραλιοβόλον των . . . ἀπὸ προφύλαξιν. (Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπριδίου)

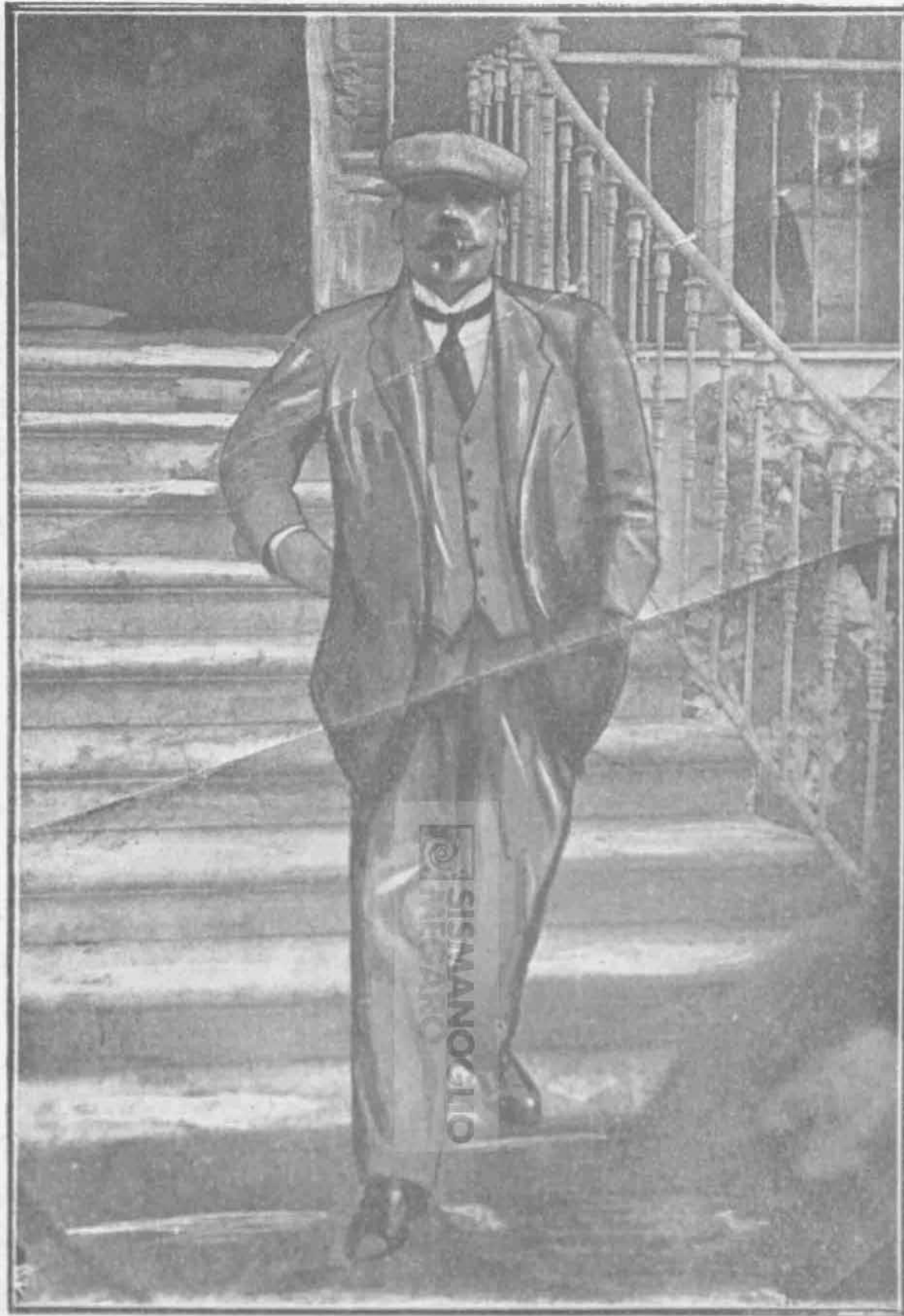
Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΚΑΒΑΛΛΑΡΗΣ

Όταν δέν ήδύνατο νά προχωρήση επί πλέον μέ τ' αυτοκίνητον έπτευν και άνήρχετο έφιππος τό όρεινόν έδαφος του μετώπου του Αξιού διά νά επιθεωρήση τάς μονάδας των τελευταίων γραμμών του Μετώπου.

(Κλιση έκ τής άνεκδότου Συλλογής Γ. Λαμπριδίου)

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΧΘΥΡΙΚΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΙΝ

Τότε ἔφθασεν ἀσθροίνων εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ὁ Βούλγαρος ἀπεσταλμένος Ἄνδρέας Λιάπτσουφ διὰ νὰ ἐκλιπαρήσῃ πλέον εἰρήνην.

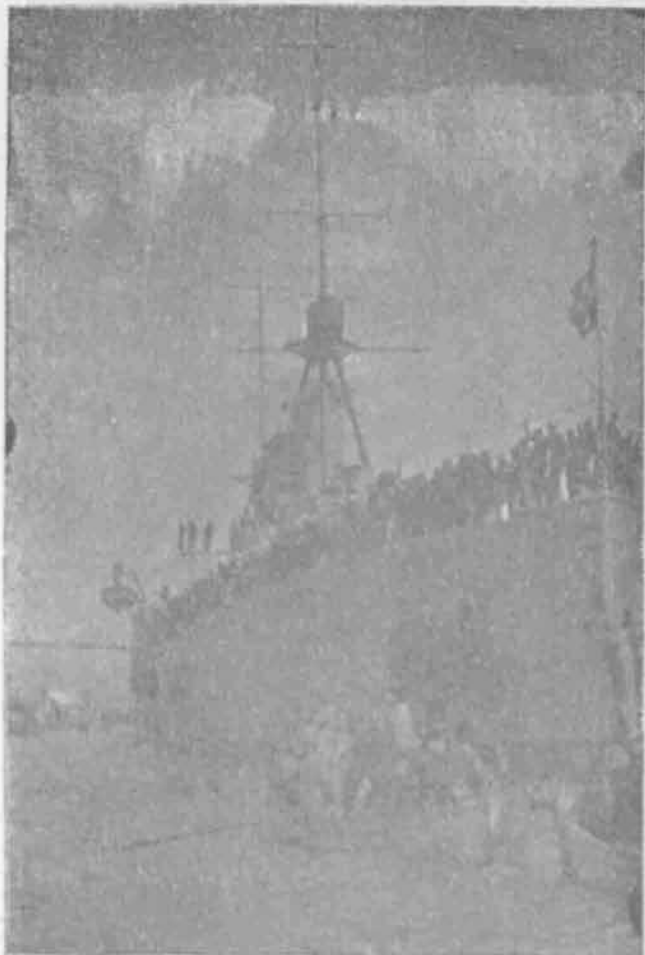
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΧΗΝ

Τὸ «Βέλος» εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ μουσικὴ τοῦ «Ἀβέρωφ» παινίζουσα ἐπὶ τοῦ θεωρητοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν χάριν τῶν χιλιάδων ἐπισκεπτῶν τοῦ πολεμικοῦ.

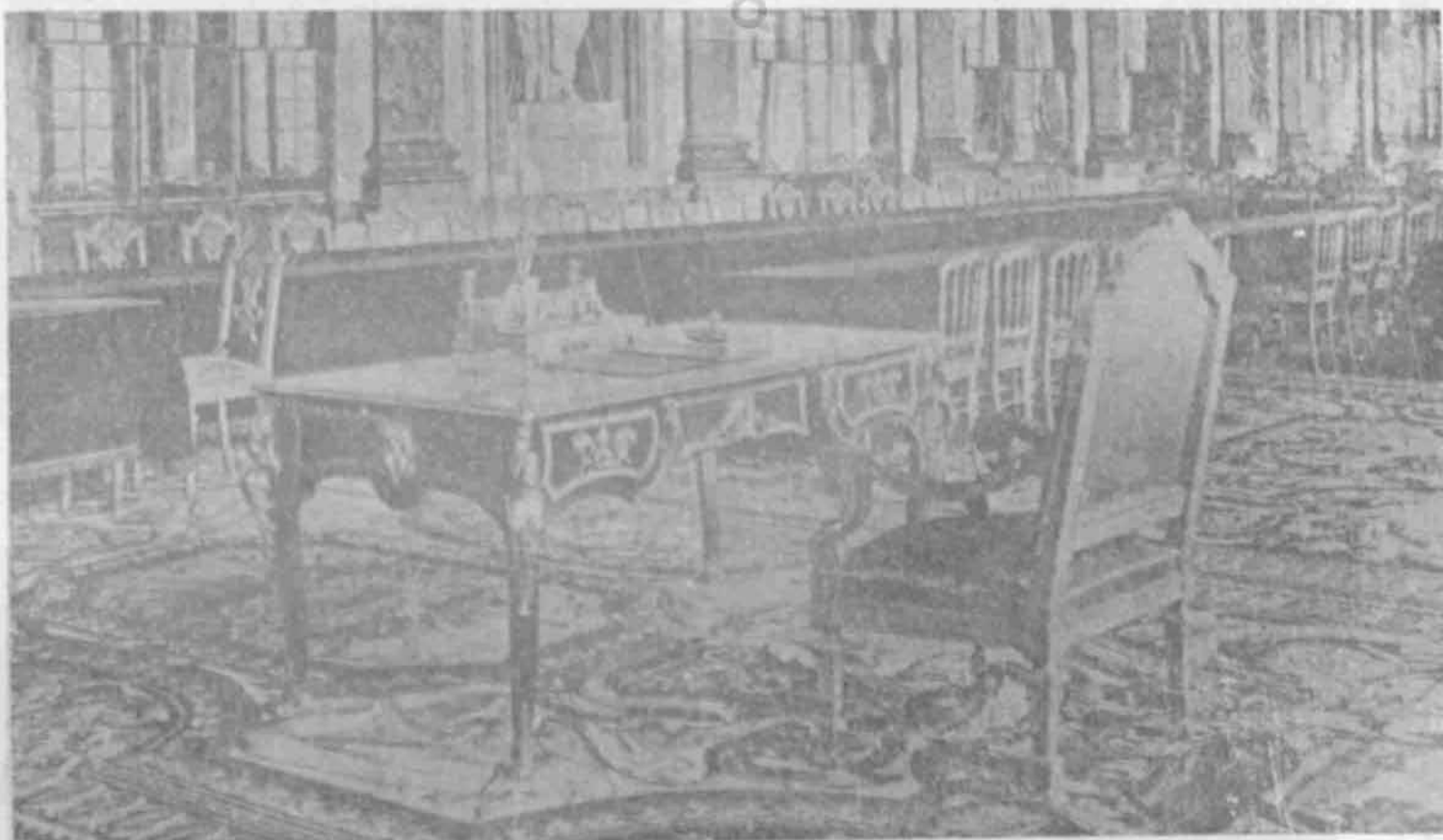

‘Ο «'Αβέρωφ» εις την Κωνσταντινούπολιν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνακομὴν.

‘Η «'Αμφιτρίτη» εις τὴν Σμύρνην.

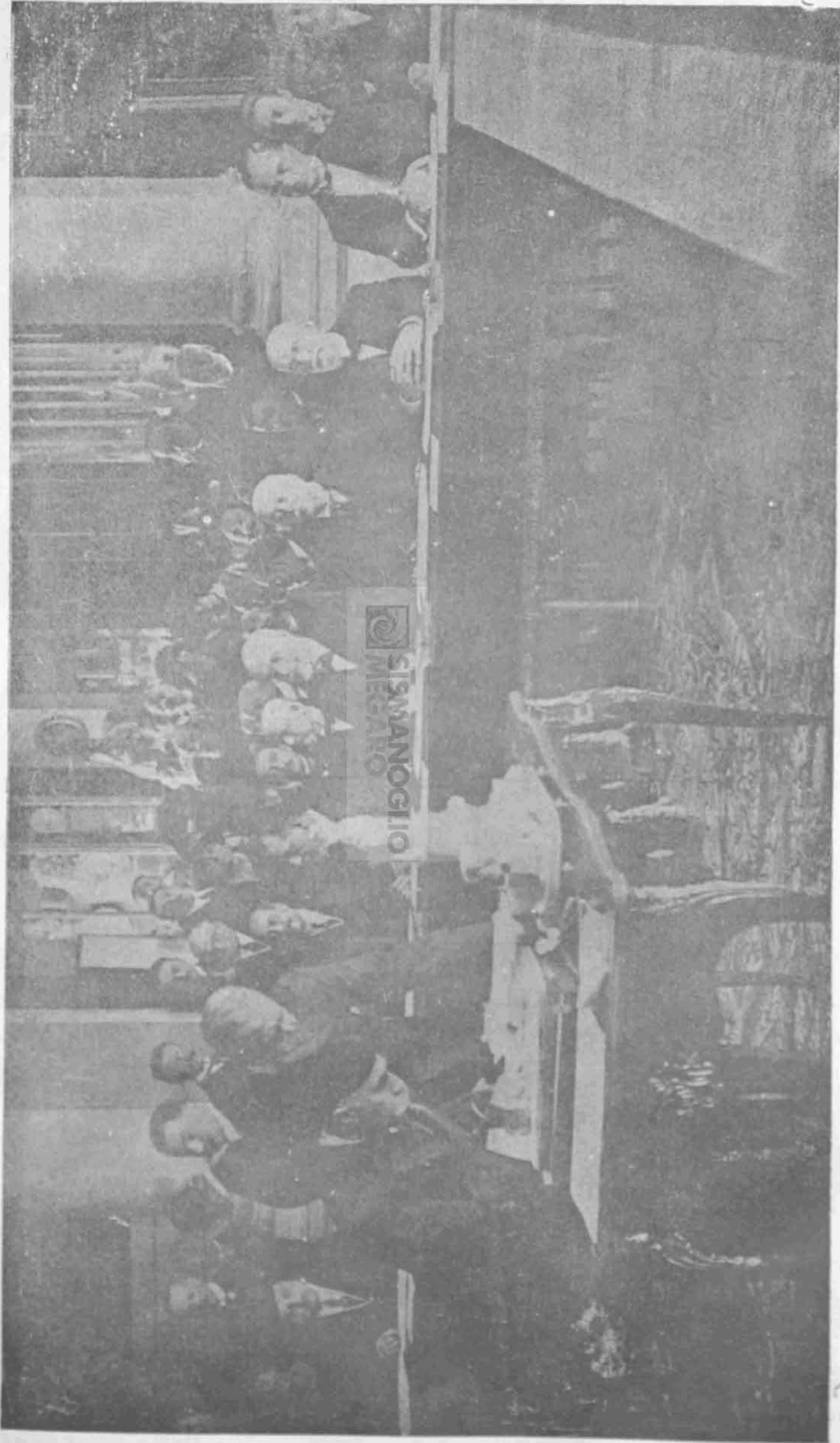
Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΙΝ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνακομὴν ὁ κ. Βενιζέλος σπεύδει εἰς τοὺς Παρισίους νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν πρὸ τοῦ μεγάλου Συνεδρίου τῆς Εἰρήνης καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀποδοχὴν τῶν ἐλληνικῶν ἐθνικῶν διεκδικησίων.

‘Η ἱστορικὴ τράπεζα εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεγράφη ἡ γερμανικὴ συνθήκη. ‘Η φωτογραφία ἐλήφθη εἰς τὴν Γκαλερί ντὲ Γκλάς ὀλίγα λεπτὰ πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης. (Κλισιὲ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπροῦ)

Η ΤΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΤΡΟΦΙΚΗΣ

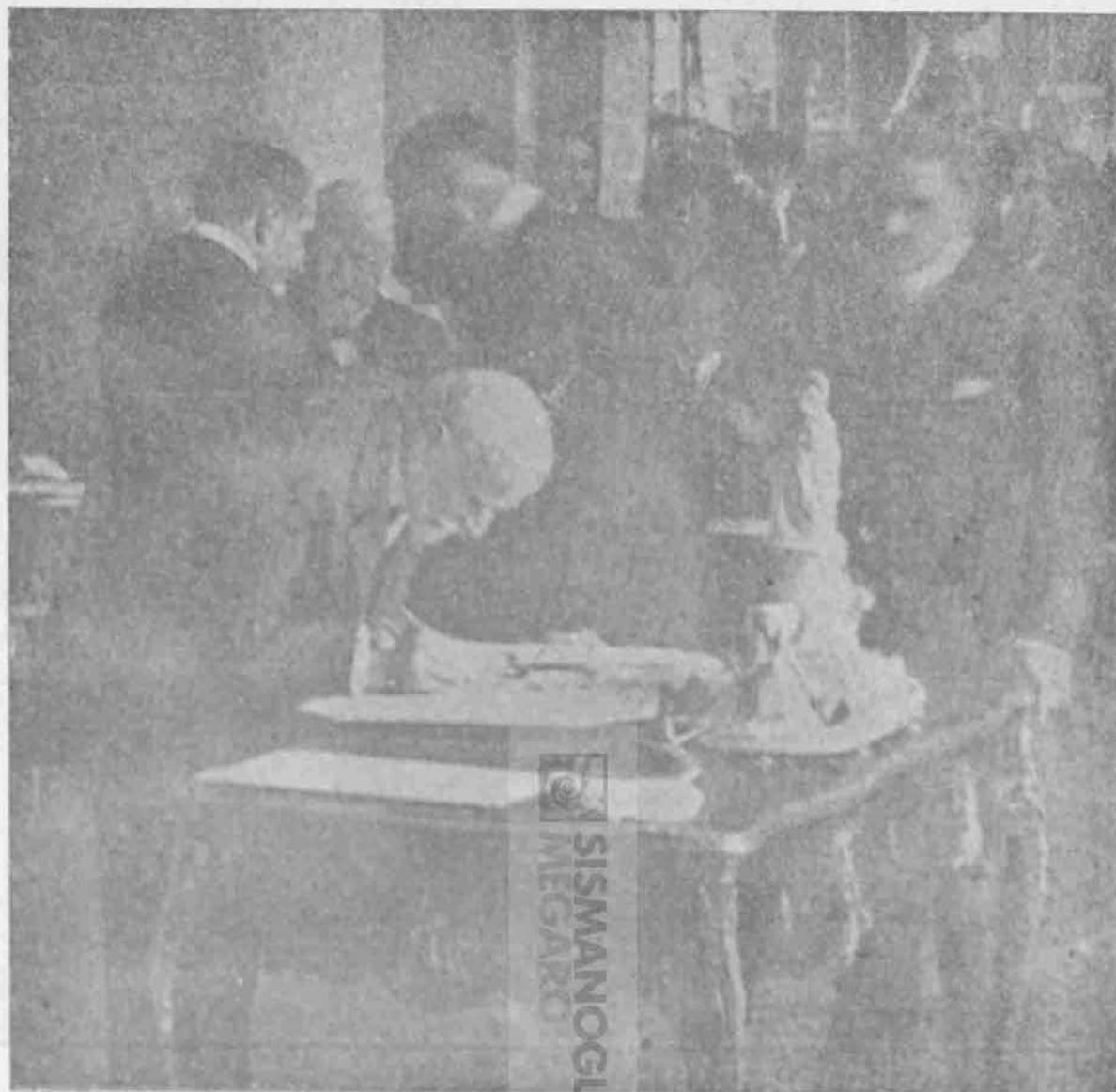

Υπογράφει ο πρόεδρος της Τουρκικής Αποστολής

(Κλίση επί της άνεκδότης Σύλλογος Γ. Λαμπρίδου

Η ΜΕΓΑΛΗ ΣΤΙΓΜΗ.

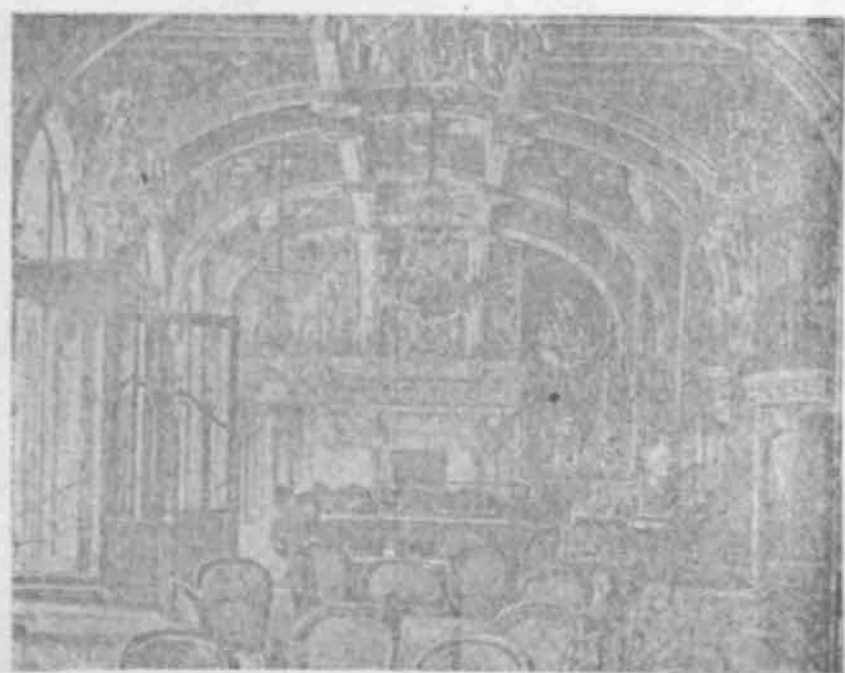
ΚΑΙ ΕΠΗΚΟΛΟΥΘΗΣΕΝ Η ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ

Ο Βενιζέλος υπογράφει.

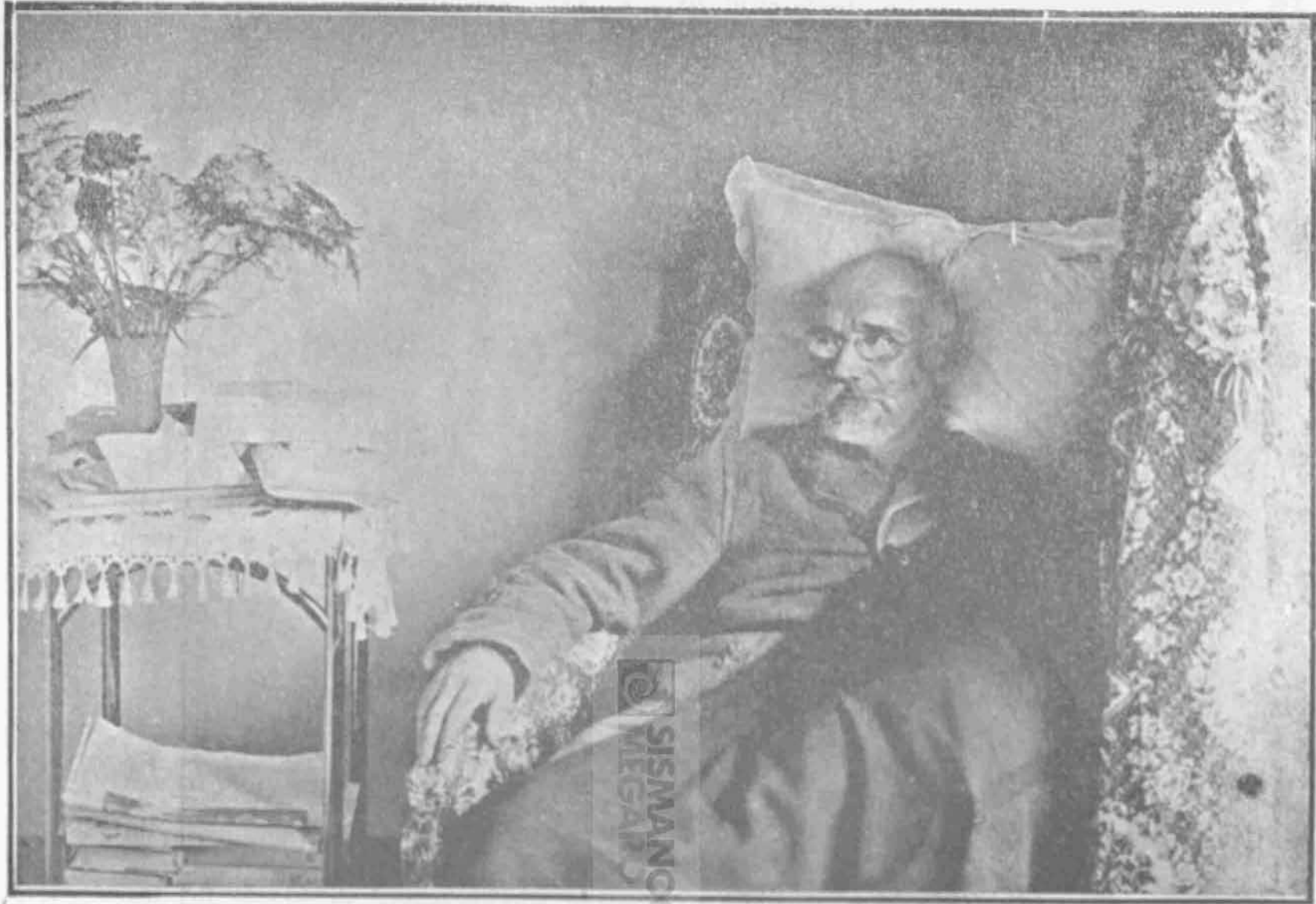

Προσηγήθη η υπογραφή της Βουλγαρικής ειρήνης.
Ἡ ἑκκλησία τῆς Μαδρίτης, εἰς τὸ Νεϊγύ, παρὰ τὰς Παρισίους, ὅπου
κατέλυσε ἡ ἐπὶ τὸν Σαϊμουλίσκου ἀποστολή διὰ τὴν ὑπογραψὴν τῆς
εἰρήνης.

Ἡ αἴθουσα ὑποδοχῆς τῆς ἐπαύλεως τῆς Μαδρίτης.

ΑΛΛ'ΟΙ ΕΦΙΑΛΤΑΙ ΑΓΡΥΠΝΟΥΝ. Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΚΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΤΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΤΗΣ ΛΥΩΝ ΕΙΣ ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ

Ο ένοχος πληγωμένος εις την Κλινικήν της οδού Ζώρζ Μπιζέ.

Ο Τσερέπης

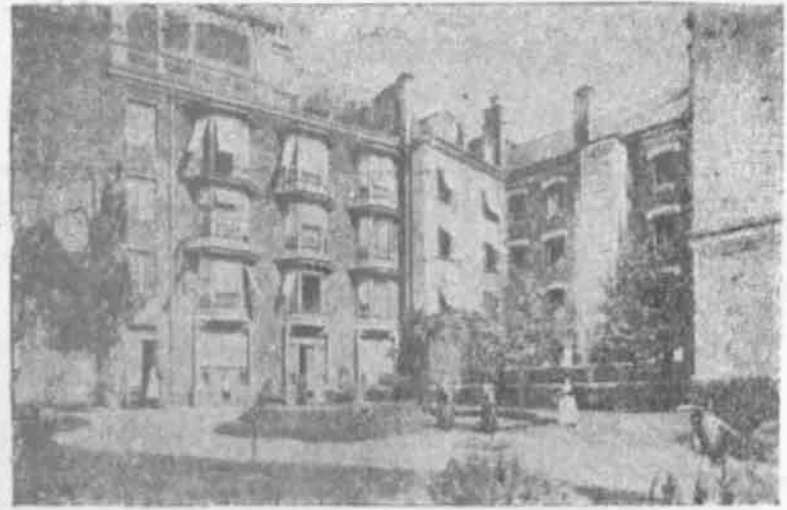
Ο Τσερέπης εις την αστυνομίαν
την νύκτα της αποχείρας και της συλλήψεώς του.

Ο Κυριάκης

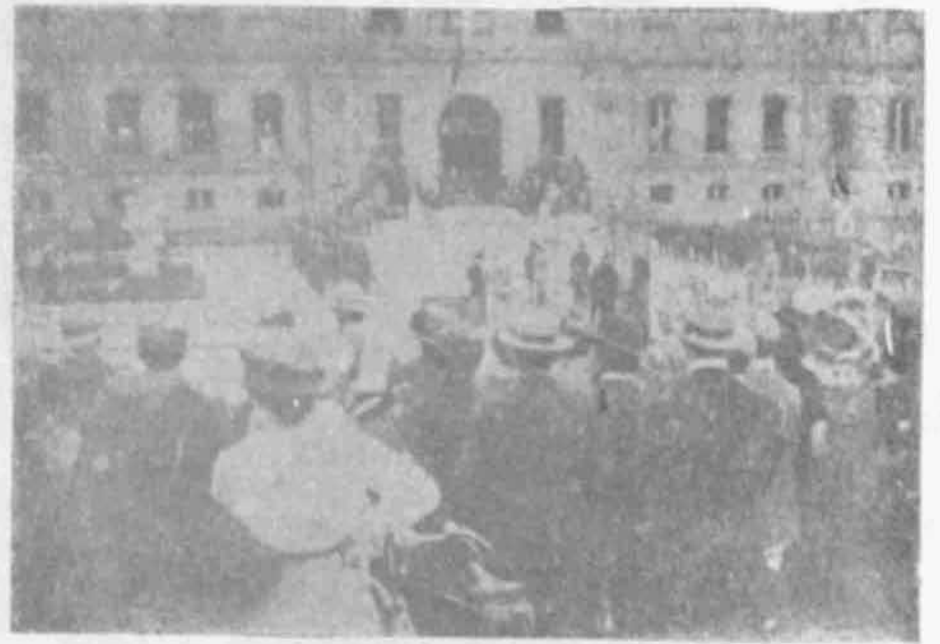

Ο Τσάρνας; μίαν εβδομάδα μετά την άλωσησαν.

Ἡ Κλινική καὶ ὁ Κήπος τῆς Κλινικῆς τῆς ὁδοῦ Ζωρζ Μπιζέ. Εἰς αὐτὴν ἐνοσηλεύθη καὶ ὁ Γεώργιος Κλεμανσώ μετὰ τὴν ἐναντίον του ἀπόπειραν τοῦ ἀναρχικοῦ Κοτέν.

Ἡ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΣΕΒΡΩΝ

Τὸ πλῆθος πρὸ τῶν ἐργοστασίων τῶν Σεβρῶν κατὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς συνθήκης.

(Κλισὴ Ἐρασσιτέζου)

Ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ὁ ὁποῖος
ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ ἐκὶ τῶν ἡμερῶν του
τὴν Ἑλλάδα μεγάλην.

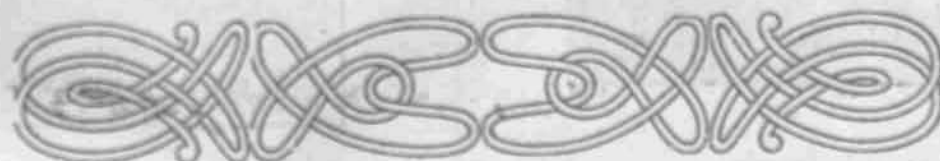
Η ΑΠΟΒΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΜΥΡΝΗΝ

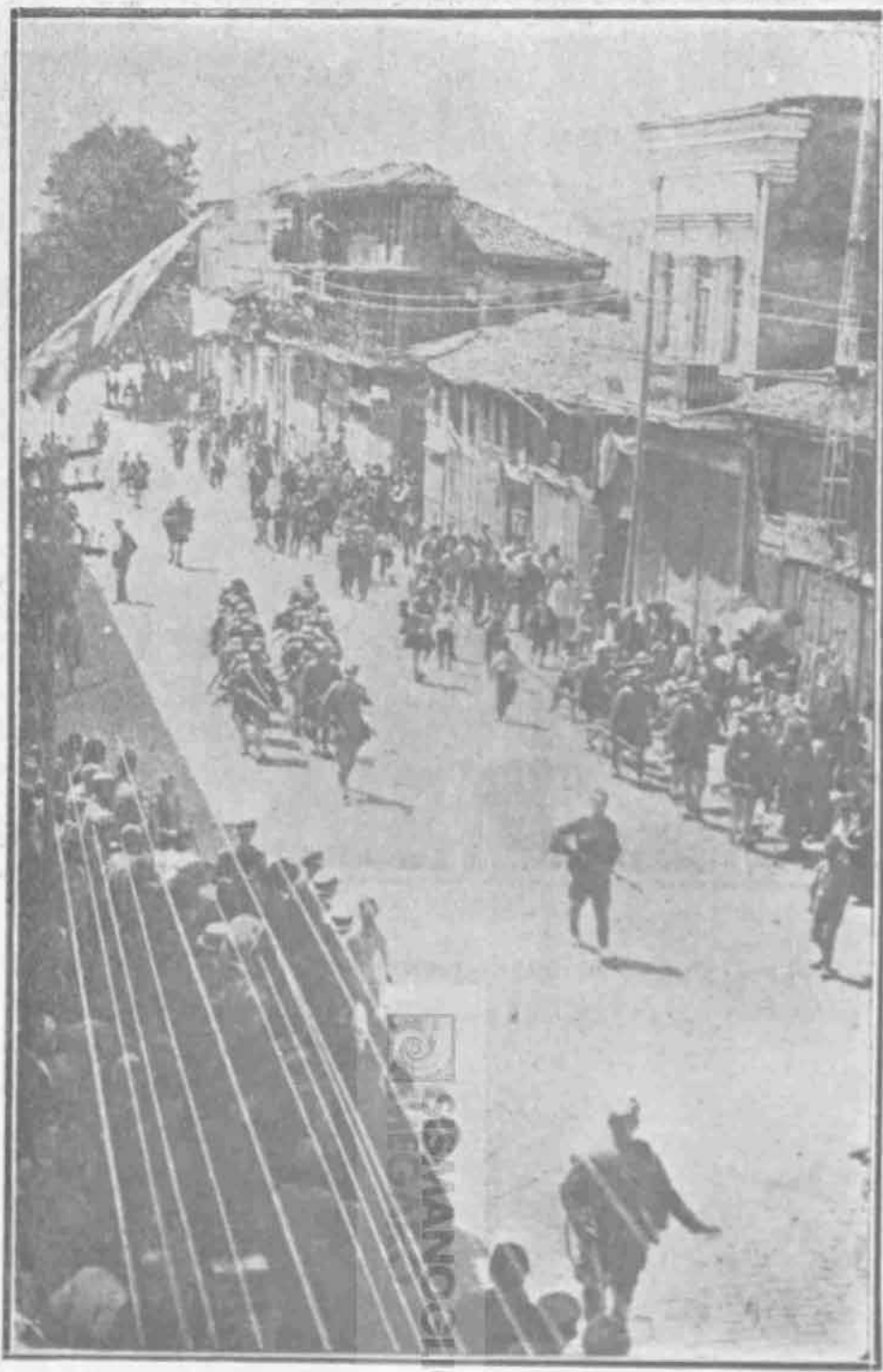
Ἐν τῷ μεταξύ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἔχει πανταλοσθῆ ἡ ἀπόβασις εἰς τὴν Σμύρνην.
Αἱ πρῶται ἀποβιβαζόμεναι δυνάμεις.

Τσολιᾶδες χορεύοντες εἰς τὰς ἐξοχὰς τῆς Σμύρνης,
ἓνα ἀπόγευμα Κυριακῆς.

Η ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ ΣΙΣ ΤΡΟΠΩΝ Η

Ἡ εἰσοδος τῶν πρώτων τμημάτων εἰς τὴν Θρακικὴν πρωτεύουσαν.

Προηγίθη αὐτῆς ἡ σύλληψις τοῦ Ταγιάρ.
Ὁ Ταγιάρ μετὸν Γεν. Διοικητὴν Θράκης κ. Βαρβακάν.

Τὸ εὐζωνικὸν ἀλόσπασμα τὸ μεταφέρει τὸν Ταγιάρ Ἀθήναις.

Ἡ λέμβος ἣ ἐποία ἔφερον εἰς τὸν «Ἀβέρωφ» τὴν εἰδησίην ὅτι ἡ Ραιδεστός ἐξεκελεύθη καὶ διὰ τῆς ὁποίας προσεκαλεῖτο ὁ Βασιλεὺς νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν Ξηράν πρὸς κατάληψιν αὐτῆς.

Οἱ παραδώσαντες τὸν Ταγιάρ.

ΠΡΟ ΤΗΣ ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ

Ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος πρὸ τῆς Ραιδεστοῦ.
Ὁ Ἀλέξανδρος παρατηρεῖ τὴν πόλιν.

Ἡ ἐποστολὴ τῆς σημαίας.

SISMANOGLIO
MEGARO

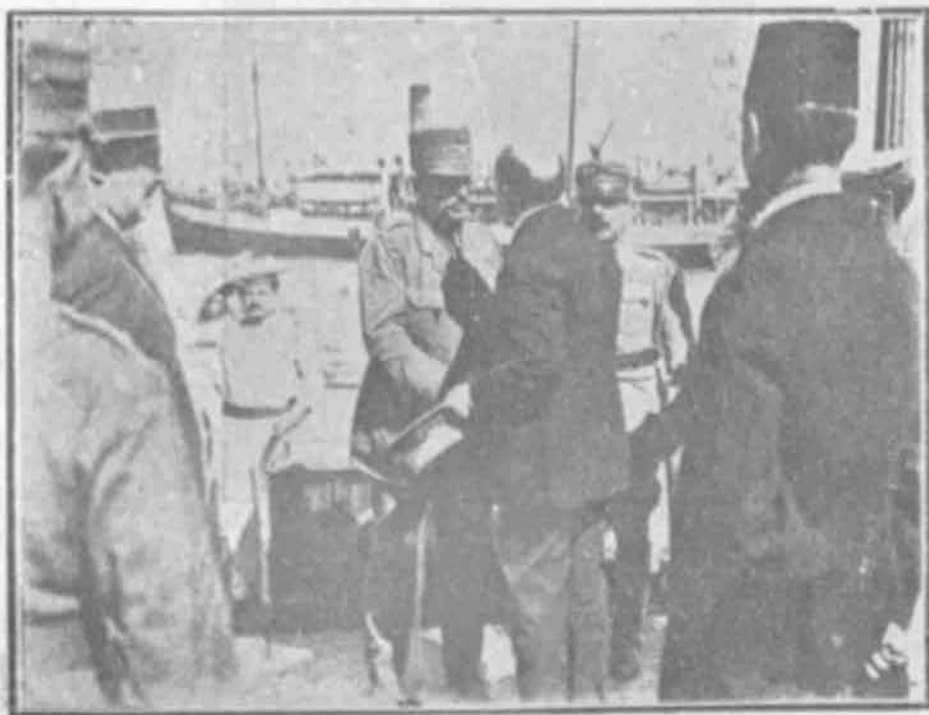

Μία πλευρά της Βύλας Ντεβα σάν.
(Κλισέ παραχωρηθέντα υπό του κ. Γιαννακούλια.)

Ἡ ἔδρα τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ ΣάνΡέμο κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἐντολή νὰ ἐπιβάλη εἰς τοὺς Τούρκους τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης.

SISMINGLIO
MEGARO

Ὁ Ἀρχιστράτηγος Παρσκενόπουλος ἐπιστρέφει εἰς τὴν Σμύρνην μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν ἐπιτυχίαν τῆς προελάσεως τοῦ θέρους τοῦ 1920 γινόμενος δεξιὸς ἀπὸ τὸν κ. Στεργιάδην.

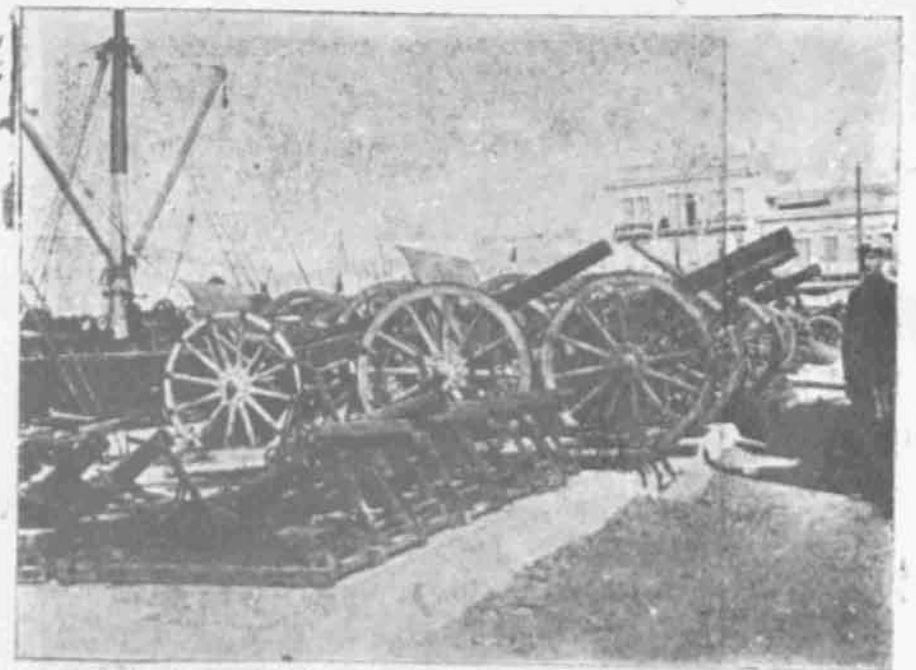

Ὁ Ἀρχιστράτηγος μέσφ τῶν ἐπισήμων κατὰ τὴν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν τὴν ὁποίαν τοῦ ἔκαμεν ὁ Λαὸς κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του.

Τηλεβόλα καταληφθέντα κατά την προέλασιν και μεταφερθέντα εις τὰς Ἀθήνας, πρὸ τοῦ Πειραιῶς.

Εἰς τὸν Πειραιᾶ.

Τὸ Μπανιόλ εἰς τὸ ὁποῖον ἔμεινε περίπου ἕνα μῆνα (τὸν Αὐγούστου τοῦ 1920) διὰ τὰ ἀναπαυθῆναι ὀλίγον ἀπὸ τοῦς ὑπερανθρώπους μόχθους τῶν δύο τρικυμιωδῶν ἐτῶν τῆς Συνδιασκέψεως.

SISMANOGGIO
MEGARO

Τὸ Ξενοδοχεῖον τῶν Θερμῶν εἰς τὸ ὁποῖον κατέλυσεν εἰς τὸ Μπανιόλ. (Κλισιὲ παραχωρηθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Γιαννακοῦλια).

Ο ΣΩΜΑΤΙΚΩΣ ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΕΝΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ....

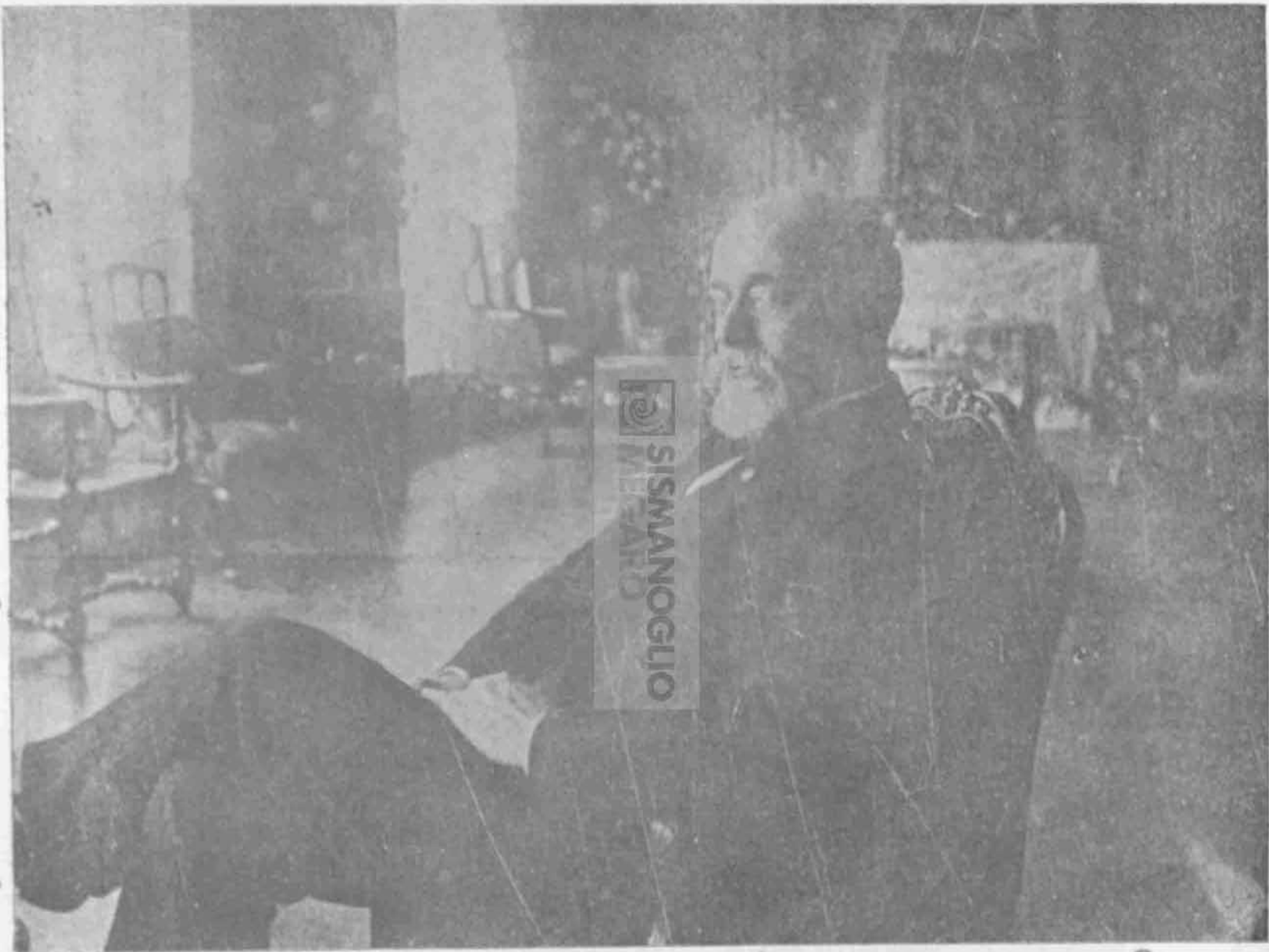

Και ο Βενιζέλος πατριχεύει εις την «Ελλάδα επί του «Αβέρωφ»
εὐθύς μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς συνθήκης τῶν Σεβρών.
*Ἡ φωτογραφία ἐλήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ κατὰ τὴν ἐκεῖ ἀφιξίν του.

...ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΩΣ ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ.

Ἄλλ' ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὸν ἐπλήγωσεν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν του βαθύτατα μετὴν ψῆφον του τῆς 1ης Νοεμβρίου. Ὁ Βενιζέλος εἰς τὴν ἑταιρίαν Ζερβουδάκη, εἰς τὴν Νίκαιαν, συντετριμμένος. Ἡ φωτογραφία ἐλήφθη ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν του εἰς τὴν ἐξουσίαν του. (Κλισὲ Βλαπριέ)

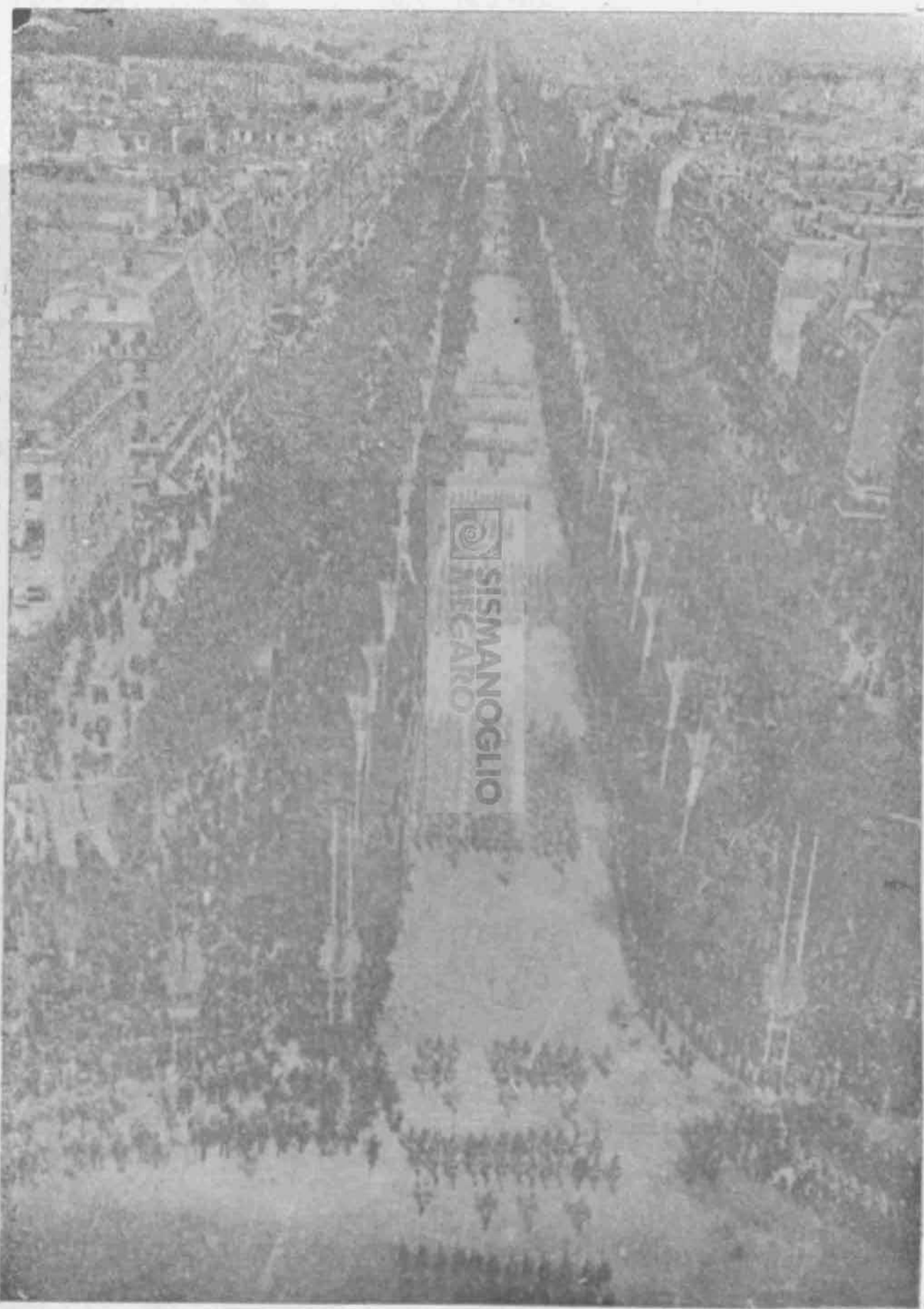

Ποσην ὀδύνην προδίδει καὶ αὐτὴ ἡ ἔκφρασις του, πόσος πόνος πιέζει τὸ
σιῆθος του καὶ συναπὸ ὀδυνηρῶς τὴν ψυχὴν του.....

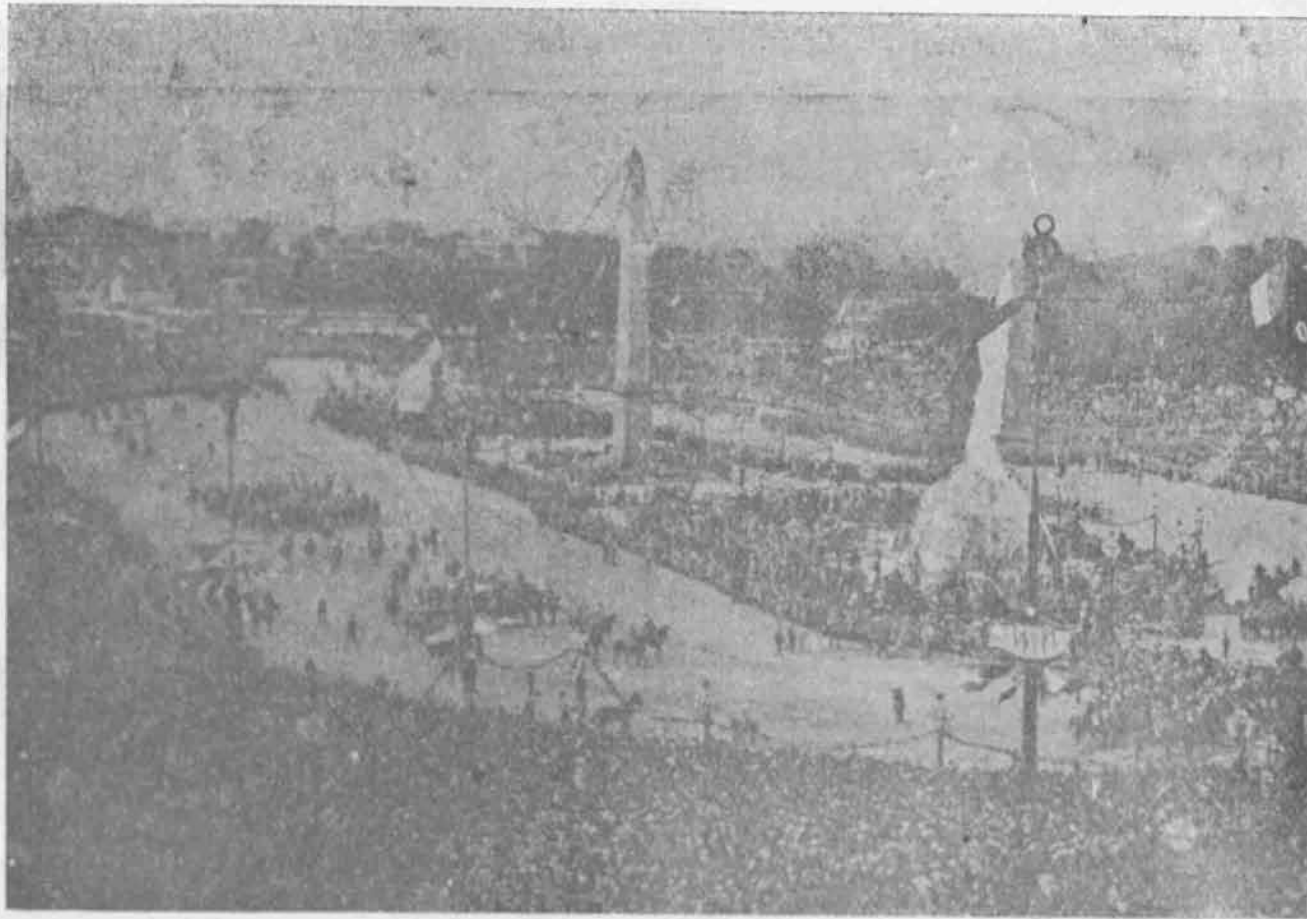
(Κλισιὸν Blanpied)

Η ΑΠΟΘΕΩΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ.

(1)14 Ιουλίου 1919)

Οἱ συμμαχικοὶ στρατοὶ παρελαύνουν εἰς τὴν φημισματοειδήν Λεωφόρον τῶν Ἑλισίων Πεδίων πανηγυρικῶς διακεκοσμημένῃ.
(Κλιεὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαμπρίδου)

Τέσσαρα ἑκατομμύρια ψυχῶν παρηκολούθησαν τὴν ἀπερίγραπτον καὶ μεγαλοπρεπεστάτην φαντασμαγορίαν ἐκείνης τῆς παρελάσεως ἣ ὁποία θὰ μείνη ὡς ἓνας θρόνος. Δύο ἑκατομμύρια πρόσωπα ἦλθον ἐπίτηδες ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας διὰ νὰ παραστώσιν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς εὐχῆς ὅλων τῶν συμμαχικῶν ἔθνων. Τὸ θέαμα τοῦ ἀνθρωποπαγεανοῦ εἰς τὴν Πλάς-ντε-λάΚονκόρντ.

ΟΤΑΝ ΑΚΟΜΗ Η ΕΛΛΑΣ ΗΤΟ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΤΗΣ.

Τὸ ἑλληνικὸν ἀποσπασμα διέρχεται διὰ τῆς θριαμβευτικῆς Ἀψίδος διὰ νὰ κατέλθῃ καὶ αὐτὸ μὲ τὴν σειρὰν του τὴν Λεωφόρον τῶν Ἡλυσίων Πεδίων. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ θαυμαστοῦ ἀποσπασματος σχηματισθέντος ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐπιλέκτων ὁ ταγματάρχης Μπέλιος καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς κ. Νάσος Πολίτης.

Ένας όμιλος μαθητών με τους διδασκάλους των έτυφημοών τους παραλαύνοντας ήρωας.

Την νύκτα ή πόλις έφωταγωγήθη κατά τοιοϋτον τρόπον ώστε ήτο κυριολεκτικώς ώσαν ήμέρα. Όνειρον ρευστοποιημένον εις πραγματικότητα.
(Κλισέ εκ τής ανέκδοτου Συλλογής Γ'. Λαμπριδου)

Τὸ πλῆθος εἰς τὴν Λεωφόρον τῶν Ἑλευσίων Πεδίων περιδιαβάζει μετὰ τὸ τέλος τῆς παρελάσεως. Ἡ σημαία μας κυμαίσει εἰς πολλοὺς πασσάλους τῆς κατὰ μῆκος τῆς Λεωφόρου διακοσμήσεως.

(Κλισὸς ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς Γ. Λαυτρίδου)

Ὁ περίφημος ἀεροπόρος μας Ψαλλίδας, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ὅποιος ἐκπαιδευθεὶς καὶ ὑπηρετήσας ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν διοργάνωσε σημαντικὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς ἀεροπορικῆς ὑπηρεσίας.

(Κλισὸς κ. Χ.)

Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΗΡΩΣ ΙΔΙΩΤΕΥΕΙ ΠΛΕΟΝ.

Μετά τεσσάρων ετών ζωὴν τοῦ πλέον ἀντόνου καὶ ὡραίου ἠρωσμοῦ ὁ ἔθνικὸς ἦρως ἀναπαύεται τέλος . . . εἰς τὴν βασανιστικὴν περὶαν τοῦ. Ἐνας περίπατος εἰς τὰ βουνά. Ὁπισθεν τοῦ κ. Βενιζέλου διακρίνεται ὁ πρόην Διευθυντὴς τῆς «Πατρίδος» κ. Λαμπράκης.

Εἰς ἓνα ξενοδοχεῖον εἰς τὰ βουνά τῆς Ἑλβετίας.

Εἰς τὰ βουνά τῶν γαλλοελβετικῶν ἔσυνόρων με μερικὸς ἑλλοὺς (περιηγητὰς. (Αἱ φωτογραφαὶ ἐλήφθησαν μερικὰς ἑβδομάδας πρὸ τοῦ εἰς Ἑλβετικὴν ταξιδίου του.)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑ "ΗΡΩΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ,"

Ἀντιναύαρχος Γρίνης Πολ. 1
 Ἀντιστρ. Ἰωάννου
 Α. Καλλιβρούσης Πολ. 1
Εὐγ. Φροντ. κ. Ἀντωνιάδου
 Στεφάνου
 Οἰκ. Μιχαὴλ Κοστομένο
 Γεώρ. Κιουπλιώτης
 Ἀνδ. Σωτηριάδης
 Θεοδ. Χαριτωνίδης
 Γεώρ. Γίζας
 Νικόλ. Κωρακίδης
 Ἀβ. Γιαννόπουλος
 Ἀθ. Γ. Μανωλόπουλος
 Θ. Φιλομαθῆς
 Γ. Κούπας
 Ι. Βαφειδῆς
 Κ. Ν. Κωνσταντινίδης
 Μ. Β. Αβαρούρης
 Ἰ. Ἀρσιμαδῆς.
Εὐγ. φρον. κ. Διευθ. Ἀερ.
Σχολ. Κοινοκαλίου.
 Οἱ κ. κ. Λάζαρος. Ἀμαξόπουλος
 Παν. Χαλιόπουλος
 Β. Καραβασιλῆς
 Χρήστος Τουρκοῦτης
 Χρήστος Μυστακόπουλος
 Ἐλένη Σ. Σολωμοῦ
 Εἰδοξία (δυσανάνωστον)
 Ἰωάν. Νικολαΐδης
Εὐγ. φρον. Διευθνή Παρθ.
Κοινοκαλίου Σόμ. 8 Πολ. 2
Εὐγ. Φροντ. Κ. Ααζαρίδου
 Οἱ κ. κ. Κωνστ. Ααζαρίδης
 Γεώργ. Ἀποστολίδης
 Ι. Μ. Τζαύρος
 Νικόλ. Δημητριάδης
 Νικ. Μανρομμάτης
 Λάζ. Σαπουντζάνης
 Ἰωάν. Ααζαρίδης
 Ἰωάν. Μανρομμάτης
Εὐγ. φρον. κ. Ι. Ἀλευροπούλου
 Ἀδελφοὶ Καλαντζῆ
 Ν. Ἀλευροπούλος
 Ἰωάννης Ἀγγελίδης.
 Νικ. Νομικός
 Ἀργ. Κουάκης
 Παντ. Σκαναβῆς
 Ἀν. Δούσας
 Ὀδ. Σαζίνης
 Θεοφ. Χρυσόστομος
 Σαβ. Κωνσταντινίδης
 Χρ. Παρασκευάσπουλος
 Α. Πατρικίος καὶ υἱός
 Θ. Κουρμούσης Πολ. 1
 Ι. Ἀλευροπούλος
 Δ. Μερίκας
 Π. Ἀλευροπούλος
Εὐγ. φρον. κ. Σουβαζίδη
 Οἱ κ. κ. Βασίλ. Μιμηροπούλος
 Δημ. Π. Περδικάρης
 Ἰωάν. Δρακόπουλος
 Ν. Παπαζήλους
 Στ. Νικολαΐδης
 Κ. Ἀσπμακόπουλος
 Ν. Θωμαΐδης
 Ἀν. Τσίτσος
 Β. Θεοφιλίδης
 Ε. Οἰκονομίδης
 Ἀλ. Βωΐδης
 Α. Θεολόγος
 Ἀλ. Ἰορδανόπουλος
 Α. Ζάμπουλος
 Θ. Γκιουζένογλου
 Ν. Κ. Νικολαΐδης
 Κα Γεωργ. Λαμπρίδου Πολ. 5
 Γ. Φαῖος Α. Σάρρος
 Ἰωάν. Γόβολος
 Πανσγ. Μαγδάλης
Εὐγ. φρ. Δίδος Καλλιπολίτου
 Οἱ κ. κ. Μπαζεβάνογλου
 Ἰφιγένεια Καλλιπολίτου
Εὐγ. φρον. Παν. Βαφειάδου
 Ἀρ. Παπαγιαννοπούλου
 Δημ. Α. Βαφειόγλης
 Ἀγγ. Σταυρινίδου
Εὐγ. φρ. Κ. Λαμπρινῶ
 Οἱ κ. κ. Χρ. Λεονταρίδης
 Ἀλεξ. Σινιόσπουλος
 Κ. Λαμπρινῶ

J. Doubetakis
 Β. Πετριός
 Στ. Βαϊζῆς
 Μιχ. Μιόλογλου
 Ἀλ. Ράδοβιτς
 Μ. Κοῖς (δυσανάνωστον)
 Δ. Μανωλόπουλος
 Ἰωάν. Κοστόπουλος
 Ἀλ. Διαμάντογλου
 André Palassi
 Γ. Μελετιάδης
 Ἀλεξ. Παυλίδης
Φροντ. Δημ. Πρελορέντζου
 Οἱ κ. κ. Φ. Ἐλευθεριάδης
 Σανφ. Ν. Μιλίτης
 Κων. Ρουπῆς
 Β. Κοσμιδῆς
 Ἰωάν. Παυλίδης
 Ἀθ. Λιμπέρης
 Κυριακὴ Δημητριάδου
 Ἐμμ. Μπράβιος
 Ν. Νικολαΐδης
 Χ. Νεογνίδης
Εὐγ. φρ. Βλ. κ. Κολάσης
 Οἱ κ. κ. Ι. καὶ Βλ. Κολάσης
 Αικ. Ἰωνίδου
 Ε. Κολάσης
 Πλ. Παπαδόπουλος
 Ι. Κουτσογιάννης
 Θρ. Βελισσαρίου
 Ι. Ν. Κεφαλίδης
 Ηλ. Ἀλεξιάδης
 Αρ. Μοστράτος
 Κατ. Πανταλιόντος
 Ἀντίπας (ιατρός) Πολ. 1
 Κα Ἀλεξάνδρα Κέντρον Π. 1
 Σύλλογος «Ἀθῆνα» Ροβερτείου
Εὐγ. φρ. Α. Κυριακίδου
 Οἱ κ. κ. Λεων. Κυριακίδης Πολ. 1
 Ν. Βαφειάδης Πολ. 1
 Ζ. Ζάμπουλος
 Αν. Β. Αζβετογλου Πολ. 1
 Ἰωάν. Α. Κουσκιδης Πολ. 1
 Η. Α. Πρωϊώτης
Φροντ. Εἰσοτ. Γιαννοπούλου
 Οἱ κ. κ. Εἰσοτ. Γιαννοπούλου
 Ὀσμ. Φεγγίση
 Γεώργ. Μανωλόπουλος
 Κωνστ. Φεγγίσης
 Γ. Παπαδημοπούλου
Εὐγ. φρ. Γ. Χαλκιοπούλου
 Ἀντ. Μουλισης
 Ἀδελ. Χαλιόπουλοι
 Ἀδελφ. Λιμπέρη
 Σ. Εἰσοτιάδου
 Ἐκ. Σταθάκης
 Α. Κουρτιδῆς
 Ἀν. Σταιριδῆς
Εὐγ. φρ. Κ. Ψιλιάου
 Ἰωάν. Τοατάλας.
 Εἰδοξ. Λαμπράκης
 Γεωργ. Μιχαλοπειράκος
 Βασ. Γοτόνης
 Ἀνδρ. Μαρκομανωλάκης
 Ἀντ. Γουδρουτής
 Καίτη Ν. Παλά
Εὐγεν. φρον. κ. Προΐδρου
Ἐν. Ἐμποροῦπαλλήλων
 Οἱ κ. κ. Γεωργ. Κολίτης
 Γρηγ. Μαζαράκης
 Ἐλλ. Ἐν. Ἐμποροῦπ. Π. 1
 Βασ. Δημητριάδης
 Χ. Μενεξόπουλος
 Θ. Κρητικός
 Κ. Καραμάσης
 Β. Μακκεζόπουλος
 Ζ. Βαλλῆς
 Σ. Πατρικόγλου
 Γ. Λεοντίδης
 Π. Πολίτης
 Εἰσοτ. Εἰσοτριάδης
 Κ. Ἡρασιτίδης
 Βασιλάκης Ἀγροπούλος
Εὐγ. φρ. Ἀλ. Σουβαζίδου
 Οἱ κ. κ. Ἀλ. Σουβαζίδης
 Ε. Ἀνεστόπουλος
 Ι. Ἀντωνιάδης
 Αγ. Βρσέντιος
 Π. Βαφειάδης

Χρ. Κοντογιάννης
Εὐγ. φρ. Ἰ. Κωνσταντινῶφ
 Ἰωάν. Κωνσταντινῶφ
 Κ. Γακίνθης
 Κ. Ζαφειριάδης
Εὐγ. φροντ. κ. Α. Σ.
 Οἱ κ. κ. Σ. Δημόπουλος
 Περ. Κλοναρίδης
 Μ. Φραγκόπουλος
 Δ. Παντόκης
 Ν. Βερνίκος
 Γ. Ἀποστολίδης
 Δ. Σκάρπας
 Κ. Φατσῆς
 Π. Ἀθανασιάδης
 Α. Βαλομαμάκης
 Α. Καπαναρης
 Χ. Παπαδόπουλος
 Αν. Πέπτης
 Κ. Χατζόπουλος
 Κ. Φραγκιάς
 Παρβενίδης καὶ Χαζάκης
 Νικόλαος Στυλιανίδης
 Ἰωάννης Λάβδας
 Ἰωάν. Φιλικός
 Στ. Κανάρης
 Ν. Μαγ. ριάς
 Α. Σανθόπουλος
 Κουροβαζάλης
Εὐγ. φρ. κ. Γκ. Πολίτη
 Οἱ κ. κ. Ιακωβ. Πολίτης
 Ι. Πολίτης
 Α. Δεβετζῆς
 Λαγούρας
 Ἰωάν. Χατζόπουλος Πολ. 3
Εὐγ. φροντ. κ. Δαμόργη
 Οἱ κ. κ. Ν. Σοφειάτης
 Ἀν. Λογοθέτης
 Γεώρ. Δαμόρη
Εὐγ. φρ. Κ. Δημητριάδου
 Οἱ κ. κ. Ἰ. Χρυσόπουλος
 Ἀδ. Δημητριάδης Πολ. 4
 Α. Κουσκιδῆς
 Α. Κοσμοπουλόπουλος
 Δ. Μανουηλίδης
 Ἀδελφ. Νεαπολίται
 Ἰλιός Σωτηρίου
 Σ. Τάσος
 Στ. Τριάνταφυλλῶν
 Ι. Βραχάς
 Μ. Ἀναστασιάδης
 Κ. Κωνσταντινίδης
 Κ. Λασκαλόπουλος
 Π. Σαρρῆς
 Ν. Ἰακωβίδης
 Μαρίκα Γούναλη
 Ν. Ἀλεξίου
 Ἀν. Δημητριάδης
 Θ. Μαλινόσης
 Μ. Βασιλαρίδης.
 Ι. Β. Μεσίσης
 Ι. Ζαφειροπούλος
 Ι. Θεομιώτης
 Δ. Πέτσος
Εὐγ. φρ. κ. Α. Σιγάλα
 Οἱ κ. κ. Α. Βαρουσιάδης
 Ν. Πιστόφ
 Μ. Χωριατίδης
 Α. Μαργαριτωφ
 Νοῖος
 Ν. Παπαδάκης
 Σκ. Τζούνης
 Γ. Σιγάλας
 Α. Μανρογιαννοπούλος
Εὐγ. φρ. κ. Γ. Μορφίνη
 Οἱ κ. κ. Π. Πρίντζης
 Ν. Μορφίνης
 Ν. Ζαχαρόπουλος
 Α. Αποστολίδης
 Κ. Μαντζάκος
 Β. Βασιλειάδης
 Αγγ. Μανρογιάννης
 Μαο. Γιαννακαρέλλη
 Ι. Π. Καζαρίης
 Α. Κούρτογλου
 Ν. Κοκόλης
 Αλ. Λυσιάτος
 Γ. Νοῦλης

Π. Ι. Παναγιωτίδης
 Μ. Μανωλιάδης
 Ν. Θωραρένης
 Κ. Λερωτῆς
 Σωκ. Ἐγγονόπουλος
 Γ. Καραϊζῆς
 Ζιούρας
 Θ. Δογάνης
 Αλ. Σκενδερίδης
 Β. Κάλφογλου
 Κα Α. Ααζαρίδου
 Σ. Στάγκος
Εὐγ. φρ. Ἰ. Ποιμενίδου
 Οἱ κ. κ. Ἀν. Μαφιέτης
 Ι. Ποιμενίδης
 Ν. Σουμειλίδης
 Ὀμιλος φιλάθλων καὶ Φιλομ.
 Μ. Ρεύματος
 Α. Ἡλιάδης
 Θεοδοριδῆς.
 Ὀδ. Θαλασσινός
Εὐγ. φρ. κ. Μαχαιριάδου
 Οἱ κ. κ. Ἀποστολῶν Ἀλυσσημῆν
 Δ. Ἐλευθεριάδης
 Διάκ. Ἰάκωβος Π. Παϊσίου
 Ἀθ. Παπαδόπουλος
 Μ. Πανάδης
 Ἀγγ. Ἀποστολίδης
 Χαρ. Ρώσης
 Ἀλεξ. Π. Ἀπέργης
 Α. Τ. Κρωσσῆς
 Δ. Μαγαλιῶς
 Σ. Μέτσος Πολ. 2 Ἀπλῶ 10
Φροντ. κ. Παντ. Βαφειάδη
 Ο. κ. κ. Π. Κυριακίδης
 Β. Κωστακόπουλος
 Α. Γαλιτσης, παιδίατρος
 Γ. Θωΐδης, ἱατρός
 Σ. Μαρουσιώτης
 Ν. Μαρκόπουλος
 Στεφανίδης, ἱατρός
 Π. Σκούρης
 Κ. Βρίγκος, ἱατρός
Εὐγ. φροντ. Στ. Ἀλευρίδου
 Οἱ κ. κ. Στ. Σαράντης, ἱατρός
 Ἀν. Σούτης
 Μ. Καλούμενος
 Γ. Μουρατιάδης
 Ν. Κατσιώτης
 Ἀρ. Ἀργυριάδης
 Μ. Σαρογλου
 Π. Καλεντζῆ
 Β. Αἰμιλιάδης
 Φ. Κουνιζερῆς
 Σ. Ἀλευρίδης, ἱατρός
 Ν. Μακρίδης
 Ἀνώνυμος
Φρον. κ. κ. Δαρή καὶ Σενάκη
 Οἱ κ. κ. Α. Σαρηγιάννης
 Κ. Βασιλατίδης
 Σ. Σταματιάδης
 Α. Κωνσταντινίδης
 Α. Ἀθανασιάδης
 Χρ. Μαϊόπουλος
 Δ. Κόντιος
 Χ. Δουβλίδης
 Μ. Γιαννακόπουλος
 Χ. Παπαδόπουλος
 Γ. Μάργας
 Γ. Χρυσοστομίδης
 Γ. Σαββόπουλος
 Ν. Βουτινῆς
 Ι. Π. Ἰωαννίδης
 Ἰωάν. Καισαρεΐδης δικηγ.
 Α. Γεωργιάδης δικηγ.
 Ἀν. Γεωργίου Μητῶ
 Αλ. Βάρβας
 Μωραϊτίνης
 Παν. Κουτιελῆδης
 Εἰδρ. Ὀραιοπούλου
 Α. καὶ Α. Ὀραιοπούλοι
 Ἐλ. Μπιμπῆς
 J. Nathan et Fils
 Λεων. Δαρήης
 Παν. Σενάκης
 Κων. Σωτηριάδης
Φροντ. κ. Κων. Σανθοπούλου
 Ἀντιστρατήγος Ἰωάννου

Ἀν. Δεβλέτογλου ἱατρός
 Β. Μηλόπουλος
 Π. Πολυχρονιάδης
 Φ. Στεφανίδης ἱατρός
 Ἰ. Κόντης
 Ἰ. Χουδαβερδόγλου
 Ι. Μαρασόγλου, ἱατρός
 Μ. Ν. Στελιανίδης
 Κ. Γιάκας Πολ. 1
 Θ. Μαλούσης
 Ἐλένη Ζωΐδου
 Ἐλλη Ζαβρακοπούλου
 Δαμιανίδης
 Γ. Γκιώκας
 Οἶκον. Πέτρος Κάλφας
 Ἰεροδιάκ. Νεοφ. Σταυροπούλος
 Ἀθ. Παστηρματῆς ἱατρός
 Αντ. Α. Βεζιρτζόγλου
 Γ. Σεργβάνης
 Μιλτ. Τσαλιγόπουλος
 Ἀλεξ. Ἀδοσίδης ἱατρός Πολ. 1
 Β. Συμεωνίδης
 Φρ. Δελλατόλλας
 Κ. Παπίνης, ἱατρός
 Εἰδρ. Ζαφειρῆς
 Θ. Παβλάντος
 Α. Βενιαμίν
 Σ. Ααζαρίδης
 Π. Ἀντωνίου
 Γ. Χρ. Παπαδόπουλος Πολ. 1
 Ἀναστ. Γιάνκογλου
Φροντ. Ν. Γ. Γιαννακούλια
 Νίκος Ι. Γιαννακούλιας Πολ. 1
 Χρ. Γκιώκας
 Ν. Ἀλιζιτζόγλου
 Ἐλλ. Δέσση Χαλκηδόνης
 Κωνστ. Σαριδάκης
 Κωνστ. Ἀρακάς
 Γεωρ. Πίταρης
 Γεωρ. Πατάζογλου
 Δημ. Πολίτης
 Β. Δημητριάδης
 Γ. Ἀλεξιάδης
 Μιχ. Μιχαηλίδης
 Κ. Σενάκης
 Ἰορδ. Χαρολαρπίδης
 Ἀλ. Βατριανίδης
 Μ. Ἠλιοῦ, ἱατρός
 Μ. Πετριδῆς
 Ἀχ. Ζαφειριάδης
 Δ. Ἀλεξιάδης
 Ἀγγ. Λογοθέτης
 Δημ. Καρακωνσταντίνου
 Ζήσης Τζιτζῆς
 Ἀθ. Γαβροηλίδης, ἱατρός
 Ζ. Μεντιδῆς
 Θ. Κασσάπογλου
 Α. Ράπτης
 Στ. Λεοντιάδης, ἱατρός
 Ἀντ. Νικολαΐδης, ἱατρός
 Ἀν. Ἀνδρεάδης
 Μιχ. Ἐμμανουηλίδης
 Ἰωάν. Βλαζόπουλος
 Α. Χρυσογονίδης
 Π. Σταύρου
 Μ. Μισαηλίδης
 Ἀναγνωστῆρ. Σελ. «Ἠὸς» Π. 1
 Στ. Στυλιανῶ πολ. 1
 Κ. Τζούνης
 Π. Πρόκος
 Β. Καρασιώτης
 Ἀχ. Λογοθέτης, ὀδοντοῖατρος
 Αἰγ. Παπαδάτος
 Κ. Κονταρούδας
 Ἰωάν. Λαδένης
Εὐγ. φρ. κ. Γεωρ. Σκαρλάτου
 Οἱ κ. κ. Γ. Σκαρλάτος
 Αρ. Σκαρλάτος Π. 1
 Ἰωάν. Δημητριάδης, ὀδοντοῖατ.
 Ν. Τζιβανόπουλος
 Α. Ἰωαννίδης
 Θ. Χωραφιάδης
 Σωκ. Βεζιρτζῆς
 Σημ. Λαβιδάπουλος
 Ἐμμ. Στεφάνου
 Κυριακός Ἐρμενίδης
 Κωνσταντῖνος Νάσης

Φρον. κ. **Αθαν. Αθανασιάδη**
 Οί κ. κ. Ανδρέας Χριστιανού
 Δ. Λεμπροπούλου
 Ι. Παναγιωτόπουλος
 Π. Δυσανόγνωστον
 Α. Καραγιαννίδης
 Κ. Ε. Βαβόπουλος
 Γ. Χρηστίδης
 Εύστ. Λιανός
 Πεταλάς
 Χ. Κωνσταντίνου
 Σ. Μανούδης
 Αθ. Μ. Αθανασιάδης
 Χ. Ζαφειρόπουλος
 Ν. Ίωαννίδης
 Γ. Βοΐνης
 Γεώρ. Σιμίτας
 Κ. Βλαχούδης
 Εύγ. Φρ. κ. **Χαρ. Βλαστού**
 Οί κ. κ. Χαρ. Βλαστός Πολ. 1
 Νικ. Συλλημερτίδης
 Ήλ. Τσολής Πολ. 1
 Νικ. Βαδάλας
 Ίουλ. Στεφάνου
 Κατίνα Σταματιάδου Πολ. 1
 Σοφία Σεργιάδου
 Μαρίκα Παπαδοπούλου
 Βασίλ. Κούλος
 Γεώρ. Μελετιάδης Πολ. 1
 Εύγ. φ. Δος **Μαριάνθ. Σενάτου**
 Οί κ. κ. Κυρ. Ζαΐρης
 Μ. Κασατίδης
 Γ. Κ. Τρίπος
 Γ. Ζηνόπουλος
 Α. Σαράφογλου
 Θ. Στρογγυλός
 Ι. Μακροπούλου
 Σ. Δ. Μεξη
 Θ. Μιχαηλίδης
 Κ. Αρβεστόπουλος
 Α. Καραγιαννίδης
 Σ. Κωνσταντινίδης
 Α. Τσατσαρόνης
 Σ. Καλαρόνης
 Γ. Γλύφης
 Κ. Δεσπινιζής
 Γ. Γιουργαντιπούλου
 Σ. Μουσιάφης
 Ζ. Ζαμπέττη
 Μ. Μεξές
 Μ. Κωνσταντινίδης
 Σ. Κουσιδής
 Σιδεράς Ιατρός
 Σ. Γκιγκας
 Ν. Λομαγκιόζης
 Α. Λομαγκιόζης
 Στ. Κύριος
 Μ. Οικονόμου
 Ν. Σ. Δημητριάδης
 Πέτρος Γ. Πείος
 Ν. Πατριός
 Π. Δωρ Χαλαβαζής
 Π. Γ. Δαλλαβέρας
 Δ. Μαργαρίτου
 Ι. Σιαμίο
 Δ. Γρηγοριάδης δικηγ.
 Μ. Αθανασίου
 Κλ. Μελίδης
 Αλ. Εξαγγελίδης
 Ν. Νικολαΐδης
 Ε. Βουτυράς

Καραγιαννόπουλος
 Χρ. Λύτος
 Φρ. κ. Γ. **Σταυρίδη Ιατρού**
 Οί κ. κ. Πρ. Έθν. Αμύν.
 Ίωκειμόπουλος
 Π. Λαζαρίδης
 Έλένη Σκαλλιέρη
 Θ. Πλητάς
 Τιμ. Βασιλιάδης
 Α. Γώγος
 Ν. Απέργης
 Ράλλης
 Γ. Σταυρίδης
 Γ. Αποστολίδης
 Εύγ. Φρ. κ. **Σιαμπανίδου δ.δ.**
 Οί κ. κ. Δ. Δημητριάδης διδάσ.
 Ποθ. Νικολαΐδης »
 Μ. Καλυβοπούλου »
 Θ. Γαβριηλίδης
 Άντ. Ίωαννίδης
 Άντ. Κ. Νικολαΐδης
 Μαμελετζόγλου
 Ίππ. Χαζιτάης
 Φ. Σιαμπανίδης
 Εύγ. Φρ. κ. **Θ. Μουριάδου**
 Οί κ. κ. Σάββας Καλογιαννίδης
 Αικατερο. Καραβία
 Θ. Μουριάδης
 Άντίπας Ιατρός Πολ. 1
 Άδελφοί Σιφναιοί Πολ. 2
 Παρασκευάς Ιατρός Πολ. 1
 Παπαδημητρίου δικηγ.
 Εύγ. Φρ. κ. **Σ. Κωνσταντινίδου**
 δικηγόρου
 Οί κ. κ. Σπ. Κωνσταντινίδης
 Νικ. Κουρτεσάκης
 Κιμ. Κωνσταντινίδης
 Γ. Ζαφειρόπουλος
 Η. Πέτοβιτς
 Άπ. Νικολαΐδης
 Όλγα Σουβατζόγλου
 Άγαπη Σουβατζόγλου
 Ίππ. Σοβατζόγλου
 Εύγ. Φρ. Δος **Δαπέρη**
 Οί κ. κ. Ν. Γ. Βούρος Καθηγ.
 Γ. Κυριακίδης
 Μαρία Πανταλοπούλου
 Χαρίκλεια Άλθθινού
 Θ. Καλλιάνης
 Άλ. Γεωργιάδης
 Έλ. Δημητριάδου
 Έλένη Οικονομίδου
 Ήλ. Ν. Ήλιόδης
 Εύρ.δ. Δημητριάδου
 Αναστ. Φραγκιάκη
 Φρ. κ. **Αθ. Κ. Μπονάτσου**
 Οί κ. κ. Κ. Αθ. Μπονάτσος
 Γ. Γεωργιάδης
 Α. Μαγειρόπουλος
 Γ. Καρυστινός
 Άθ. Μπονάτσος
 Ίω. Άγαλίδης
 Τ. Αητωσάς
 Κ. Ι. Μπονάτσος
 Σ. Τζελεμπίδης
 Άλ. Τζελεμπίδης
 Κοσ. Κοσδύλης
 Ν. Άντωνιάδης
 Ι. Βασιλειάδης
 Γ. Παπαδόπουλος

Ίωακ. Κωνσταντινίδης
 Έπ. Ίωαννίδης.
 Κ. Αλεξανδρίδης
 Θεοδ. Στράντζαλης
 Άντ. Βασιλειάδης
 Ίωαν. Τσίκος
 Άν. Σεΐζάνης
 Αγρσ. Κολλάρος
 Κλεόβουλος Χρηστίδης
 Ν. Δουρώνης
 Α. Λαζαρίδης
 Μ. Κοντισούνης
 Ίωαν. Λαζαρίδης
 Σοφ. Χρυσανθόπουλος
 Παντ. Έκιντζής
 Έμ. Καστανάκης
 Ί. Διαμάντογλου
 Δ. Κητσόπουλος
 Α. Γεωργιάδης
 Γρ. Εύθυμιάδης
 Γ. Χατζή Άνδρέου
 Φωτ. Λαζαρίδης
 Ηρ. Ζικόπουλος
 Γ. Κονιζόπουλος
 Άθ. Αθανασιάδης
 Δ. Δημητριάδης
 Στ. Δαφνουλέλης
 Β. Νικηφορίδης
 Ι. Ζαρογιάννης
 Πέτρος Σκάθης
 Κώστας Φλώρος
 Μ. Μελιτόπουλος
 Δ. Μήκας
 Χρ. Σαββόπουλος
 Άν. Γεωργιάδης
 Ίσοδ. Γεωργιάδης
 Χ. Πέριτς
 Ζωζώ Σαρκοπούλου
 Γεώρ. Λαζαρίδης
 Ίωαν. Τσιμπίκας
 Εύγ. Φρ. κ. **Φιλδιση**
 Οί κ. κ. Σπ. Πισιούφ
 Άλεξ. Ν. Τσικας
 Κων. Ε. Εξαγγελίδης
 Νικ. Τακόπουλος
 Παύλος Χαλκοπούλου
 Σ. Αρβαντινός
 Η. Χρηστούδης
 Κ. Κωνσταντινίδης
 Η. Φιλδιση
 Εύγ. φρ. **Κοί. Α. Φαρσαράκη**
 (όδοντίατρος)
 Οί κ. κ. Νικόλ. Βορίδης Πολ. 1
 Πέτρος Λέιος Πολ. 1
 Άνασ. Η. Φαρσαράκης
 Άναστασία Κωτσοράνη
 Ζωή Λιβεραίου
 Τερριθέα Η. Νικολάου
 Κατίνα Μερτζανίδου
 Σατρω Μανέ
 Όλυμπ. Μπανμπούρλλη
 Έρωτώ Κέρογλου
 Έλένη Μόσχου
 Κατίνα Κατετινάτου
 Παρ. Σπανούδη
 Ίωάν. Κιουρητοΐδης
 Φ. Σάββας
 Κων. Δημητριάδης
 Στυλ. Χ. Γεωργίου
 Άν. Πρόκος (φαρμακ.)

C. Williams
 Κων. Παπαδόπουλος
 Χαρ. Σαλωνικίδης
 Ίωάν. Ίωαννίδης
 Νικ. Μπάροδος
 Θεολ. Ίωσηφίδης
 Άργ. Χρηστίδης
 Άθαν. Καλφόπουλος
 Κων. Καμπούρογλου
 Δημητ. Λεύκαρης
 Άνώνυμος
 Στεφ. Χατζηζησίτου
 Θαλής Μανσογενής
 Θεοδ. Χαβιαρόπουλος
 Βελισ. Τσουγκράνης
 Τιμ. Μαργακίδης
 Μιχ. Πάσσοος
 Εύγ. φρον. κ. **Βασιλειάδου**
 επιθεωρητού των Τράμ
 Οί κ. κ. Ίωάννης Ζήσης
 Γεώρ. Ωρολογόπουλος
 Κων. Χατζή Παύλου
 Νικ. Ζορδανίδης
 Άνασ. Βαρουχίδης
 Εύγεν. Φρον. κ. **Γεωργίου**
 Σ. Στεφανάδου
 Οί κ. κ. Ήλιας Σ. Στεφανάδης
 Χρυσοβέργης Ζαχαριάδης
 Ίωάν. Χατζή Μάρκου
 Εύγ. Φρ. κ. **Πάρι Μακρίδου**
 Εύάγγελος Νονίδης
 Κ. Αδαμαντίδης
 Γ. Μακρίδης Πολ. 1
 Η. Μακρίδης Πολ. 1
 Εύγ. Φρ. κ. **Εύθ. Άδάμ.**
 Βιβλιοθήκη Ζαλαίου Πολ. 1
 Έλένη Στρούβαλη
 Εύθαλία Άδάμ.
 Κα Σιώτη Ιατρού
 Κοσ. Τσαγκόπουλος Πολ. 1
 Η. Παπαδόπουλος Πολ. 1
 Παξιμαδάς Πολ. 1
 Γουλιανός Πολ. 1
 Πασχάλης Πολ. 1
 Άρζηγιέντης Ιατρός Πολ. 1
 Σαπουντζιάκης Πολ. 1
 Εύγ. Φρον. Δος **Όλυμπίας**
 Λεμπριάδου
 Οί κ. κ. Β. Καραμαντιοπούλου
 Σμαρώ Άγγίδου
 Όλγα Νιτσιδίου
 Σοφία Μαισοπούλου
 Η. Μερσίση
 Νικ. Απέργης
 Γεώρ. Γεωργιάδης
 Τριφιδης και Άγγελίδης
 Β. Βαλυσιάδου
 Αικ. Χρυσούλη
 Εύγ. φρον. **Ν. Άποστολίδου**
 Βεντία Γ. Ρωσσοπούλου
 Κωνσταντίνος Μουσιφόγλου
 Γεώρ. Βλάσιος
 Αικ. Γοϊτάνου
 Ίωάν. Βασιλάτος
 Α. Δάνδολος
 Δημ. Κουβάρος
 Κων. Αηραιου
 Γ. Καραγιαννόπουλος
 Στανέλος Ιατρός
 G. Doulger

Λιαμαντής Διαμαντίδης
 Παναγ. Χαβιαρόπουλος
 Ίωαν. Παρασκευάς
 Φιλίπ. Φιλιππίδης
 Κ. Άναστασιάδης
 Α. Κούης
 Β. Γεωργιάδης
 Ίππορ. Σ. Κάλφας
 Λαζ. Παπαζογλου
 Εύγ. φρ. **Μαμμέλη Ιατρού**
 Οί κ. κ. Άλ. Δελίστοβιτς
 Ίωάν. Πασγαλάκης
 Μιχ. Φακατσιλής, Ιατρός
 Ν. Τελιοΐδης
 Άπ. Μαμμέλης, Ιατρός
 Εύγ. φρον. κ. **Β. Κρητικού**
 Άποστ. Ν. Κρητικός
 Άποστ. Ζ. Νέρις
 Γεώρ. Δημητριάδης
 Ν. Δ. Κούρτελης
 Πλουτ. Άγαπητίδης
 Ad. Selahas
 Γεώρ. Δανουλάκης
 Άθ. Πολλάτος
 Pierre J. Salaha
 Άντ. Ν. Κριτικός
 Εύγ. φρον. **Γ. Σεϊτανοπούλου**
 Οί κ. κ. Άλεξ. Σεϊτανόπουλος
 Κ. Άναστασιάδης
 Ι. Παπαισίου
 Γ. Άσβεστάς
 Ι. Γιαννακίτης
 Δημ. Λύκος
 Μ. Εύθυμιάδης
 Άρ. Άλβανόπουλος
 Ι. Σακελλαρίδης
 Εύγ. φρον. **Στ. Γεωργιάδου**
 Οί κ. κ. Άρ. Σωτηριάδης
 Α. Δαμαλάς
 Άντ. Α. Ζαχαριάδης
 Ζαγ. Β. Ζαχαριάδης
 Καλλ. Σαμουφου
 Εύγ. φρον. **Ζενιερή**
 Οί κ. κ. Θ.δ. Τοπαλοπούλος
 Μαργαρίτα Σερρή
 Κα Καραμάνου Σώματα δ
 Εύγ. φρ. **Διδο. Β. Άλεξιάδου**
 Οί κ. κ. Άρτεμις Βαφειάδου
 Άπελλής Ίωαννίδης
 Δημ. Μιχαηλίδης
 Όλγα Σιδερίδου
 Βασίλ. Άλεξιάδου
 Α. Σέος
 Γεω. Ξενίτος
 Εύγ. Φρ κ. Ν. Άποστολίδου
 Εύγ. φρ. **Στεφ. Στεφανάκη**
 Πολ. 5, αλλά 15
 Οί κ. κ. Μόσχου
 Σ. Σόμογλου Πολ. 5
 Γ. Σ. Γαβριηλίδης
 Α. Μελίδης
 Ι. Αγωνίδου
 Κλειώ Χατζοπούλου
 Ίωάν. Σταυρίδης
 Κ. Α. Ίωαννίδης
 Ίεροδ. Νικηφόρος Ζαβορδινός
 Άλ. Άκατος
 Θεόδωρος Κωνσταντινίδης
 Στραφειμ Βιταράκης

Οί κ. κ. Ν. Σαντορινιάς και Χαλκούσης ανέλαβον λίαν εύγε-
 τώς νά τοποθετήσουν ανά 50 σώματα.

ΣΗΜ. Η τοποθέτησις των καταλόγων συνδρομητών έγινε κατά την χρονολογικήν σειράν της λήψεως αυτών. Δυπούμενοι, ζητούμεν θερμώς συγγνώμην δι' όσους δέν ήδυνήθημεν νά καταχωρήσωμεν λόγω καθυστέρησεως αυτών.
 Διά λόγους έπισπεύσεως της εκδόσεως των «**Ηρωϊκών χρόνων** του **Έλευθερίου Βενιζέλου**» ήναγκάσθη-
 μεν νά εκτυπώσωμεν τας δύο πρώτας χιλιάδας άντιτύπων χωρίς τόν παρόντα κατάλογον.

SISMANOGLIO
MEGARD

ΤΑ "ΗΡΩΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ,"

ΤΙΜΩΝΤΑΙ:

ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ 1 ΛΙΡΑ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ 75 ΣΕΝΤΣ

Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ ΤΙΜΑΤΑΙ:

ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ 2 ΛΙΡΑΣ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ 1¹/₂ ΔΟΛΛ.

SISMANOGLIO
MISERANDI

ΤΑ "ΗΡΩΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ"

είναι η πρώτη έκδοσις τῆς Ἐκδοτικῆς Ἐταιρείας

"ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΔΙ' ΟΛΟΥΣ,"

20 Rue Balram, PERA
CONSTANTINOPLE

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Π. ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ